

18–19 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 18 maj

Sid.

Svar på interpellation av herr Isacson ang. möjligheterna att minska antalet skador å gods vid transport med statens järnvägar	4
Granskning av statsrådsprotokollen:	
Exportlicenser för krigsmateriel	6
Utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en »non-atom-club»	7
Utgivningsbevis för en periodisk skrift med titeln »Extrapressen»	16
Ianspråktagande av medel ur anslaget till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen för utbildning av gymnasielärare	18
Tidpunkten för avlämnandet av propositionen nr 188 år 1961 ..	23
Förhandlingsrätt för Sveriges arbetares centralorganisation	28
Viss statssekreterares uppdrag såsom styrelsemedlem i Aktiebolaget Aerotransport	32
Lämnande till riksdagen av upplysningar i samband med proposition	34
Tillstånd för vissa banker att anordna lotteri	37
Ökat sekretesskydd för upphandlingsärenden inom statens affärsdrivande verk	39
Inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping	41
Statsbidrag till hörapparater m. m.	43
Beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.	45
Vissa ändringar i stämpelförordningen	54
Inrättande av ett institut för exportkrediter	55
Inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag	57
Tillsynen över sparbankerna	64
Om vissa ungdomsfostrande åtgärder	70

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 18 maj	Sid.
Konstitutionsutskottets memorial nr 17, ang. granskning av de i statsrådet förda protokoll	6
— utlåtande nr 18, ang. ändring i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar	39
Statsutskottets utlåtande nr 108, ang. inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping	41
— nr 109, ang. bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater m. m.	43
— nr 112, om pension eller understöd åt vissa personer	45
Bevillningsutskottets betänkande nr 47, om ändring i förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.	45
— nr 49, om ändring i förordningen angående stämpelavgiften ..	54
Bankoutskottets utlåtande nr 22, ang. inrättande av ett institut för exportkrediter, m. m.	55
Statsutskottets utlåtande nr 110, ang. inrättande av ett institut för exportkrediter, m. m.	57
Bankoutskottets utlåtande nr 23, ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m.	57
Statsutskottets utlåtande nr 111, ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m.	64
Bankoutskottets utlåtande nr 25, ang. ändring i lagen om sparbanker, m. m.	64
— nr 28, ang. ändring i reglementet för riksdagsbiblioteket	70
Andra lagutskottets utlåtande nr 28, om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel	70
Jordbruksutskottets utlåtande nr 18, ang. allmän beredskapsstat: jordbruksärenden	70
— nr 19, ang. ytterligare utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	70
— nr 21, ang. försäljning av viss kronoegendom, m. m.	70
— nr 25, ang. tillsyn över skogar tillhörande allmänna inrättningar av kyrklig natur m. m.	70
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 45, ang. mark för fritidsområden	70
— nr 46, om utredning rörande alkoholfrågan, om upplysningsverksamhet rörande alkohollagstiftningen, om utredning angående forskning avseende behandlingen av alkoholskadade samt om utredning rörande de kroniska alkoholisternas vårdproblem ..	70
— nr 47, om vissa ungdomsfostrande åtgärder	70

Fredagen den 18 maj

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

Upplästes två till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1962 den 18 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 70 och 71 riksdagsordningen utse riksdagens fullmäktige i riksbanken för valperioden 1962—1965 efter herrar N. G. Svärd och K. E. Ahlkvist, vilka voro i tur att avgå, jämte två suppleanter; och befunnos efter valets slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1962—1965:

herr Svärd, Nils Gunnar,

ledamot av första kammaren, med 36 röster,

herr Ahlkvist, Karl Emil,

ledamot av första kammaren, med 36 röster;

suppleant för herr Svärd, N. G.:

herr Sundén, Otto Ragnar,

f. d. statssekreterare, direktör, med 36 röster;

suppleant för herr Ahlkvist, K. E.:

herr Bengtsson, Gösta Tore Edvin,

ledamot av andra kammaren, med 36 röster.

År 1962 den 18 maj sammanträdde kamrarnas valmän för att jämlikt §§ 70 och 71 riksdagsordningen utse riksdagens fullmäktige i riksgäldskontoret för valperioden 1962—1965 efter herrar W. Svensson och A. G. B. Andersson, vilka voro i tur att avgå, jämte två suppleanter; och befunnos efter valets slut hava blivit utsedda till

fullmäktige

för valperioden 1962—1965:

herr Svensson, Waldemar,

ledamot av andra kammaren, med 34 röster,

herr Andersson, Axel Gustav Birger,

ledamot av första kammaren, med 34 röster;

suppleant för herr Svensson, W.:

herr Gustafsson, Gustaf Henning,

ledamot av andra kammaren, med 34 röster;

suppleant för herr Andersson, A. G. B.:

herr Gustafsson, Hans Lennart,

ledamot av andra kammaren, med 34 röster.

På framställning av herr talmannen beslöts att de upplästa protokollen skulle läggas till handlingarna ävensom att riksdagens kanslideputerade genom utdrag av protokollet skulle underrättas om dessa val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna ingiva förslag dels till förordnanden för de valda, dels ock till skrivelser till Konungen med anmälan om de förrättade valen.

Justerades protokollsutdrag.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 251, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 4 §§ förordningen den 11 december 1959 (nr 575) med föreskrifter om vissa betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar, m. m.

Ang. möjligheterna att minska antalet skador å gods vid transport med statens järnvägar

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet SKOGLUND, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Isacsons interpellation angående möjligheterna att minska antalet skador å gods vid transport med statens järnvägar, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Isacson har i en interpellation tagit upp vissa av statens järnvägars överrevisorer påtalade förhållanden rörande skadat och förkommet gods och mot bakgrunden härav frågat mig, vilka åtgärder man inom SJ vidtagit för att studera dessa förhållanden och vilka åtgärder man är beredd att vidta för att bryta den ogynnsamma tendensen beträffande skade- och förlustfall inom SJ.

Såsom interpellanten berört har SJ:s överrevisorer ansett antalet skade- och förlustfall inom SJ otillfredsställande högt. Enligt vad jag inhämtat delas denna uppfattning av järnvägsstyrelsen. Styrelsen ser det också som en mycket viktig angelägenhet att bekämpa transportskador på och förluster av gods i SJ:s vård och har därför byggt upp en speciell godsvårdsorganisation med uppgift att få ned skador och förluster till en lägre nivå.

Godsvårdsarbetet bedrivs efter i huvudsak två linjer. Den ena avser intern verksamhet, som består av information, propaganda och undervisning av främst personal, som är direkt sysselsatt med praktiskt godstransportarbete. Den andra linjen avser extern verksamhet och vänder sig till järnvägens kunder, som får råd, upplysning och information om emballering och lastning av gods, m. m. Jag kan meddela att SJ utfört omfattande praktiska prov och undersökningar av emballage och lastningssätt i syfte att få fram bättre material och metoder för att skydda varorna under transporten. Vidare kommer SJ inom kort att öppna en permanent emballage- och terminaltransportutställning i Stockholm för aktuell information inom området. Som

ytterligare exempel på SJ:s strävan att höja standarden på sina transporttjänster kan nämnas att SJ genomfört ett flertal riksomfattande kampanjer för en mer varsam hantering av gods och växling av vagnar.

Enligt järnvägsstyrelsens åsikt bör den pågående systematiska bekämpningen av godsskadorna inom SJ ge en förbättrad godsvård som resultat.

Med det sagda anser jag mig ha besvarat herr Isacsons interpellation.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Jag ber att få rikta ett tack till statsrådet Skoglund för interpellationssvaret. Man måste säga att det i alla avseenden är positivt, men det finns kanske anledning att beröra några saker i detsamma.

Först skulle jag vilja teckna bakgrunden till min interpellation. Det var överrevisorernas berättelse som gjorde att jag tog upp denna fråga. Man kunde konstatera, att antalet skaderegleringar ökat under de senaste åren, och även skadornas ekonomiska värde hade ökats. År 1960 hade man 95 000 skaderedogörelser och 26 000 förlustrapporter. Det kostade genom SJ:s reglering 4,1 miljoner kronor och genom försäkringsbolaget Europeiska Varu- & Resgodsförsäkrings AB 2,1 miljoner kronor, d. v. s. sammanlagt 6,2 miljoner kronor. För SJ:s del betydde det 0,5 procent av inkomsterna för gods-transporten. Vi måste också vara på det klara med att en hel del av skadorna inte blivit reglerade.

Statistiken visar att 1955 bifölls 74 procent av de inkomna anspråken och avsågs 26 procent. 1960 bifölls 89 procent och avsågs 11 procent — om det var nya bestämmelser eller om man på SJ var mera generös, vet jag inte.

För första halvåret 1961 redovisar överrevisorerna en ökning av skadekostnaderna, så att man har kommit upp i en procentsats av 0,57 procent av SJ:s inkomster. Denna ökning inger betänkligheter för framtiden, och det var därför jag ställde min interpellation till herr statsrådet i denna angelägenhet.

Jag tror att det även finns andra

Ang. möjligheterna att minska antalet skador å gods vid transport med statens järnvägar

synpunkter på detta. Det som regleras är själva förlusten av den transporterade varan. Men om skadan, när den drabbar en vara, t. ex. hindrar den fortsatta produktionen och åstadkommer väntan, uppkommer en annan förlust, som inte blir reglerad. Den förlusten får vederbörande, som anlitat SJ för transporten, själv stå för. Den som drabbas av sådana förluster, söker sig kanske andra transportmedel för att vara säker på att få fram varorna i tid och slippa dessa olägenheter för produktionen. Det är alltså även frågan om SJ:s konkurrenskraft på godsområdet som är av intresse i detta sammanhang.

I min interpellation frågade jag vad man gjorde inom SJ för att studera skadeorsakerna. Den frågan har, herr statsråd, inte blivit besvarad. Jag vill alltså ifrågasätta om man här systematiskt studerar skadeorsakerna. Skadorna blir rapporterade, men blir själva orsakerna verkligen systematiskt behandlade? Det framgår inte av svaret. Jag tror man måste utgå ifrån att detta inte sker. Jag tycker det är mycket intressant att se vad distriktchefen i första distriktet sagt om detta i en skrivelse till kungl. järnvägsstyrelsen i mars månad. Han påpekar att det inkommer skaderedogörelser och anför sedan: »Som en följd av dessa redogörelser anbefalles då och då skärpta åtgärder i det ena eller andra hänseendet. Är detta tillräckligt? Får vi fram själva grundorsaken till de många förekommande fallen av saknat och skadat gods? Kan vi finna själva felkällan enbart genom nämnda åtgärder? Måste vi inte tränga djupare för att få fram något mera?»

Det vore av synnerligen stort värde att få fram en systematisk behandling av detta problem. Distriktchefen anför vidare: »Med de resurser, som datamaskin kan erbjuda, torde det inte vara omöjligt att få sådan bearbetning av ett grundmaterial, att det borde kunna åstadkomma minskning av antalet fall både då det gäller saknat och skadat gods. Varje åtgärd i sådan riktning borde bli ett utmärkt medel i trafikvärvande

syfte.» Jag vill särskilt understryka orden trafikvärvande syfte!

»Distriktchefen får därför föreslå», säger han, »att en arbetsgrupp tillsättes för närmare undersökning av ovanstående förslag. De stora belopp, som nu måste utbetalas jämte mycket stora personalkostnader såväl i styrelsen som å linjen enbart för handläggning av ärenden av detta slag, nödvändiggör åtgärder snarast möjligt, inte minst med hänsyn till dagens ekonomiska läge.»

Jag skulle vilja fråga statsrådet, om statsrådet är beredd att inom SJ företa en sådan systematisk studie med hjälp av datamaskiner, för att verkligen få klarhet i hur det ligger till och vad som skulle kunna göras för att få en ändring till stånd i skadehänseende.

Jag ber än en gång få tacka herr statsrådet för svaret, som jag anser alltigenom positivt i övrigt.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Det är väl rätt klart att statens järnvägar undersöker skadorna och deras omfattning och hela tiden är inställd på att försöka nedbringa skadorna både till antal och omfattning. Att man då också måste undersöka anledningen till att skadorna inträffar, är givet. Gör man inte det, angriper man inte problemet på ett tillfredsställande sätt. Jag försäkrar, att statens järnvägar går till väga på det sättet, att man i första hand undersöker anledningen till den skada som inträffat och anledningen till att den fått sådan omfattning.

Jag har här en katalog över detta, som herr Isacson kan få låna av mig för närmare studium.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 736.

Föredrogs och bordlades ånyo beviljningsutskottets memorial nr 53 och 54.

Ang. exportlicenser för krigsmaterial

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 17, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll.

Till konstitutionsutskottet hade på därom hos vederbörande gjord framställning blivit överlämnade de under tiden från och med den 10 januari 1961 till och med den 9 januari 1962 i statsrådet förda protokoll.

Därjämte hade på därom särskilt gjorda framställningar till utskottet överlämnats utdrag av följande i statsrådet förda protokoll, nämligen:

över inrikesärenden den 12 januari 1962, i vad det avsåge ärendet nr 113 angående krigsinstruktion för länsstyrelserna;

över inrikesärenden den 30 mars 1962, i vad det avsåge ärendet nr 136 angående besvär av Gerd Walden i fråga om tjänstledighet för genomgång av viss kanslistkurs; samt

över civilärenden den 30 mars 1962, i vad det avsåge ärendet nr 66 angående besvär av e. o. kontorsskrivaren Carin Erlandson över beslut av utbildningsnämnden för kanslisters vid centrala verk m. m. om utseende av deltagare i viss kurs.

Utskottets föreliggande memorial upptog fyra särskilda med A, B, C a och C b betecknade avdelningar, av vilka de två sistnämnda voro indelade i vissa nedan närmare angivna punkter.

På framställning av herr talmannen beslöts att memorialet skulle företagas till avgörande avdelningsvis och i förekommande fall punktvis.

I *avdelningen A* hade utskottet anmält, att vid den granskning av nyss omfördädda protokoll och övriga handlingar, som i överensstämmelse med grundlagens föreskrift av utskottet företagits, utskottet ej funnit anledning att mot någon ledamot av statsrådet tillämpa § 106 regeringsformen.

Vid föredragning av *avdelningen A* lades memorialet i denna del till handlingarna.

I *avdelningen B* hade utskottet anmält, att det vid granskningen beslutat att ej framställa någon anmärkning jämlikt § 107 regeringsformen mot ledamot av statsrådet.

Efter föredragning av *avdelningen B* lades memorialet i denna del till handlingarna.

I *avdelningen C a* hade utskottet anför, att det vid granskningen uppmärksammat vissa förhållanden av beskaffenhet att föranleda fyra särskilda under *avdelningen*, i med I—IV betecknade punkter intagna uttalanden.

Punkten I

Ang. exportlicenser för krigsmateriel

I denna punkt hade utskottet ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom det förhållandet, att utskottet, som ägnat särskild uppmärksamhet åt såväl de av Kungl. Maj:t som de av chefen för handelsdepartementet fattade besluten avseende exportlicenser för krigsmateriel, därvid enhälligt funnit sig sakna anledning till erinran av något slag mot vederbörande statsråd.

I denna fråga anförde nu

Herr SANDLER (s):

Herr talman! Det har icke varit min avsikt att starta den egentliga decharge-debatten. Syftet har varit att i anledning av punkt I i detta avsnitt fästa kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att härmed har konstitutionsutskottet infört en nyhet i sin granskningsverksamhet som är av betydande intresse.

Under punkt I anmäler utskottet, att det har företagit en systematisk genomgång beträffande alla beslut om krigsmaterielexport, och gör det uttalandet, att »utskottet enhälligt funnit sig sakna anledning till erinran av något slag mot vederbörande statsråd. Detta förhållande har utskottet med hänsyn till förevarande ärendens synnerliga vikt ansett sig böra bringa till riksdagens kännedom».

Det är klart att detta uttalande är i

Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»

sak betydelsefullt, men det är egentligen inte av den anledningen som jag har begärt ordet, utan det är för att understryka betydelsen av den nya form för utskottsgranskningen som härmed införes för första gången i konstitutionsutskottets dechargememorial. Det är visserligen så — utskottet påpekar det självt — att redan föregående år hade utskottet uppmärksammat frågan om krigsmaterielexporten, men då behandlades saken av utskottet i en helt annan form. Den presenterades då sidordnad med en rad av andra tillkännagivanden. I år däremot har utskottet brutit ut denna fråga och presenterar den för riksdagen i en särskild huvudavdelning i sitt dechargememorial. Det är detta som är det nya i granskningsverksamheten.

Detta har sitt givna intresse med hänsyn särskilt till den grundlagsrevision som förberedes. Enligt de direktiv som författningsutredningen har ingår i dess uppgift att i vår författning införa parlamentarismens princip även formellt. Detta kommer att ske genom bestämmelser om misstroendeförklaring mot enskilt statsråd eller mot regeringen som helhet. Därigenom skapas en alldeles ny form, genom vilken riksdagen har tillfälle att ge uttryck för den rent politiska bedömningen av ett statsråds eller en regerings verksamhet. Därmed kommer givetvis konstitutionsutskottets hela granskningsverksamhet i ett nytt läge. Det är då allt som talar för att just den typ av granskning, som vi för första gången ser exempel på i årets dechargebetänkande, blir den normala beståndsdelen i konstitutionsutskottets granskningsverksamhet, d. v. s. att man väljer ut vissa avsnitt av regeringsarbetet för en systematisk genomgång och bedömning, vilken bedömning underställes riksdagen, riksdagen sedan obehaget, om den därtill finner anledning, att i en sådan sak göra framställning till regeringen.

Det är detta som ger saken sitt alldeles särskilda intresse. För min del har jag därför velat fästa uppmärksam-

heten på denna nyhet. Då konstitutionsutskottet nu har i förväg infört denna nya form för sin granskningsverksamhet har jag velat begagna tillfället att uttrycka min odelade tillfredsställelse med detta utskottets initiativ.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Jag har självfallet inte begärt ordet för något genmäle. Jag har bara känt ett behov att rikta ett tack till författningsutredningens ordförande för det för utskottet synnerligen glädjande uttalande som han här har gjort.

Efter härmed slutad överläggning lades förevarande punkt till handlingarna.

Punkten II

Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en »non-atom-club»

I förevarande punkt hade utskottet funnit sig böra för riksdagen tillkännagiva viss uppfattning rörande det förhållandet, att utrikesnämnden ej sammankallats till överläggning innan hans excellens herr ministern för utrikes ärendena i Förenta Nationernas politiska utskott framlagt plan på bildandet av en »non-atom-club».

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Herr Sandler klargjorde ju på ett lysande sätt hur konstitutionsutskottets arbete i framtiden bör ske. Ännu gäller att konstitutionsutskottet i långa stycken är bundet, delvis hämmat, i sitt arbete genom att det tvingas att följa en lag som tillkom med tanke på de förhållanden som rådde 1809. Detta gör att utskottet klandras ömsom för att komma med intetsägande uttalanden och ömsom för att komma med kritiska uttalanden på enstaka punkter i stället för en kritik som tar upp verkligt väsentliga frågor. Den sista formen av kritik drabbar helt naturligt i första hand oppositionen, som enligt tingens ordning är hänvisad till att mestadels be-

Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en »non-atom-club»

gränsa sin kritik till vad som kommer fram under den offentliga debatten och som även måste vara skyldig att kritiskt nagelfara regeringens arbete på ett annat sätt än den som står regeringen nära. Iakttagelsen gör dock inte, herr talman, att kritiken är mindre befogad. Mig förefaller snarare motsatsen vara fallet. I år har utskottet, vilket måste sägas vara betydelsefullt, dock enats på fyra mycket väsentliga punkter.

Vad angår den punkt som vi nu behandlar och som rör den s. k. Undénplanen och dess framläggande, hör utskottets utlåtande till den typ som av många säges vara intetsägande och oklart. Jag tror att deras kritik är felaktig, beroende på okunnighet om hur utskottet arbetar. Utskottets uppgift är att granska och dra fram omständigheter som ur konstitutionell synpunkt är av intresse. Vi har alltså i denna fråga inte haft att ta ställning till planens själva innehåll eller att yttra oss om dess politiska betydelse.

Det är denna strävan till objektivitet som av många missförstås, av andra politiskt utnyttjas. Följden har blivit att man beskyllt oss inom utskottet, som representerar oppositionen, för att ha frångått tidigare ståndpunkter i vårt tillkännagivande — när man inte funnit lämpligt att påstå, att vi förgäves sökt kritisera utrikesministern. I själva verket är det ju mindre till hans åtgörande än till den hemmavarande regeringens åtgörande som utskottet haft att ta ställning. Man har sålunda sagt, att vi har sprungit ifrån tidigare ståndpunkter i tillkännagivandet om vad vi funnit vara av betydelse vid framläggande av förslaget om non-atomklubb. Det har vi inte haft någon anledning till. Utskottet har ur konstitutionell synpunkt granskat allt som förekommit, och granskningen har föranlett oss att göra konstaterandet, att »utrikesministerns redovisade plan på bildandet av en 'non-atomklubb' enligt utskottets mening tillhör den kategori spörsmål, i vilken rådgivning med utrikesnämnden bör äga rum».

I linje med det granskningsarbete som herr Sandler skisserat kommer här också en bestämd uppmaning till regeringen att inte skjuta riksdagen åt sidan, vilket den, såsom alla vet, har benägenhet för. Enligt min åsikt kan det ur konstitutionell synpunkt inte sägas att utrikesnämnden underrättats enligt § 54 regeringsformen, även om partiledarna lär ha erhållit upplysningar kort innan utrikesministern höll sitt tal i Förenta Nationerna.

Herr talman! Ännu ett missförstånd har uppstått, i det man framhållit som synnerligen uppsendeväckande att vi inte använt ordet omförmåla utan i stället sagt att vi ansett oss »böra tillkännagiva vad som förekommit». Genomgående har inom utskottet använts orden tillkännagiva eller anmäla, men inte omförmåla. Även här har man påstått att oppositionen har sprungit ifrån sin ståndpunkt. I så fall började den springa förra året. Men, herr talman, jag tror att sprängmarschen gällde någonting annat. Den gällde att man ville komma bort från de ohanterliga §§ 106 och 107. Jag har ingen större lust att i dag ställa ett statsråd inför riks rätt, och det kan finnas mycket att kritisera, utan att man vill påstå att »vederbörande statsråd icke med oväld, nit, skicklighet och drift utövat sitt förtroendeämbete.» En sådan, skall vi säga mildare kritik, har tidigare fått formen av omförmålan, medan utskottet nu föredragit att tillkännagiva den.

Endast okunnigheten eller fräckheten kan vilja politiskt slå mynt av förändringen, liksom endast en otyglad längtan efter att vara den förste att publicera en nyhet kan komma en del av pressens representanter att ge spridning åt sådana uppgifter som hör hemma bakom de lyckta dörrarna. Att här finns en beklaglig och ganska utbredd böjelse för att tillfredsställa nyfikenheten på ett stadium då varje utskott har behov av diskretion kan tyvärr inte förnekas.

Bakom utskottets tillkännagivande står som sagt ett enhälligt utskott, men enhälligheten har inte uppnåtts på

**Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»**

grund av att man sprungit ifrån tidigare ställningstaganden. Enhälligheten innebär givetvis en uppmaning till regeringen att underrätta utrikesnämnden på förhand och en uppslutning kring utrikesnämnden såsom företrädare för riksdagens intressen.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! Jag ber först att få instämma i vad fru Segerstedt Wiberg här nyss har anfört och särskilt understryka, att det är väsentligt att göra klart för sig att konstitutionsutskottet har riktat en kritisk erinran mot regeringen, även om den inte har tagit formen av en anmärkning enligt regeringsformens 107 §. Utskottets utlåtande har emellertid av orsaker eller med avsikter, som jag inte känner till, presenterats för allmänheten på ett annat sätt, nämligen som om intet klander alls skulle kunna riktas mot regeringen i föreliggande fall.

Det är uppenbart att den invecklade och ofta svårförståeliga terminologi, som riksdagen använder, fordrar särskilda insikter för att nyanserna skall kunna förstås och bedömas. Om allmänheten, medvetet eller omedvetet, bibringas en felaktig föreställning om termernas innebörd, måste väl följden bli att i fortsättningen andra och klarare former för kritiken måste väljas. Detta synes mig beklagligt, då hittills tillämplad praxis med också en mildare form för ogillande än en direkt anmärkning enligt regeringsformen, måste ha ett värde för riksdagen.

All erfarenhet visar nämligen att en sådan mildare form är den enda som riksdagens ledamöter ur regeringspartiet nu för tiden över huvud taget kan tänkas vilja stödja. Om den skulle avföras, skulle det i praktiken bli otänkbart att samla konstitutionsutskottet till något slags form av kritik, och detta skulle ytterligare minska utskottets möjlighet att fullgöra sin uppgift att värna om konstitutionen. Det skulle också minska riksdagens betydelse som en

självständig motvikt till en kanske alltför stark regeringsmakt.

I den riksdagsdebatt, som ägde rum ungefär samtidigt som utrikesministern höll det nu diskuterade anförandet i Förenta Nationerna, fördes regeringens underlåtenhet att i förväg rådplåga med utrikesnämnden på tal i andra kammaren. Statsministern angav då som en av orsakerna till underlåtenheten, att man inte kunde lita på att utrikesnämnden skulle iakttaga sin tystnadsplikt. Grundlagen stadgar i detta avseende: »I fall, då Konungen eller den som i Hans frånvaro leder förhandlingarna prövar ovillkorlig tystnadsplikt vara av nöden, vare ledamöterna därtill förbundna.» Statsministerns uttalande är anmärkningsvärt och det är det främst därför att det tycks vara sant. Jag tror att det är nödvändigt att reagera mot sådant missbruk av förtroendeställning, och jag vill, herr talman, här och nu anmäla en sådan reaktion.

Häri instämde herr *Sveningsson* (h).

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Får jag från början säga att jag inte hade avsett att på denna punkt delta i någon debatt, men min uppfattning ändrades när jag kom hit till riksdagshuset i morse och tog del av vad som står om denna fråga i dagens stockholmstidningar, där man nu anser tiden vara mogen att skjuta ansvaret för att utskottet i denna fråga är enhälligt på ledamöterna från centerpartiet inom utskottet. Man har förnumstiga funderingar om väntade och beräknade koalitioner o. s. v. Får jag en gång för alla säga, herr talman, att jag inte har någon överdriven respekt men inte heller någon överdriven fäblless för Hans Majestäts regering. Vår bedömning av vad som har förevarit sker endast utifrån sakliga utgångspunkter. När man kan konstatera att de tre oppositionspartiernas partiledare i förväg hade kännedom om innehållet i utrikesministerns tal, får man väl ändå fundera en smula över vad som skulle in-

**Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»**

träffa i sammanhanget. Visserligen känner den svenska grundlagen ingenting om partiledare, men de existerar ju ändå i detta hus till den grad, att man inte kan betrakta dem som obefintliga. Det skulle förvåna mig om man från utrikesnämndens sida skulle betrakta herrar Ohlin och Heckscher som så obetydliga i sammanhanget, att de inte existerade.

Det har för mig, herr talman, varit väsentligt att på denna punkt hävda den grundlagsenliga rätten för utrikesnämnden att delges vad som händer på det utrikespolitiska planet. Vi har hävdat den, men vi har icke funnit att i det sammanhang, som i och för sig gav anledning till att utskottet sysslade med frågan, förelåg förutsättningar av det slag, att man med skäl kunde rikta någon anmärkning mot regeringen. Jag tror att man skall försöka att se på vad som är riktigt och sakligt i sammanhanget; alla andra funderingar från den ena eller andra utgångspunkten är oväsentliga.

Får jag också tillägga, herr talman, att jag tycker att konstitutionsutskottet i årets dechargeutlåtande har hävdat sin position på ett sätt, som i varje fall för mig utgör en stor källa till tillfredsställelse.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Jag kan till att börja med helt instämma i vad fru Segerstedt Wiberg sade om behovet av diskretion så länge arbetet inom ett utskott pågår.

Det är för att göra tvenne konstateranden som jag har begärt ordet. Först vill jag påpeka vad utskottet egentligen har sagt, nämligen att den här avsedda frågan hör till den kategori av ärenden som bör avhandlas i utrikesnämnden. Detta är exakt detsamma som statsministern framhöll i debatten i andra kammaren den 25 oktober 1961. På den punkten råder alltså ingen meningsskiljaktighet.

Det andra konstaterandet är att utskottet inte funnit anledning att rikta

någon anmärkning mot statsrådets ledamöter för handläggningen av ärendet, och det ställningstagandet är enhälligt. Jag tror att det bryter staven över den kampanj som har förts och som har talat om »maktövertagelse» från utrikesministerns sida i detta fall.

I fråga om herr Virgins tankar beträffande dechargeförfarandet i framtiden kan jag nöja mig med att hänvisa till vad författningsutredningens ordförande nyss sade i sitt tal beträffande planerna från utredningens sida.

Herr **DAHL** (s):

Herr talman! I och för sig ligger det väl ingenting märkvärdigt i, att en av de frågor i konstitutionsutskottets memorial, som väckt stor uppmärksamhet och livlig debatt, är utrikesministerns förslag om en »non-atom-club». Kärnvapenfrågan är ju mänsklighetens ödesfråga, och med ångslan inför framtiden tar vi allesamman — vilken position vi än har i samhället — del av, vad de stora kommer fram till i sina diskussioner. Jag föreställer mig, att vi alla av hela vårt hjärta önskar, att en hoppets ljustråle skulle kunna genomtränga mörkret, och att vi skulle få se ett resultat av diskussionerna. Men vi vet också allesamman, hur svårt det är för de stora att finna en gemensam plattform i denna angelägenhet, och vi fruktar, att förhandlingarna i frågan skall stranda.

Utrikesministerns förslag om en »non-atom-club» fördes fram i en hopplöshets situation. Det låg ju så till, att regeringen inte ens var på det klara med om talet skulle komma att hållas. Man hade det så att säga i reserv. Och i en situation när alla ansträngningar, som sagt, höll på att gå över styr och det inte tycktes bli någonting alls av diskussionerna mellan de stora, framlade svenska regeringen detta förslag. Det var, skulle jag vilja säga, liksom ett Davids försök att komma till rätta med Goliat — så ser jag saken. Man kan väl till och med ställa frågan, om någonsin tidigare, åtminstone efter andra världskriget, ett

**Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»**

lika betydelsefullt positivt förslag från Sveriges sida ställts på utrikespolitikens område. Jag tror det inte, utan anser, att man nästan kan nämna detta som någonting alldeles enastående. Vi vet också, vilken uppmärksamhet förslaget rönt inte bara hos dem, det gällde, utan även hos stormakterna, som inte nonchalerade tanken utan tog upp den välvilligt.

Nu har ju konstitutionsutskottet inte gjort någon anmärkning, därför att man anser, att det finns täckning för regeringens handlande. Utskottet har gjort ett tillkännagivande sådant det refererats av konstitutionsutskottets ordförande. Men vad jag velat säga med detta inlägg är, att man må väl uttala sin förvåning över, att när äntligen ett initiativ i världsfredens och mänsklighetens intresse tas, då finns det personer, som i skydd av paragraferna går till attack och vill anmärka på regeringen. I stället för att tala om »maktövertrepp», för att inte nämna alla möjliga andra invektiv mot regeringen i pressdiskussionen, borde väl alla, som önskar en fredlig framtid och inser betydelsen av, att den nukleära frågan utvecklas i rätt riktning, frambära ett tack till utrikesministern och regeringen för en insats i fredens intresse. Då regeringen i en oviss och oroande situation lägger fram ett förslag, som syftar till att vi skall komma ur dödläget i diskussionen om atomvapnen, borde man verkligen inte hemfalla åt ett inbördes politiskt gräl.

För min del anser jag, att detta bör sägas i det här sammanhanget, utöver vad som tidigare i sak anförts i frågan.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Herr Dahls yttrande föranleder mig till en replik.

Jag tror att herr Dahl gör ett misstag om han föreställer sig att det råder oenighet beträffande önskemålet om en fredlig framtid. Redan den 23 januari sade herr Ohlin i andra kammaren, att vi är ense om att det är ett betydelsefullt svenskt intresse att kärnvapnen

tränges tillbaka genom Förenta Nationerna. Vi betraktar detta som naturligt och väl motiverat, och det finns ingen motsättning mellan en sådan strävan och uppfattningen, att Sveriges utrikespolitik förutsätter ett starkt svenskt försvar. Utrikesminister Undéns initiativ i höstas beträffande kärnvapenfrågan möttes därför på vårt håll med stor sympati.

Men det är inte den frågan vi nu skall diskutera. Alla är vi väl ense i önskemålet om fred och att slippa hotet från kärnvapnen, men vad vi i dag har att diskutera och ta ställning till är regeringens handläggning av Undénplanens framläggande. Det är själva framläggandet som har föranlett kritik och som har föranlett påpekandet att utrikesnämnden bör höras i denna typ av ärenden. Detta är en helt annan sak än själva innehållet i Undénplanen. Om den behöver vi i varje fall inte strida i dag.

Herr VIRGIN (h) kort genmäle:

Herr talman! Även jag vill gärna deklarerera att den sakfråga som herr Dahl tagit upp till debatt inte är aktuell i sammanhanget. Den omständigheten att kritik har riktats mot formerna har självfallet intet att göra med angelägenheten av en samlad insats för att komma till rätta med det utomordentligt svåra problem som hela atomvapenfrågan är. Man kan däremot i sakfrågan ha — och vi har det också — olika åsikter om de vägar som lämpligen bör beträdas.

De anföranden som har hållits av utskottets ärade ordförande och vice ordförande tycker jag nästan har givit intryck av att utskottet icke avsåg att rikta någon som helst kritik mot regeringen. Så har jag för min del icke fattat utskottets utlåtande. Jag tycker att utskottet klart konstaterar, att den fråga som det nu gäller är av den art att överläggning inom utrikesnämnden skulle ha ägt rum. Utskottet redovisar sedan vissa omständigheter, som gör att man trots detta icke vill rikta en anmärkning enligt regeringsformens § 107 och det är just de omständigheter som exempelvis

Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»

vice ordföranden i utskottet nämnde, att partiledarna var underrättade o. s. v. Utskottet slutar så med att tillkännage, att det vill understryka vikten av att föreskriften om utrikesnämndens hörande också i praktiken blir efterföljd.

Herr DAHL (s), kort genmäle:

Herr talman! Jag är helt på det klara med att det, som fru Segerstedt Wiberg säger, inte råder oenighet mellan partierna, vad freden beträffar. Det skulle ju vara märkvärdigt, om någon här i riksdagen skulle stiga fram och påstå motsatsen. Så mänskliga anser vi varandra i varje fall vara, att vi inte tror något parti om så ont som att det skulle vilja ha krig; det säger sunda förnuftet!

Vi skall inte diskutera den frågan, säger man. Nej, vi skall diskutera, vad som föreligger, nämligen konstitutionsutskottets memorial. Vad innebär det? Det innebär dels det som står i memorialet, men dels också hela förspelet till det utlåtande, som utskottet kommit fram till, tidningsdiskussionerna i frågan o. s. v. Även om det förspelet inte finns med i utlåtandet, så hör det till bilden, och det är detta, jag vill komma fram till. Jag har nämligen velat säga, att även om man har den uppfattningen, som kommit till uttryck i konstitutionsutskottets memorial och som inte innebär någon anmärkning, så tycker jag för min del att det i alla fall har tagits till tillhygen på ett sätt, som man inte borde ha gjort i den här frågan. Här har man faktiskt i skydd av paragraferna försökt om inte direkt att göra en anmärkning mot regeringen och utrikesministern så i alla fall att uttala sitt ogillande av tillvägagångssättet, inte sitt ogillande av vad Undénplanen syftade till, nämligen att föra förhandlingarna ur ett trängt läge, utan ett ogillande av, att regeringen handlat som den gjort. Detta protesterar jag mot och anser, att det är att gå för långt, då det gäller följsamhet mot paragraferna.

Jag anser, att man borde ha varit generösare, då det gäller en så stor sak,

som det här är fråga om: Freden. »Grau ist alle Theorie und grün des Lebens goldner Baum» — det tycker jag, att man bör komma ihåg i det här fallet.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp), kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte använda tyska språket utan jag skall använda vårt eget. Jag må emellertid säga att herr Dahl slår in vidöppna dörrar när han går till storms.

Även om herr Dahl har en annan uppfattning, så är det i alla fall min bestämda uppfattning att utskottets utlåtande inte alls rör Undénplanens innehåll. Det rör det sätt på vilket den kommit att beröra utrikesnämnden. Får jag säga att jag för min del högt uppskattar det initiativ som utrikesministern tog, ty det måste ju göras någonting som kunde bryta dödsläget. Kan det bli ett resultat, så finns det anledning att välsigna detta initiativ. Vad vi har diskuterat är underlåtenheten att i vanlig ordning underrätta utrikesnämnden. Vi har samtidigt konstaterat att partiledarna varit underrättade, vilket har gjort att resultatet har blivit att man erinrar om att utrikesnämnden existerar och att den i sammanhang som detta bör ha underrättats i förväg. Allt detta är enligt svensk grundlag. Därutöver har i varje fall från min sida intet förekommit, och jag vill kraftigt understryka att det finns ingen anledning att försöka sprida dimma i den här frågan. Jag har tidigare anmärkt på att man försökt att i den här frågan lägga in mera än vad den är värd. Herr Dahl gör det sannerligen inte lättare att hålla isär vad som är fakta och vad som inte är fakta.

Sedan vill jag säga till herr Virgin, att om över huvud taget konstitutionsutskottet, med utgångspunkt från de regler som nu gäller för arbetet, tar upp en fråga till diskussion och uttalar sig så som har skett i detta fall, är det naturligtvis i anledning av att någonting inte är som det borde vara. Annars skulle konstitutionsutskottet inte ha anledning att ta upp en sak och sedan inför riksdagen

Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»

lämna ett tillkännagivande. Ett utlåtande av det här slaget måste sålunda vara ett uttryck för att det finns något som man inte är belåten med, och det är alldeles uppenbart att det föreligger ett sådant förhållande härvidlag.

Herr ELMGREN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall självfallet inte gå in på frågan om Undénplanens materiella innehåll. Jag skall bara säga till herr Virgin, att jag med full tillförsikt överlåter åt den allmänna opinionen att ta ställning till konstitutionsutskottets utlåtande och bedöma vad som där står. Det väsentliga för herr Virgin tycks vara att i denna fråga få använda ordet kritik.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade kunnat nöja mig med att instämma i vad herr Tors-ten Andersson sade till herr Dahl. Debatten gäller inte Undénplanens innehåll, ty det uppskattar vi väl alla. Vi måste dock ta hänsyn till paragraferna då vi sitter i ett konstitutionsutskott. Konstitutionsutskottets uppgift är att se till att grundlagen följs. Vi kan inte — som herr Dahl anser — underlåta att kritisera regeringen och endast hylla den. Det är, som sagt herr Dahl, inte bara regeringen och herr Dahl som önskar fred inte bara för Sverige utan för hela världen, det vill vi alla medverka till. Men låt detta vara detta. Nu diskuterar vi konstitutionella problem.

Herr DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få påpeka för fru Segerstedt Wiberg, att också jag står under detta utskottsutlåtande och alltså har precis samma uppfattning, som alla de övriga i konstitutionsutskottet. Jag har inte tänkt, att regeringen skulle få något särskilt beröm i anslutning till detta. Vad jag har sagt och ytterligare vill understryka är, att när det inom den socialdemokratiska

delen av utskottet fanns en vilja till en mera mjuk skrivning och denna vilja även förekom inom vissa delar av oppositionen, borde man — med hänsyn till sakens vikt och betydelse — ha kunnat underlåta ett envist och hårdnackat kämpande för att få fram en liten anmärkning mot regeringen och i stället ha anslutit sig till dem, som säger så, att regeringens initiativ är så bra och i stil med vad människorna i allmänhet önskar, då det gäller atomfrågan, att man gott kunde ha låtit bli paragraferna — och jag tror inte det blivit någon konstitutionell kris av den orsaken — även om man i vanliga fall självfallet får vara mycket noga med att följa både regeringsformen och riksdagsordningen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Inte heller jag hade tänkt blanda mig i denna debatt, men efter vad som har förekommit mot slutet ber jag att få säga några ord.

Det uttalande konstitutionsutskottet enhälligt har gjort är naturligtvis av större värde än en reservationsanmärkning. Jag finner det därför vara rimligt att man har sökt sig fram till en sådan form där enighet har kunnat nås. Utta-landets innebörd måste väl emellertid, trots mildheten, i verkligheten betraktas som en form av kritik. Jag kan inte komma till någon annan slutsats. Om man säger att den berörda frågan hör till sådant som bör underställas utrikesnämnden och konstaterar att detta inte har skett, kan åtminstone inte jag tolka det på annat sätt än att konstitutionsutskottet finner förfarings sättet otillfredsställande. Den omständighet som här har anförts, att partiledarna obetydligt i förväg har fått reda på den planerade åtgärden, tycker jag är i detta sammanhang helt ovidkommande. Partiledarna har ju heller inte vederligen tagit någon ståndpunkt till frågan, när de fick detta meddelande från statsministern.

Jag skall inte ge mig in på någon

**Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»**

diskussion om planens innehåll. Det tycker jag är alldeles oväsentligt i detta sammanhang. Oavsett om det visar sig att det råder delade meningar om ett initiativ som detta, bör saken dryftas i utrikesnämnden. Hur skulle herr Dahl ha fört resonemanget om det visat sig att partierna varit oeniga om åtgärden? Då kunde väl inte ett liknande resonemang ha förts, och man visste uppenbarligen inte i förväg vilken reaktionen skulle bli, även om delegationen i New York hade resonerat något om planen. Jag tycker därför man måste fastslå, att en frågas innebörd inte skall göra att grundlagarna kan sättas ur kraft. Jag reagerar på det bestämdaste mot vad herr Dahl har sagt. Detta är såvitt jag förstår också den ståndpunkt som utskottet har intagit.

Herr SANDLER (s):

Herr talman! Det är faktiskt ännu en synpunkt som inte borde saknas i denna debatt. Om jag har fattat ett gjort uttalande rätt, skulle det vara själva framläggandet av planen och inte planen själv som borde ha underställts utrikesnämnden. Detta ger mig anledning att med stöd av de erfarenheter jag har av arbetet inom en svensk delegation i New York understryka nödvändigheten av att en svensk delegation har ett visst manöverutrymme beträffande den taktiska bedömningen av vid vilken tidpunkt ett visst förslag bör framföras. Det är orimligt att begära av utrikesnämndens ledamöter, sittande i en sal på slottet, att de skall ge direktiv att i dag eller i morgon bör det förslaget framläggas. Det avgörandet måste vi överlämna åt den delegation som sitter på platsen och kan bedöma det taktiska läget.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag tror, att jag kan anknyta till vad herr Sandler just här yttrade. Han har i dessa ting en erfarenhet, som vida överstiger någons erfarenhet här i kammaren, och vad han an-

förde var givetvis i och för sig riktigt. Men i anslutning till hans anförande vill jag understryka något som kanske kan vara av värde i sammanhanget, nämligen att utrikesnämnden inte är ett beslutande organ. Utrikesnämnden är endast ett rådgivande organ. Regeringen kan ta hänsyn till vad i utrikesnämnden förekommer eller också underlåta att ta denna hänsyn. Här är regeringen, om jag så får säga, i sin bedömning suverän och måste självfallet också vara det. Man kan som jag sade — jag understryker det ännu en gång — icke i utrikesnämnden fatta några beslut som är bindande, och det är ju inte heller denna fråga som vi här diskuterar. Vad vi diskuterar är huruvida denna angelägenhet, som nu blivit föremål för överläggning, är av beskaffenhet att böra underställas utrikesnämnden.

Även om denna debatt kanske har flutit ut över något vida vatten, får vi dock inte glömma bort, innan debatten slutar, vad som faktiskt står i konstitutionsutskottets memorial nr 17. Konstitutionsutskottets ärade ordförande, herr Elmgren, förklarade för en stund sedan, att han med all tillförsikt överlät åt allmänna opinionen att bilda sig en uppfattning om vad som här förevarit — hans ord föll ungefär så. Vad är det då som har utsagts i konstitutionsutskottets memorial? Jag tror, att man kan konkretisera uttalandena helt enkelt i form av tre konstateranden.

Konstaterandet nr 1 är det som börjar nederst på sidan 3 och som gäller instruktionen för delegationen i FN. Där heter det: »Före utfärdandet av instruktionen hade överläggning i ärendet ägt rum med utrikesnämnden den 27 september. Rådpläning på förhand med nämnden har däremot, enligt vad konstitutionsutskottet inhämtat, ej förekommit beträffande den av utrikesministern i Förenta Nationernas politiska utskott den 26 oktober 1961 framlagda planen på bildandet av en non-atom-club.» Det är konstaterandet nr 1, alltså att någon överläggning icke har förekommit.

Ang. utrikesnämndens hörande före framläggande av förslag om en
»non-atom-club»

Konstaterandet nr 2 är följande: »Utrikesministerns ovan redovisade plan på bildandet av en non-atom-club tillhör enligt utskottets mening den kategori spörsmål, i vilken rådplägning med utrikesnämnden bör äga rum.»

Konstaterandet nr 3 läser man på sidan 5. Där står att utskottet anser sig »dock icke kunna underlåta att understryka betydelsen av att utrikesnämnden höres i alla de fall, då dess medverkan bör äga rum enligt ovan återgivna grundlagsparagrafs lydelse, grund och mening». För min del anser jag detta uttalande vara betydelsefullt, och jag är tillfredsställd med den form, i vilken utskottet givit sin mening till känna.

Så blott en kort kommentar till de inlägg som bevillningsutskottets vice ordförande, herr Torsten Andersson i Brämhult, nyss gjort. Jag märkte med sympati, att han förde ned denna fråga på jorden efter de uttalanden i annan riktning som dessförinnan gjorts, men han fällde ett yttrande, som i någon mån föranledde mig att här begära ordet. Han omtalade, vilket är ostridigt, att partiledarna hade fått ta del av det omskrivna talet på förhand, och han gjorde uttalandet med den undermeningen, att därmed borde på det hela taget all rättfärdighet vara uppfylld. Jag delar inte den uppfattningen. Herr Torsten Andersson underströk själv, att partiledarna inte är något begrepp som finns i någon av de författningar och bestämmelser, som reglerar riksdagens arbete, och det är ju alldeles riktigt. Självfallet håller jag med honom om att dessa personer inte kan negligeras — deras betydelse känner vi alla. Men allt detta är en sak. En annan sak är att den omständigheten att partiledarna på förhand har underrättats om innehållet i detta tal icke på något sätt minskar värdet och betydelsen av de grundlagsbestämmelser, som finns om utrikesnämndens hörande, ty partiledarna är ju icke kongruenta med utrikesnämnden. Jag tror inte, att någon i riksdagen, när han eller hon närmare tänker ige-

nom dessa ting, vill ha en partiledarkonklav som substitut för utrikesnämnden. Riksdagen bör nog även i dessa sammanhang i någon mån genom sitt, för ändamålet inrättade och valda organ vara med om överläggningarna och ståndpunktstagandena. Riksdagen skall även i detta hänseende noga bevaka sina rättigheter.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Det är alldeles självfallet att partiledarna är ett uttryck för sina partiers åskådningar och inte kan representera riksdagen in corpore. Men om man skulle ha haft en avsikt att undanhålla utrikesnämnden detta tal, varför skulle man då ha lämnat det till de ledande personligheterna i nämnden?

Herr Hagberg läste upp tre konstateranden som utskottet har gjort. Jag har själv skrivit under memorialet, och jag instämmer självfallet i vad som står där, men jag tycker att referatet är litet ensidigt. Jag skulle vilja fullborda katalogen med att framhålla, att utskottet gör ett konstaterande också på sidan 4, att det var osäkert huruvida talet över huvud taget skulle hållas, bl. a. med hänsyn till den amerikanska nedrustningsplan av den 24 september 1961. Utskottet påpekar vidare, att liknande tankegångar som i talet den 26 oktober 1961 hade framförts av utrikesministern redan år 1959.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag avser endast att till herr Hagberg säga att jag är ense med honom till alla delar, praktiskt taget. Om jag uttryckt mig på ett sådant sätt, att han kunde få misstanken att jag hade en särskild svaghet för partiledare i detta sammanhang, vill jag gärna korrigera detta. Jag vill till herr Hagberg säga att jag vid upprepade tillfällen i debatterna i konstitutionsutskottet hävdade, att man inte vid sidan om grundlagens organ kan införa ett nytt organ, som skulle utgöras av partiledarna, även

om jag är fullt på det klara med den roll de spelar.

Herr talman! Jag menar att man i en situation som denna inte skall gå förbi det faktum som konstitutionsutskottets ärade ordförande här nämnde, att de ledande inom utrikesnämnden var underrättade på förhand. Skillnaden är sålunda att de ledande hade klart för sig vad som skulle ske och kände till innehållet. Det var »bara» utrikesnämnden in pleno som inte var underrättad. För att undvika missförstånd vill jag framhålla att detta i och för sig sannoligen inte är något obetydligt. Utrikesnämnden är ju ändå riksdagens gemensamma organ, och jag är ense med herr Hagberg om att man skall hävda riksdagens intressen. Det råder inga delade meningar på den punkten.

Herr VIRGIN (h):

Herr talman! När det vid flera tillfällen sagts att partiledarna var underrättade på förhand, skall man hålla i minnet att det skedde vid en sådan tidpunkt och på ett sådant sätt att det måste bedömas ha varit omöjligt att påverka ärendets handläggning. Det skedde nämligen praktiskt taget samtidigt som talet var avsett att hållas. Det var alltså inte fråga om något underrättande i så god tid att något reellt påverkande skulle ha kunnat ske.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Jag måste inlägga en gensaga mot detta. Det var först meningen, att talet skulle hållas den 24 men det hölls i stället den 26. Lördagen den 21/10 fick partiledarna information, och måndagen den 23/10 fick de talet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, lades denna punkt till handlingarna.

Punkten III

Lades till handlingarna.

Punkten IV

Ang. utgivningsbevis för en periodisk skrift med titeln »Extrapressen»

I denna punkt hade utskottet tillkännagivit, att det beslutat att för riksdagen göra anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen i anledning av att tillförordnade chefen för justitiedepartementet statsrådet af Geijerstam den 21 augusti 1961 utfärdat utgivningsbevis för en periodisk skrift med titeln »Extrapressen».

Härom anförde nu

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Även på denna punkt är utskottet enhälligt, och enhälligheten är väl nästan given. Jag vill bara göra några reflexioner i ämnet.

Det finns ju en yppig flora av tidiga-re tidskrifter med namn som inte nämnvärt skiljer sig från varandra. Man kan dock i många fall spåra hur namnlikheten uppkommit och därmed också få viss förståelse för sådana namn. Men många här minns säkert vilket uppseende det väckte under kriget, då regeringen tillät två tidningar med namnet Signal att utkomma. Det tillstånd som då gavs den tyska bildtidningen Signal att använda samma titel som innehades av tidningen Signal, tidning för järnvägs-män, gav upphov till många protester och till, vill jag minnas, en reservationsvis framställd anmärkning.

Det väckte i år berättigat uppseende, då på långfredagen en tidning som kallade sig Extrapressen utkom. Ingen trodde väl till en början att denna tidning, som så fräckt försökte få köpare med hjälp av likhet i titel och typografisk utstyrel med tidningen Expressen, verkligen hade erhållit utgivningsbevis för periodisk tidskrift i vanlig ordning. Så visade sig vara fallet, och vill man vara vänlig kan man väl tala om ett olycksfall i arbete. Det kan dock tänkas, att om ett sådant olycksfall inte upptäcks och påtalas i tid, kan det bli svårare att återkalla utgivningsbeviset. Jag utgår dock ifrån att den allvarliga erinran

Ang. utgivningsbevis för en periodisk skrift med titeln »Extrapressen»

som konstitutionsutskottet gjort på denna punkt skall leda till resultat.

Utän att på något sätt vilja komma i konflikt med § 90 regeringsformen hoppas jag att utgivningsbeviset skall tagas under omprövning av regeringen. Det skulle vara förargligt, om tidningen vid kommande helg återigen kunde utnyttja namnligheten. Sedan är det självklart, herr talman, att utskottets enhälliga utlåtande främst syftar till att förhindra att ett statsråd skall slumra flera gånger på detta sätt.

Herr statsrådet **KLING**:

Herr talman! Den fråga som vi nu diskuterar gäller mitt verksamhetsområde, och vad konstitutionsutskottet här enhälligt har uttalat kan i viss utsträckning föranleda en strängare praxis än den hittillsvarande. Jag anser mig därför för något böra beröra detta spörsmål. Konstitutionsutskottet har uttalat att titeln Extrapressen i sådan grad liknar titeln på tidningen Expressen, att med hänsyn till stadgandet i 5 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen utgivningsbevis inte hade bort utfärdas. Om sådan förväxling kan ske, må enligt detta stadgande ansökan om utgivningsbevis avslås.

Ärenden om utgivningsbevis föreligger i stort antal, för närvarande cirka 200 om året, och drygt 6 000 titlar på periodiska skrifter finns registrerade i justitiedepartementet. Så har exempelvis åtminstone 12 tidningar fått utgivningsbevis med titel, vari ledet »Extra» ingår, bl. a. Sydsvenska extrabladet och Extraposten. Minst 15 tidningar har ordet »pressen» som andra led, bl. a. Caltexpresen, Ur pressen och Veckopresen.

Då utgivningsbevis begärdes för Extrapresen, bedömdes frågan av dem, som i första hand handlade ärendet så, att förväxling med annat tidigare godkänt tidningsnamn icke lätt kunde ske, och t. f. justitieministern beslöt i enlighet därmed. När tidningen sedan utkom första gången på långfredagen i år, hade den fått en typografisk utstyrsel, som otvivelaktigt i hög grad liknar Expresens. Härigenom kom frågan omedelbart

i annat läge. Enligt 5 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen äger nämligen justitieministern återkalla ett utgivningsbevis, om titeln på en skrift typografiskt sett har givits sådan likhet med titeln på annan skrift, för vilken utgivningsbevis har utfärdats, att förväxling lätt kan ske. Detta får emellertid endast göras, såvitt rättelse ej omedelbart vidtages. Samtidigt har framställning gjorts om återkallelse av beviset på grund av att det aldrig bort utfärdas enligt det förutnämnda stadgandet i 5 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen. Hela frågan om indragning av utgivningsbeviset prövas nu i justitiedepartementet. Vid bedömningen kommer självfallet hänsyn att tagas till den tolkning ett enhälligt konstitutionsutskott har givit de relevanta bestämmelserna i tryckfrihetsförordningen.

Det kan slutligen förtjäna att framhållas i detta sammanhang, att det här rör sig om av ordningshänsyn påkallade offentlighetsregler. Som utskottet har understrukit, är det ur tryckfrihetsrättslig synpunkt av vikt, att de periodiska skrifter, för vilka utgivningsbevis är utfärdade, kan skiljas genom skrifternas titel. Själva skyddet för titeln ur ekonomisk och konkurrenssynpunkt, vilket väl i detta sammanhang torde vara det för den äldre tidningen väsentliga, är däremot i princip ett privaträttsligt spörsmål, vars reglering ankommer på allmän lag. De avgöranden, som träffas vid utfärdande eller återkallande av utgivningsbevis, kan inte i och för sig anses bindande för domstol vid prövning av talan på privaträttslig grund. Sådan talan kan företagas med stöd av lagen om illojal konkurrens.

I själva verket visar en hastig genomgång av några namngrupper i det register över periodiska skrifter, som föres i justitiedepartementet, att man i praxis har varit ganska liberal då det har gällt att godkänna titlar, som liknar tidigare godkända. Man torde knappast kunna göra gällande, att det nu påtalade avgörandet innebär någon mer bestämd avvikelse från denna praxis. Det har ju också varit först då tidningen utkom

Ang. ianspråktagande av medel ur anslaget till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen för utbildning av gymnasieingenjörer

med titeln i en bestämd utstyrsel, som förväxlingsrisken ansågs påtaglig.

Efter härmed slutad överläggning lades den nu förevarande punkten till handlingarna.

Beträffande uttalanden utan åberopande av § 107 regeringsformen hade skilljaktighet, som utskottet ansett sig böra för riksdagen redovisa, förekommit i sex särskilda, med I—VI betecknade punkter under *avdelningen C b* närmare angivna ärenden.

Efter föredragning av avdelningen C b lades densamma till handlingarna.

Vid memorialet funnos fogade sex reservationer, vilka avsågo avdelningen C b i utskottets memorial (avslagna yrkanden om anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen).

Herr talmannen yttrade, att enär åtskilliga av kammarens ledamöter begärt ordet i fråga om de vid memorialet fogade reservationerna, han ville framhålla som ett önskemål, att de anföranden, som komme att hållas angående reservationerna, anknötos till dessa gruppvis, så att varje reservation diskuterades särskilt för sig och, sedan den slutbehandlats, icke vidare återupptoges i den fortsatta debatten.

Ang. ianspråktagande av medel ur anslaget till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen för utbildning av gymnasieingenjörer

Enligt en beträffande punkten I avgiven reservation hade herr *Braconier*, med instämmande av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Sveningsson*, *Hilding*, *Isacson*, *von Friesen*, *Magnusson* i *Tumhult* och *Hammar*, ansett att utskottet bort besluta att för riksdagen göra anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen i anledning av att, med begivande av chefen för ecklesiastikdepartementet, medel ur det av 1961 års riksdag till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen anvisade anslaget an-

vänts till bestridande av kostnader för utbildning av gymnasieingenjörer till läroverkslärare.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Statsrådet Edenman yttrade i tisdags i denna kammare på tal om förhållandena vid tekniska högskolan i Stockholm något om, att ifall han överskridit det vid interpellationen aktuella anslaget skulle han kanske ha fått en konstitutionsanmärkning, »något som man nu är så pigg på». Så föll hans ord. Han tillade att denna gång skulle han vara försiktig, vis av skadan.

Orden tyder på en missuppfattning. »Man», varmed väl avses främst vi, som reservationsvis anmält för riksdagen att vi funnit att ecklesiastikministern som den ansvarige för vad som sker inom hans departement handlat fel då de mycket omstridda kurserna för gymnasieingenjörerna startades denna vår vid tekniska högskolan, gör inte detta av piggheit. Vi gör det inte heller för att vi vill komma åt ecklesiastikministern. Alla vet vilket stort arbete han nedlagt på upprustningen av universitet och skolor och på skolreformens genomförande. Emellertid kan vi inte avstå från skyldigheten och rätten att granska den konstitutionella sidan av en fråga, som riksdagen skall ta ställning till. Vi kan det ännu mindre, sedan statsutskottets ordförande vid en tidigare debatt i samband med anslag till kurserna beträffande de konstitutionella synpunkterna hänvisade till konstitutionsutskottet.

En granskning inom utskottet har för vår del fört till slutsatsen, att då kurserna påbörjades togs i anspråk reservationsmedel, vilka icke var avsedda för denna verksamhet. Tidpunkten för kursernas början gjorde också att riksdagen berövades sin fria prövningsrätt. Det utlåtande, som statsutskottet avgav, vittnade också om missnöje.

Man hade förra året bråttom inom ecklesiastikdepartementet. Brådskan förefaller emellertid till stor del vara självförvållad, och den kan inte få tjäna som ursäkt för att betrakta riksdagen som ett

Ang. ianspråktagande av medel ur anslaget till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen för utbildning av gymnasiingenjörer

besvärligt påhäng, vilket till nöds hålles underrättat om vad som sker när anslag skall beviljas.

Herr statsrådet har fört resonemanget, att han den 15 december förra året stod inför förslaget om kurserna, vilka han ansåg måste sättas i gång snarast. Då ansåg han att han hade att välja på att sätta i gång förberedelser för kurserna eller att först gå till riksdagen och därigenom förlora dyrbar tid. Han valde förberedelserna. Men förberedelserna fick den omfattningen, att kurserna startades innan riksdagen — trots snabbbehandling — hann att besluta att kurserna skulle komma till stånd. Detta kunde ske, menade statsrådet, eftersom han hade reserverade medel till förfogande. Men samtidigt annonserades kurserna ut med förbehåll för riksdagens medgivande om anslag. Visserligen har man inte varit konsekvent på den punkten, men mestadels har man vidhållit förbehållet. Detta tyder inte på någon visshet om att man hade rätt att använda de medel, som reserverats för utbildning av lärare vid yrkesundervisningen. Något sådant medgivande kan man inte heller gärna läsa ut ur statsutskottets utlåtande 1961 om reservations- och förslagsanslag efter en detaljerad plan. Beträffande reserverade medel gäller också som bekant enligt regeringsformen § 65 att de icke må »annorlunda användas, än fastställt blivit».

Kurser av den typ och av det kostnadskrävande slag, som nu anordnats, har tidigare inte förekommit, och riksdagen fick som bekant besluta i efterhand. För egen del röstade jag mot beslutet, emedan jag fann kursarrangemangens värde ur många synpunkter och inte minst konstitutionellt tvivelaktigt. Jag kan dock förstå dem, som inte önskade ställa kursdeltagarna inför obehaget att avbryta studierna. Men detta innebar inte något godkännande av sättet för verkställandet av kurserna. Statsrådet Edenman gjorde det otillåtet enkelt för sig genom att i andra kammaren deklarerat, att frågan gällde, »om vi ville få ingenjörer att utbilda ingenjörer eller

om vi över huvud taget skulle ta det lugnare — och då vore det inte något problem.»

För oss skulle det i dag inte heller vara något problem att låta saken passera i tystnad. Men, herr talman, hur skulle det gå i fortsättningen, om riksdagen stillatigande gick med på att departementen tog till vana att hänvisa till tidsnöd, då man önskade eller rättare sagt tvingades av tidigare försummelser att forcera behandlingen av en fråga och om man på detta sätt snabbbehandlade frågor och ställde riksdagen allt oftare inför fullbordat faktum? För att hindra en sådan utveckling är det nödvändigt att rikta kritik mot den för departementet ansvarige, eftersom, herr talman, detta är den enda möjlighet som grundlagen ger oss.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Efter den ganska långa debatt, som redan förekommit på de punkter, där utskottet varit enhälligt, börjar nu sakta och säkert debatten komma in i en mer vanlig ordning. När man blickar ut över kammaren och ser hur få ledamöter, som finns där närvarande, kan man dra den slutsatsen, att det tydligen i år har varit större intresse för de punkter, där utskottet varit enhälligt, än för de punkter där meningarna är delade.

Jag kunde för min del i denna fråga ha nöjt mig med att instämma i vad som redan har sagts, men jag vill här säga ytterligare några ord.

När det gäller denna reservation om gymnasiingenjörernas utbildning liksom den punkt beträffande skattepropositionen vid höstriksdagen, som senare kommer att behandlas, har det vid debatten i riksdagen under behandlingen av dessa frågor förekommit sådana uttalanden, att de faktiskt utgjort en direkt uppmaning till konstitutionsutskottet att närmare undersöka dessa ärenden. Fru Segerstedt Wiberg har redan citerat en del av dessa uttalanden.

När statsrådet Edenman satte i gång

Ang. ianspråktagande av medel ur anslaget till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen för utbildning av gymnasieingenjörer

utbildningen av gymnasieingenjörer innan riksdagen fattat sitt beslut, måste det betecknas som ett mycket djärvt steg som statsrådet tog den gången. Det var inte med någon större förtjusning som detta förslag blev godtaget av riksdagen. Som bekant fattades riksdagens beslut den 14 februari, medan utbildningskurserna startades den 1 februari i år — med alla förberedelser som då var genomförda. På detta sätt kan ett statsråd handla, om statsrådet är mycket starkt medveten om att det finns majoritet i riksdagen som kommer att stödja förslaget. Men i överensstämmelse med grundlagen kan det ju inte vara, ty vilken makt regeringen än har, så fanns i detta fall ingen befogenhet för regeringen att verkställa ett beslut innan beslutet var fattat. Även om försök gjordes i riksdagsdebatten att hävda den uppfattningen, att medel kunde tas i anspråk från för innevarande budgetår beviljade anslag, talar den annonsering som förekom om dessa kurser den 11—12 december 1961 för att så inte kunde ske. Denna annonsering var så utformad, att dessa kurser för utbildning av gymnasieingenjörer till läroverkslärare kunde fullföljas endast under förutsättning, att regering och riksdag kom att fatta beslut härom. Statsrådet måste ha varit medveten om att här användes en metod, som gick utanför det tillåtna. Det måste vara ett rätt ovanligt sätt för en statlig institution att kungöra en sak så, att det och det skall anordnas under förutsättning av att det fattas beslut om att så skall ske. Nog har det varit en svag motivering, som på det sättet anförts för regeringens handlande i detta fall. Var situationen så allvarlig när det gäller utbildningen av dessa lärare, borde detta svåra läge ha kunnat överblickas tidigare.

Genom att frågor föres fram till riksdagen under de former, som här skedde, blir riksdagen bunden i sitt handlande och kommer i ett tvångsläge. Den får, som också har sagts, ingen fri prövningsrätt. Skulle regeringen i någon större omfattning komma att handla på

liknande sätt och riksdagen först i efterhand få fatta sitt beslut, så kan man antaga att både statsutskott och riksdag skulle komma att reagera ännu kraftigare än som hittills har skett. Riksdagen bör här reagera, ty här gäller det att slå vakt om riksdagens rättigheter och skyldigheter.

Av utskottets motivering kan vi dra den slutsatsen, att även utskottet är medvetet om att det här har handlats på ett otillåtet sätt. Utskottet framhåller: »Oavsett vad som gällt med avseende å rätten att taga i anspråk medel ur anslaget Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen till utbildningskurserna i fråga har givetvis ej förelegat något hinder ur konstitutionell synpunkt beträffande den del av förberedelserna för kurserna som utförts i tjänsten av befattningshavare vid överstyrelsen.» Utskottet erkänner också och använder det försvaret, att de kostnader som Kungl. Maj:t förorsakat hade blivit ringa, om riksdagen inte godkänt förslaget, i förhållande till det men för det allmänna som ett uppskov skulle ha fört med sig.

Av vår reservation framgår, att det inte fanns några medel beviljade när denna utbildning av gymnasieingenjörer igångsattes. De anslag riksdagen tidigare beslutat om var icke avsedda för den utbildning av gymnasieingenjörer, som igångsattes den 1 februari i år. För att denna utbildning skulle kunna fullföljas måste riksdagen bevilja medel, något som också har skett genom det beslut som fattades den 14 februari i år. Goda skäl föreligger för det tillkännagivande reservanterna här har lämnat.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Får jag börja med att ge min oreserverade anslutning till fru Segerstedt Wiberg när hon säger, att man måste hålla på riksdagens rätt i ett sammanhang som detta, när det gäller att få full och fri insyn och granskning i de förslag som föreligger och framför allt att få det i tillräcklig tid. Men, herr talman, jag har ändå en känsla av att

Ang. ianspråktagande av medel ur anslaget till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen för utbildning av gymnasieingenjörer

denna diskussion har någon smak av nattståndet öl, ty på den här punkten har riksdagen tidigare, visserligen under knorr, ändå fattat beslut som gått i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. Av denna anledning är naturligtvis denna debatt i och för sig, bortsett från det rent konstitutionella innehåll som det här gäller, något senkommen.

Det finns anledning att på denna punkt slå fast den prekära situation, som de ansvariga myndigheterna befann sig i när det gällde denna fråga. Jag behöver inte närmare uppehålla mig vid den situation, som rådde på utbildningsfronten sedan riksdagen fattat sitt beslut om en snabb utbyggnad av framför allt den tekniska undervisningen.

Läget i vårt näringsliv är för närvarande sådant, att man överallt ropar efter flera tekniker av olika utbildningsgrad. Vilken utredning man än tar — man behöver inte bara titta på den sittande gymnasieutredningen — är det faktiskt så, att man överallt finner att det är angeläget att lösa frågan om den tekniska undervisningen och utbildningen av tekniska experter.

Här gällde det den del av utbildningen som skulle ligga på fackgymnasierna. Överstyrelsen för yrkesutbildning hade där slagit fast ett ganska långtgående program, som det gällde att snabbt fullfölja. Som vi vet var överstyrelsens förslag på denna punkt utsatt för remisskritik, vilket gjorde att man uppdrog åt rektorn vid tekniska högskolan här i Stockholm, professor Ragnar Woxén, att överse förslaget. Det ledde givetvis till att förslaget kom att försenas, och först den 15 december 1961 förelåg hans förslag i departementet, som då kunde sätta igång det följande arbetet med utgångspunkt från hans förslag.

Med hänsyn till brådskan måste under tiden vissa förberedelser vidtagas av överstyrelsen, och så skedde också. Man lade upp program för en utbildning, som syftade till att starta den 1 februari med högskolemässig utbildning av tekniska ingenjörer till lärare vid högre tekniska läroverk.

I statsverkspropositionen förutskickades också anslag under den rubrik det gällde, och i proposition nr 2, som avlämnades samtidigt med statsverkspropositionen den 12 januari, upptogs ett mera detaljerat förslag. Statsutskottet konstituerades den 17 januari, och man konstaterade sedan i det förslag som riksdagen antog den 14 februari att man biträdde Kungl. Maj:ts förslag — under knorr.

Jag tror att man här liksom när det gäller all annan diskussion bör hålla isär själva sakfrågan och den konstitutionella sidan. Att fru Segerstedt Wiberg här så att säga glider över och konstaterar, att hon röstade emot förslaget delvis av konstitutionella skäl, är i och för sig inte ett bärande argument, ty i dag diskuterar vi endast den konstitutionella sidan.

Man kan konstatera att det här gäller en åtgärd som — om Kungl. Maj:t hade underlåtit att vidtaga den — skulle ha kunnat leda till kritiska anmärkningar. Vi bör komma ihåg att när vi går att sätta in det konstitutionella ansvaret i sitt sammanhang, så har vi att ta hänsyn till § 107 i regeringsformen, som handlar om fall då vederbörande statsråd icke i tillräcklig grad »iakttagit rikets sannskyldiga nytta». Det är väl uppenbart, att om man hade försinkat denna utbildning kanske ett år så hade vederbörande försummat att gagna samhället på ett riktigt sätt.

Reservanterna säger, att det måste finnas ett visst svängrum inom ramen för ett anslag, och de säger också, att kurser åtminstone i huvudsak bör anordnas i enlighet med departementschefens föreliggande förslag. Vi kan konstatera, som utskottet gjorde, att det i och för sig fanns tackning inom anslagsrubriken för att dessa pengar togs i anspråk för denna utbildning. Men reservanternas påpekande om denna frihet inom anslagets ram gör ju detta spörsmål helt enkelt till en bedömningsfråga. Här finns inga fasta grunder och normer att peka på. Frågan är: Finns det utrymme för den tolkningen, att man under inom an-

Ang. ianspråktagande av medel ur anslaget till Utbildning av lärare vid yrkesundervisningen för utbildning av gymnasielärare

slagsrubriken kunde ta medel i anspråk för denna utbildnings påbörjande?

Utskottsmajoriteten bedömer frågan så, att det fanns tillräckligt underlag för en sådan tolkning. Minoriteten stannar för att konstatera, att vederbörande departementschef har tagit sig för stora friheter. Det är således en bedömningsfråga, som de flesta konstitutionella frågor blir, och det är uppenbart att man får utgå ifrån olika hänsynstaganden.

Det är först och främst klart att riksdagen skulle kunnat ha en praktisk möjlighet att behandla frågan i tid, före kursernas början, och därmed faller ett moment in i bedömningen, som man inte kan undgå att ta hänsyn till.

Det fanns ingen möjlighet att föreläga riksdagen propositionen tidigare med hänsyn till den Woxénska utredningen, det måste man också ta hänsyn till.

Vid bedömningen av på vilken sida av vattendelaren jag skulle stå har det för mig, liksom för min partikamrat i utskottet, varit väsentligt om åtgärden var att betrakta som ett sådant avsteg från det tillåtna, att det kunde föranleda en erinran. Vi har bedömt saken så, att det inte var ett sådant otillåtet avsteg. Framför allt har vi därvid tagit hänsyn till de praktiska följderna för utbildningen, något som väl ändå måste vara högst väsentligt och avgörande i sammanhanget vid sidan av de konstitutionella bedömandena har alltså en bedömning av de praktiska konsekvenserna för oss varit avgörande, och som jag förmodar också för utskottsmajoriteten i övrigt. Därför har vi inte funnit oss böra göra någon erinran mot föredragande statsrådet.

Jag ber, herr talman, att få säga detta till stöd för att jag finner att utskottsmajoritetens uppfattning är väl underbyggd.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Herr Torsten Andersson sade, att det inte var något »bärande skäl» att jag röstade mot kursernas begynnande, eftersom vi nu talar om kon-

stitutionella frågor. Jag håller med om att min röstning inte är något bärande skäl i det här sammanhanget. Men, herr Torsten Andersson, om vi talar om konstitutionella frågor är det heller inte av intresse, vilka praktiska skäl som herr Torsten Anderssons parti ansåg sig böra ta hänsyn till.

Dessutom gick herr Andersson mycket noga in på de omständigheterna som föranledde kurserna och hur de planerades. Han sade, att det inte fanns någon annan möjlighet att starta kurserna utan stor tidsförlust med tanke på att den Woxénska utredningen inte var klar förrän den 15 december. Här förelåg, sade han, en omdömesfråga.

Ja, visst är det en omdömesfråga. Men felet är inte att professor Woxén blev färdig sent — det må vara. Felet är att man inom departementet inte långt tidigare drog konsekvensen av att man ökat utbildningen för ingenjörer. Man måste ju ha varit medveten om att det skulle bli ett stort behov av lärare.

Sedan sade herr Andersson, att det gick att använda reservationsmedel inom den ram som var uppdragen för dessa medel, och han tillade att man här återigen kom in på en omdömesfråga. Men man startade ju en helt ny typ av kurser, ny till uppläggnings- och utan motsvarighet i fråga om kostnaderna. Jag kan inte förstå annat än att här borde riksdagens beslut ha kommit först och kurserna startats därefter. Därmed är inte sagt, att det inte var nödvändigt med ansträngningar, eller att det inte behövdes anslag för kurser av denna typ. Jag hoppas att man i fortsättningen skall visa litet mer förutseende.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag delar den uppfattning, som utskottets vice ordförande givit uttryck åt, att sakfrågan och den konstitutionella frågan bör hållas isär i detta sammanhang. Men nog tyckte jag efter det uttalandet, att utskottets talesman uppehöll sig väl mycket vid sakfrågan.

Ang. tidpunkten för avlämnandet av propositionen nr 188 år 1961

Det har sagts tidigare i dag i dechargede-batten, att vi sitter i konstitutionsutskottet för att se till att grundlagen följs. Med den skyldigheten har vi reservanter inte kunnat undgå att föra fram denna reservation och att anföra de synpunkter som vi har på denna fråga. Det gäller inte sakinnehållet, utan det gäller den tidpunkt då statsrådet Edenman avlämnade propositionen och gjorde det möjligt för riksdagen att fatta beslut, och att beslutet verkställdes innan riksdagens ställningstagande var klart.

I andra kammaren i år gjordes i en debatt som rörde ett utlåtande från konstitutionsutskottet det uttalandet, att konstitutionsutskottet är ett menlöst utskott. Konstitutionsutskottet blir ibland kritiserat i tidningarna för att vi inte fyller vår uppgift på det sätt som vi borde göra. I det här sammanhanget kanske i någon mån påverkade av sådana uttalanden och mot den bakgrund som här har angivits har vi reservanter funnit det vara angeläget att föra fram denna reservation.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag vill bara säga till fru Segerstedt Wiberg, att det ligger en fara, även om den inte ligger så alldeles snubblande nära, i att göra för många eftertionaliseringar i ett sådant här sammanhang. »Man borde tidigare ha insett behovet» — ja, det är uppenbart att den inom regeringen ansvarige har insett behovet. Om alla andra är ense om det, skulle det vara märkvärdigt om han inte var medveten om behovet.

Men vi måste se på vilken tid som stod till förfogande och vilken arbetskraft som fanns för ändamålet. Vi vet alla t. ex. vilken oerhörd arbetsbelastning som kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning haft under senare år. Belastningen har varit så stor, att man fruktat att vederbörande som burit ansvaret skulle bryta samman. Det tillkommer väl inte oss att lägga lök på laxen i ett sådant sammanhang. Jag tycker man bör se till realiteterna vid en bedömning av problemet.

Herr Sveningsson talade om att man i andra kammaren har konstaterat, att vi har ett menlöst konstitutionsutskott. Det är möjligt att vi har det, men jag vill hävda att om reservanterna inte kan styrka sina reservationsanmärkningar starkare än i denna fråga har inte heller de gjort någonting för att ändra intrycket att konstitutionsutskottet är menlöst.

Ang. tidpunkten för avlämnandet av propositionen nr 188 år 1961

I en angående punkten II avgiven reservation hade herr *Braconier*, med instämmande av fru *Seegerstedt Wiberg* samt herrar *Sveningsson*, *Kronstrand*, *Virgin*, *Magnusson* i Tumhult och *Hammar* — med understrykande särskilt av att riksdagsordningen avsåg att förebygga avlämnande av skattepropositioner till riksdagens höstsession där ej underlåtenhet härutinnan skulle medföra allvarligt men för riket — ansett, att utskottet bort besluta att för riksdagen göra anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen i anledning av att till höstsessionen vid 1961 års riksdag avlämnats en proposition, nr 188, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen, m. m., vilket förslag innebar en långt gående reform på beskattningens område.

Herr KRONSTRAND (fp):

Herr talman! Några av oss — kanske rent av alla tio — kommer ihåg hur den aktade f. d. ledamoten av riksdagens första kammare Gunnar Spetz på ett mycket dramatiskt sätt inledde sitt avskedsanförande i riksdagen i fjol. Det var den 13 december, då kammaren diskuterade proposition nr 188/1961 angående vissa reformer i vårt skattesystem. Herr Spetz slog med nära nog helig vrede vakt om våra grundlagars bestämmelser. Han ansåg att regeringen visat en uppenbar nonchalans både mot riksdagen och mot våra grundlagar genom att lägga fram denna proposition i olaga tid.

Frågan om huruvida regeringen hand-

Ang. tidpunkten för avlämnandet av propositionen nr 188 år 1961

lat grundlagsenligt eller ej har vi i konstitutionsutskottet i år tagit upp till granskning. Inom de partier som deltog i uppgörelsen och som sedan stod bakom beslutet i riksdagen har man — helt naturligt, är jag frestad att säga — funnit allt vara i sin ordning. Det är kanske inte så mycket att säga om detta, men vi inom folkpartiet och högern har vid behandlingen av denna fråga i utskottet kommit till ett annat resultat när vi sökt bedöma den ur rent konstitutionell synvinkel.

Utöver vad som anförs i reservationen beträffande punkten II skall jag be att få göra några kommentarer, även om kanske också dessa får någon liten bismak av nattståndet öl, såsom herr Torsten Andersson behagade uttrycka sig. Det är ju så att vi i konstitutionsutskottet alltid kommer i efterhand.

Våra grundlagar anvisar en bestämd tidpunkt då avlämnandet av propositioner av det ifrågavarande slaget skall vara avslutat. Lagen ger dock vissa möjligheter att förlänga tiden, om ett uppskov med framläggandet av ett förslag anses lända riket till allvarligt men.

Kan man då säga att en sådan situation förelåg i föl i det aktuella fallet? Regeringen själv gjorde inget försök att motivera sitt avsteg från gällande bestämmelser och rådande praxis, såvitt jag kan erinra mig, och man måste väl tolka denna underlåtenhet såsom en nonchalans gentemot både riksdagen och våra grundlagar. Vi reservanter hävdar bestämt, att finansministern saknade stöd i grundlagen när han framlade den proposition som gemenligen kallats skattepaketet. Även om vi i mångt och mycket gillar de reformer som därmed lagfästes, anser vi att finansministern haft många tillfällen att i laga tid lägga fram sina förslag om höjda ortsavdrag och omfördelning mellan direkta och indirekta skatter. Inviter till detta har sannerligen inte saknats.

Grundlagens bestämmelser har inte tillkommit på måfå. Om de följs har riksdagen goda möjligheter att pröva behovet och lämpligheten av de föreslagna åtgärderna, detta kanske inte minst

om man lägger en strängt budgetär bedömning till grund för sitt ställningstagande. Om de inte följs — som nu skedde i det aktuella fallet — saknar riksdagen dessa möjligheter.

Helt allmänt vill jag säga, att det måste anses oriktigt att bryta ut en sektion av statsverkspropositionen och lägga fram den så att prövningen av sambandet mellan statens utgifter och inkomster inte kan ske på sådant sätt som var tänkt när vårt nuvarande budgetsystem planerades och infördes.

Det är också enligt min mening ganska anmärkningsvärt att ett för tillfället rådande eller genom förhandlingar uppnått majoritetsförhållande i riksdagen skall göra att regeringen anser sig kunna sätta våra grundlagar ur funktion. Dessa lagar har väl ändå stiftats för att bl. a. ge vårt samhällsskick en av mer eller mindre tillfälliga omständigheter oberoende trygghet och fasthet.

Som kammarens ledamöter kanske har märkt har jag undvikit att tala om eller söka betygsätta den reform som blev en följd av propositionen 188/1961. Man må ha vilka synpunkter som helst på den saken och kanske i grund och botten helt gilla åtgärderna — men jag anser sådana synpunkter helt ovidkommande när man går att granska huruvida regeringen följt våra grundlagar eller ej i sin verksamhet. Man torde inte med rätta kunna säga, att en i och för sig önskvärd reform får motivera ett avsteg från de lagar som reglerar vårt samhällsskick. Är dessa lagar föråldrade och reglerna otidsenliga, får man se till att de ändras, men intill dess så skett måste de följas.

Det är ur dessa synpunkter jag funnit mig kunna biträda yrkandet om en anmälan av ärendet utan åberopande av § 107 regeringsformen.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Den reservationsanmärkning, som högerns och folkpartiets representanter för fram under denna punkt i dechargmemorialet, är liksom alla andra reservationer i år, såsom det

Ang. tidpunkten för avlämnandet av propositionen nr 188 år 1961

redan påpekats, en anmärkning utan att § 107 regeringsformen åberopas. Vi har i debatten i dag tidigare blivit påmind om att en ny tid stundar för konstitutionsutskottet i dess arbete. Man kan väl nästan säga, att det verkar som om även reservanterna har låtit sig påverka av den nya tid som komma skall.

Denna anmärkning föranledes, såsom det också redan har sagts, av den skatteproposition nr 188 som avlämnades vid 1961 års höstriksdag. Konstitutionsutskottets behandling av detta ärende gäller helt naturligt inte direkt propositionens innehåll, utan tidpunkten för dess avlämnande — herr Kronstrand har redan erinrat om den saken. Här i första kammaren har vi säkert litet var i gott minne hurusom det var den av oss alla respekterade ledamoten herr Spetz, som med sin klara framställning allra starkast hävdade, att avlämnandet av denna proposition vid höstriksdagen icke var i överensstämmelse med grundlagen.

I andra kammaren yttrades bl. a., att nuvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet kommer med sina skatteförslag litet då och då. Den enda tidpunkten då man kan vara säker på att han inte kommer med sina skatteförslag är när han enligt grundlagarna är skyldig att göra det — i statsverkspropositionen.

Finansministern själv sade i båda kamrarna, att om han hade handlat konstitutionellt felaktigt, så komme väl konstitutionsutskottet så småningom att ställa honom inför rätta. Till dess får vi se hur det utvecklar sig med grundlagsbrottet, uttalade finansministern.

Således fick konstitutionsutskottet även här en direkt uppmaning att ta upp och närmare undersöka detta ärende. Faktiskt blir det, har jag iakttagit, allt vanligare under riksdagsarbetets gång att det påminnes om grundlagens bestämmelser och konstitutionsutskottets skyldighet. Regeringens ledamöter handlar ibland litet nonchalant mot grundlagen i medvetande om riksdagens sammansättning och den överväldigande solidaritet som finns i utskottet

bland regeringspartiets egna ledamöter. Med stöd av denna starka solidaritet tycks det vara så att dessa grundlagsbestämmelser inte vållar statsråden några större bekymmer. Det är med tillfredsställelse man kan konstatera att det finns andra utskott som reagerar mer bestämt när grundlagarna inte respekteras än vad konstitutionsutskottet gör i en del fall.

När utskottets ledamöter vid sin granskning av framläggandet av skattepropositionen nr 188 kommit till olika uppfattningar har ändå såväl i utskottets uttalande som i reservationen blivit återgivet vad grundlagen föreskriver och vad regeringen skall iaktta när propositioner lämnas till riksdagen. Även om denna grundlagsparagraf många gånger förr har fogats till riksdagens protokoll finns det anledning härtill även vid detta tillfälle.

I 54 § tredje stycket riksdagsordningen stadgas att propositioner, som avser statens inkomster och utgifter för nästkommande budgetår, skall avlämnas till riksdagen inom sjuttio dagar från dess öppnande och att sådan proposition, med undantag av proposition angående riksstatens slutliga reglering, ej må avlåtas senare, utan så är att Konungen prövar uppskov med framställningen lända riket till allvarligt men.

Det var denna grundlagsparagraf som blev så livligt citerad och åberopad under skattedebatten i höstas. Vi reservanter har nu samma uppfattning som då kom till uttryck, nämligen att med framläggande av denna proposition hade kunnat ske ett uppskov till årets riksdag utan att detta hade länt riket till allvarligt men. Som vi också anført i vår reservation borde finansministern, om han hade haft en annan mening, ha motiverat detta i skattepropositionen, men någon sådan motivering förekom inte.

Genom den princip, som här har utvecklat, att skattepropositioner, som innehåller betydande skatteförslag, omfördelning av skatter och även en betydande höjning av vissa skatter, icke framlägges vid rätt tidpunkt, försvåras

Ang. tidpunkten för avlämnandet av propositionen nr 188 år 1961

riksdagens arbete att väga statens samlade utgifter och inkomster mot varandra. Statens samlade angelägenheter kan under dessa förhållanden inte överblickas på det sätt som borde ske.

Det kanske också bör framhållas, att det måste vara en viss stabilitet i riksdagens arbete, något som grundlagen bevakar. Grunden för en sådan stabilitet blir raserad om man inte följer lagbudet i detta avseende.

Det är inte första gången man har anledning till anmärkning mot vår nuvarande — mycket skicklige, det skall gärnas erkännas — finansminister på grund av hans handlande ur grundlagsynpunkt. Säkert har vi alla respekt för finansministern, inte minst för hans stora skicklighet när det gäller att försvara de förslag han lagt fram, men samtidigt måste framhållas att det brister en del i fråga om hänsynen till grundlagens bestämmelser.

När konstitutionsutskottet nu har tagit ställning skulle jag — utan att vilja göra behandlingen av detta ärende till en skattedebatt; sådana debatter brukar ju föras av bevillningsutskottets ledamöter — vilja nämna att utskottet i sin motivering har tagit in att skatteförslaget enligt propositionen innebar en skattelättnad på 300 miljoner kronor och att detta då skall vara grunden för uppfattningen att uppskov med förslaget skulle ha länt riket till allvarligt men; när det fanns utrymme för en sådan skattesänkning borde den ske redan under 1962. Häremot måste framhållas att meningarna var mycket delade i frågan huruvida skattesänkningen verkligen var av denna storleksordning. Den verkliga skattelättnaden utgjorde i stället cirka 50 miljoner, eller bara ca 0,5 procent av skatteuttaget. Det var i verkligheten en obetydlig skattesänkning, vilket utskottet även erkänner. Då kan man också göra gällande att skattesänkningen var så liten, att den kunde rymmas inom de normala felräkningarnas ram. Och enligt min uppfattning blir det inte så många som under detta år kommer att märka någon verklig skat-

telättnad, när alla skatter räknas samman.

Hur man än räknar kommer utskottet fram till att skattepropositionen gällde en politisk fråga. Huruvida ett uppskov skulle ha länt riket till allvarligt men måste därför ytterst bli föremål för en politisk bedömning.

Vad man kan hålla med om är utskottets uttalande att den totala beskattningens höjd och skattesystemets utformning är centrala frågor i vårt politiska liv; uttalandet är tydligen hämtat ur skattepropositionen. Däremot kan man inte godtaga uppfattningen att något undantag i grundlagen skulle finnas för politiska bedömningar och politiska frågor. Här var det inte fråga om ett specialfall där en undantagsregel kunde göras gällande.

När bestämmelsen om sjuttiodagarsfristen infördes i samband med ändringen av riksdagens arbetsformer 1949, infördes i förslaget beträffande arbetsformerna mycket bestämt av vederbörande departementschef statsrådet Zetterberg, att nya propositioner endast i yttersta undantagsfall borde få framläggas under höstriksdagen, och det uttalandet underströks den gången kraftigt av riksdagen.

I vår reservation säger vi också att det är anmärkningsvärt, att detta omfattande skatteförslag icke varit föremål för någon remissbehandling. Och i utskottsmajoritetens motivering att skatteförslaget »förutsattes blott i förhållandevis ringa mån komma att påverka statens totala inkomster under det löpande budgetåret» och att förslagets syfte väsentligen var ett annat finner vi, herr talman, ett ytterligare stöd för att den i vår reservation framförda anmälan är berättigad.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Man får väl säga, att budgeten numera kommit att inta den centrala positionen inom konjunkturpolitiken. Rörligheten på det ekonomiska området har också medfört, att förslag

Ang. tidpunkten för avlämnandet av propositionen nr 188 år 1961

till skatteändringar under de senaste tio åren flera gånger framlagts och även behandlats vid höstsessioner. Jag behöver bara erinra om propositionen beträffande den allmänna varuskatten, men även andra exempel finns.

Ibland kan det vara fråga om en åtstramning, vid andra tillfällen återigen om lättnader, och jag vill säga att man kanske är litet förvånad över den opposition som oppositionen driver i det här aktuella fallet. Ty vad är det egentligen man brukar säga från det hållet? Jo, man talar ju ofta om att regeringen är alldeles för långsam när det gäller att lätta på skattebördan. I detta fall innebar propositionen förslag till omfördelningar som gällde 1,3 miljarder och som beräknades ge skattelättnader till ett belopp av ungefär 300 miljoner kronor. Under sådana förhållanden blir frågan: Hade det varit klokt att vänta? Inom utskottet anser vi det inte, och jag förvånar mig som sagt över att de borgerliga skulle vara intresserade av att vänta ett helt år på de skattelättnader som förslaget ändock innebar. Skall man följa de borgerligas resonemang beträffande skatterna, borde väl ändå ett helt års uppskov lända till allvarligt men; i motsatt fall har man kanske rätt att ställa sig frågan huruvida det borgerliga talet om skatterna har så stark grund.

Med hänsyn till de stora vinster, som följt med omläggningen av skattesystemet, och med hänsyn till de skattelättnader, som uppnåtts, fanns det enligt min mening allt skäl för undantaget från sjuttiodagarsregeln.

Konstitutionsutskottet har således icke funnit något skäl till anmälan när det gäller denna fråga.

Det har också sagts att det skulle vara anmärkningsvärt, att detta ärende inte har varit föremål för remissbehandling. Med hänsyn till ärendets innehåll och dess karaktär får man väl emellertid säga, att det kanske hade varit mera anmärkningsvärt om ärendet hade blivit föremål för en utförlig remissbehandling på grund av de konsekvenser som det hade kunnat föra med sig. Vi har inte heller i det stycket funnit någonting fö-

religga, som skulle behöva för riksdagen tillkännagivas.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Herr Pettersson gör gällande, att riksdagen under tidigare år har tagit åtskilliga skatteförslag även vid höstriksdagarna, och av den anledningen borde även förra årets förslag ha godkänts utan någon anmärkning. Jag har för min del litet svårt att erinra mig att vi vid någon höstriksdag har tagit ett så stort och omfattande skatteförslag, som det denna gång var fråga om — och ändå i verkligheten så litet som det gjorde berörde statens samlade inkomster och utgifter.

Herr Pettersson erinrar om att förslaget innebar en skattesänkning på 300 miljoner kronor. Jag vill emellertid påminna om att utskottsmajoriteten för sin del har sagt, att skattebeslutet inte hade någon nämnvärd betydelse i fråga om statens inkomster och utgifter. Efter den utveckling, som har skett sedan beslutet fattades, har man svårt för att tro att finansministern får några minskade skatteinkomster under detta år. Vad vi här tvistar om är ju, att denna skatteproposition inte medförde någon skattelättnad av den storlek, som man här har försökt att göra gällande. Måhända är det inte för mycket sagt, att detta skatteförslag lades fram mera av den orsaken att man skulle ha möjlighet att tala om en skattesänkning än i syfte att tillämpa en sådan av något värde.

Jag vill än en gång erinra om att riksdagen, när den beslutade om nu gällande riksdagsordning, mycket kraftigt strök under att propositioner endast i rena undantagsfall skall lämnas vid höstriksdag.

Herr KRONSTRAND (fp):

Herr talman! Jag har, av skäl som jag berörde i mitt första anförande, helt avstått från att diskutera reformens materiella innebörd. Det hela är väl en bedömningsfråga.

Finansministern har gjort den bedömningen, att det skulle ha varit riket till

Ang. förhandlingsrätt för Sveriges arbetares centralorganisation

allvarligt men, om han inte hade lagt fram propositionen — man får väl åtminstone förutsätta detta, även om han inte uttryckligen har sagt någonting om den saken. Vi reservanter har bedömt det så, att underlåtande att framlägga skatteförslaget icke skulle orsaka något allvarligt men, kanske inte minst med tanke på att förslaget bara gällde en omfördelning av skatterna och inte en skattesänkning, som det här påstås. Skattesänkningen kan inte på något nämnvärt sätt anses ha fått någon större betydelse för svenska folket i allmänhet, om man ser till saken som helhet betraktad; för en del människor har beslutet tvärtom inneburit någonting av en skattehöjning.

Vi har olika uppfattningar i denna fråga, och var och en får väl stå kvar i den uppfattningen han har och försöka bli salig på den.

Herr **PETTERSSON, GEORG**, (s):

Herr talman! Det är klart att det blir fråga om en viss bedömning när det gäller dessa frågor. När man går att bedöma den fråga, som vi nu behandlar, bör det emellertid erinras om att skatteförslaget inte bara berörde de statliga skatterna; i det s. k. skattepaketet fanns ju också med hela ortsavdragsreformen, som berörde kommunalskatterna. Om man hade skjutit på hela frågan, skulle reformen inte ha kunnat verka förrän om ett år, alltså från den 1 januari 1964. Förslaget innebar också att dyrortsgrupperingen slopades. Med tanke på den kritik, som de partier har fört, för vilka herr Sveningsson och herr Kronstrand är företrädare, skulle det väl vara till allvarligt men att inte företa de skattesänkningar som man hade möjlighet att företa.

Att allmänheten har uppfattat saken så, att beslutet innebar en skattelättnad, framgår kanske också därav att — om jag inte minns fel — frågan om skatttabellerna varit föremål för en interpellation; det klagades över att de nya tabellerna inte blev klara förrän den 1 mars. Man ville alltså att de skulle ha kommit ännu tidigare än vad som blev fallet.

Jag har litet svårt att förstå, att man i detta stycke skulle vilja rikta anmärkning med hänsyn till den propoganda man i övrigt för.

Ang. förhandlingsrätt för Sveriges arbetares centralorganisation

Enligt en rörande punkten III avgiven reservation hade herr *von Friesen*, med instämmande av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Kronstrand*, *Magnusson* i Tumhult, *Braconier* och *Hamrin* i Jönköping, inom utskottet yrkat anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen i anledning av att Kungl. Maj:t på hemställen av chefen för socialdepartementet, fastställt socialstyrelsens beslut den 24 november 1960 att lämna utan bifall ansökan av Sveriges arbetares centralorganisation om förhandlingsrätt berörande 25 till organisationen anslutna medlemmar, anställda vid Gävle brandkår.

Herr **HILDING** (fp):

Herr talman! Denna punkt i dechargede-batten gäller tillämpningen av lagen om förhandlingsrätt av år 1940. Sveriges arbetares centralorganisation — SAC som den brukar kallas — ansökte nämligen hos socialstyrelsen om förhandlingsrätt men fick avslag på sin framställning. Därefter besvärade sig SAC hos Kungl. Maj:t över detta beslut. Någon ändring av socialstyrelsens beslut blev det emellertid inte, utan socialministern ansåg sig ha skäl att bedöma frågan på samma sätt som socialstyrelsen.

Utskottets reservanter, till vilkas mening jag ansluter mig, anser att den organisation det här är fråga om borde ha medgivits förhandlingsrätt, och därför har reservanterna yrkat anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen. Jag tycker att det finns anledning att tämligen generöst bedöma framställningar av denna art. Reservanterna säger också: »När det gäller kommunal förhandlingsrätt bör synnerligen vida möjligheter beredas vederbörande, då förhandlingsrätt genom en organisation

Ang. förhandlingsrätt för Sveriges arbetares centralorganisation

är en varje arbetstagare tillkommande medborgerlig rättighet.»

Det finns också skäl att lägga märke till vad departementschefen anförde då lagförslaget en gång lades fram. Han ville t. ex. inte förorda, att förhandlingsrätten ovillkorligen skulle förbehållas riksorganisationer. Fall kunde nämligen tänkas, då en rent lokal förening vunnit sådan anslutning bland vissa grupper av tjänstemän i en kommun att föreningen inte rimligtvis borde förvägras förhandlingsrätt. Inte heller ansåg departementschefen, att det var lämpligt att uppställa några ovillkorliga krav på ett visst antal ledamöter för att en förening skulle kunna vinna erkännande såsom förhandlingsberättigad. Vidare påpekade departementschefen att socialstyrelsen, som hade prövningsrätten, borde gå fram med en viss varsamhet. Det borde t. ex. inte bli en undantagslös regel, att av flera föreningar med ungefärligen samma syftemål endast en tillerkännes förhandlingsrätt.

Enligt den allmänna syn på förhandlingsrätten som departementschefen gav uttryck åt 1940 finns det inte något hinder för ett bifall till SAC:s ansökan om förhandlingsrätt. Enligt reservanternas mening, herr talman, talar de övervägande skälen i stället för ett bifall till SAC:s ansökan.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Denna fråga gäller, som herr Hilding mycket riktigt har sagt, en vägran om förhandlingsrätt — det är fråga om brandmän tillhörande Gävle brandkår. Sådant regleras ju, som herr Hilding också har sagt, i 1940 års lag om förhandlingsrätt.

När herr Hilding redogjorde för departementschefens uppfattning i fråga om lagen av år 1940, undvek han att referera den mening som är relevant i detta avseende, nämligen sista meningens som lyder: »Men en gallring bland de sökande föreningarna bör däremot ske, där en sådan åtgärd, jämte det den kan antagas komma att lätta kommunalmy-

digheternas arbete, riktar sig allenast mot förening, som icke är ägnad att giva representativt uttryck för vederbörande tjänstemäns intressen.»

Det är ju denna mening som är relevant i denna fråga.

Låt mig vidare, herr talman, få erinra om att det år 1954 företogs en mycket markant ändring i 1940 års lag om förhandlingsrätt. Då fick nämligen kommunerna möjlighet att till sina kommunförbund delegera förhandlingsrätten och då åstadkoms i detta land en enhetlig förhandlingsordning beträffande inte bara de kollektivanställda utan även kommunaltjänstemännen. Då fick kommunerna en länge efterlängtd rätt att delegera förhandlingarna till riksplanet. Förut hade varje kommun att förhandla för sig och då fick ju också avtalen olika utseende, eftersom man i kommunerna tolkade de av kommunförbunden rekommenderade avtalen olika. Följaktligen fick man också en mängd olika överenskommelser i vårt land. Numera har man ju fått en enhetlig ordning.

Beträffande brandmännen i Gävle, som till antalet var 32, hade 25 anslutit sig till SAC. Här är att märka att 6 av dem var förmän, och att följaktligen ett 20-tal medlemmar tillhörde SAC.

Det kan vara lämpligt att citera vad socialstyrelsen i sitt avslag bl. a. anförde, nämligen följande: »Anställnings- och löneförhållanden för yrkesbrandkårerna regleras numera till väsentlig del genom centrala överenskommelser mellan å ena sidan Svenska stadsförbundet och Svenska landskommunernas förbund samt å andra sidan Svenska kommunalarbetsförbundet. Enligt underhand inhämtad uppgift från kommunalarbetsförbundet finnes det för närvarande i landet 67 yrkesbrandkårer. Dessa återfinnes i 64 städer, två köpingar och en landskommun. Antalet brandmän i dessa brandkårer uppgår till sammanlagt omkring 1730. Samtliga brandmän utom 20 i Gävle stad är organiserade i kommunalarbetsförbundet enligt förbundets egna uppgifter. Med hänsyn till det anförda synes den förhandlingsrättssökande organisationen

Ang. förhandlingsrätt för Sveriges arbetares centralorganisation

påtagligen icke vara ägnad att giva representativt uttryck för nämnda tjänstemannagrups intressen. Än mindre giver vad SAC anfört anledning till antagande att organisationen för närvarande skulle vara representativ för någon annan grupp kommunalanställda.»

Jag finner alltså, herr talman, att både socialstyrelsen och statsrådet har handlagt ärendet i full överensstämmelse med lagstiftningen och den praxis som utbildats på området.

Herr PALM (s):

Herr talman! Utskottets föredragande har ju givit bakgrunden till socialstyrelsens ställningstagande, och jag kan på den punkten komplettera honom i någon mån, speciellt med hänsyn till att herr Hilding i Gävle ansåg att man bort kunna behandla den här frågan »litet mera generöst» än vad som skett.

Här anfördes nyss socialstyrelsens motivering att inte bevilja förhandlingsrätt åt syndikalisterna som gått ur kommunalarbetareförbundet. Socialstyrelsen skrev att den »hittills konsekvent lämnat utan bifall ansökningar om förhandlingsrätt från avdelningar i en huvudorganisation. I nu föreliggande ärende kan det ifrågasättas, om SAC intar ställning som huvudorganisation». Så långt ämbetsverkets skrivelse.

Vi, som känner förhållandena väl, vet att det för närvarande finns ungefär 2 200 organiserade brandmän, vilka är organiserade i det LO-anslutna kommunalarbetareförbundet, som ju träffar en överenskommelse för hela landet. Det betyder att den syndikalistiska grupp som har brutit sig ut i dag uppgår till ungefär en procent av samtliga brandmän som är berörda av den stora överenskommelsen.

I motsats till vad man ibland har velat göra gällande, har detta inte behövt betyda att dörren, efter att den centrala överenskommelsen träffats, har varit stängd för lokala förhandlingar, vilket också socialstyrelsen markerade i sin skrivelse: »Den omständigheten, att en förening inte tillerkänts förhandlings-

rätt, utesluter inte att förhandlingar äger rum mellan en kommunal myndighet och en personalförening för lösande av lokalt uppkommande frågor m. m.»

Har det verkligen behövt lämnas klarare besked i den här frågan? Vad blir det kvar av försöket att göra martyrer av de missnöjda brandmännen i Gävle?

Nu skall emellertid inte reservanterna tro att det stora berörda LO-förbundet med över 125 000 medlemmar är nöjt med den här ordningen. Tvärtom. Detta förbund har upprepade gånger krävt att de kommunalanställda skall behandlas efter exakt samma principer beträffande förhandlingsrätten som gäller inom den privata arbetsmarknaden. Man kräver ökad förhandlingsfrihet, och om det tillåts mig att anföra vad ordföranden i det berörda LO-förbundet framhållit i en kommentar till händelserna i Gävle, vill jag erinra om vad han nyligen skrev i förbundets egen tidning. Han slog fast: »1940 års lag har inte något berättigande. De kommunala tjänstemännens förenings- och förhandlingsrätt borde regleras på samma sätt som för alla andra arbetstagare, d. v. s. enligt 1936 års förenings- och förhandlingsrättslag. Organisationerna skulle få möjlighet att sluta bindande överenskommelser för sina medlemmar. Allt krängel om inskrivande av organisationerna skulle upphöra. Liksom på andra arbetsområden skulle organisationernas styrka, ansvar och förmåga att genomföra avtalsrörelser bli det enda avgörande. En sådan facklig frihet skulle välkomnas av oss, även om det skulle medföra att en del småorganisationer efteråt skulle kunna skriva under samma avtal och överenskommelser som vi träffat.»

Jag har velat anföra detta här, då det så ofta sägs från syndikalistiskt håll att LO-förbunden uppträder monopolistiskt på arbetsmarknaden. Detta uttalande visar något helt annat, att man ingalunda vill motverka full frihet på arbetsmarknaden.

Man kan gott förstå att det kan kännas bittert för syndikalisterna att efter drygt 50 års facklig kamp på revolutionär grundval resultaten har blivit så mag-

Ang. förhandlingsrätt för Sveriges arbetares centralorganisation

ra. Medlemssiffrorna har minskat och torde nu vara nere i cirka 15 000 mot LO:s cirka 1,5 miljoner anslutna. Syndikalisterna kan alltså, rent mänskligt sett, behöva all den uppmuntran som folkpartisterna kan ge dem, men man har svårt att förstå att den måste ta formen av kritik mot socialministerns sätt att handlägga dessa frågor.

Men är inte syndikalisternas öde ganska lätt förklarad? Syndikalismen har haft svårt att slå rot i det kärva nordiska klimatet, då den svenska arbetarrörelsen aldrig blev revolutionär, vilket hade varit ett villkor för att en syndikalistisk fackföreningsrörelse skulle kunna växa sig stark i vårt land.

Reservanterna har hänvisat till att den organisation som sökt förhandlingsrätt »är i svenskt samhällsliv välkänd och har sina rötter i tänkesätt och strävanden som började utformas redan under 1800-talet». Jag hoppas att det inte fattas som någon illvilja mot reservanternas personligt sympatiske företrädare, om jag påminner om att en viss professor i statskunskap, som varit många partivänners partivän men under senare år starkt lierat sig med folkpartiet, i ett parlansande idéhistoriska verk obarmhärtigt redovisat syndikalismens revolutionära ursprung. Han har nämligen tagit fram en av syndikalismens lärofäder, den franske folisofen Sorel, och erinrat om att Sorel gjorde en myt av generalstrejken och att Benito Mussolini, som också var i stort behov av en gångbar mytologi, på samma grunder gjorde en myt av nationen. För Sorel spelade det en underordnad roll, om en strejk lyckades. Huvudsaken var att myten om generalstrejken hölls levande.

Att den svenska syndikaliströrelsens första manifest skulle färgas av revolutionära tankegångar, när SAC bildades 1910, var uppenbart. SAC fick från början ett starkt ungsocialistiskt och anarkistiskt inslag. Att LO:s fredliga metoder inte skulle finna nåd för manifestskrivarna var väntat. Så här beskrevs den reformistiska fackföreningsrörelsen: »Den reformistiska fackföreningsrörelsens innersta kärna är en strävan till

'arbetsfred', 'samförstånd' och andra grannlåter.»

Syndikalisternas fackliga metoder byggde ju, som kammarens ledamöter känner till, på den s. k. direkta aktionen. Man vände sig mot avtalssystemet som man ansåg vara tungrott, och man fann att de relativt långa uppsägningstiderna verkade hindrande för snabba strejkaktioner. Man visade förakt för parlamentarismen, och reformerna kallades på Karl XII:s språk för »rena lappri» som man ansåg helt betydelselösa. Mot detta satte man sin tilltro till revolutionära aktioner. I arsenalen ingick vidare hemliga blockader, obstruktion och sabotage.

Nog sagt om syndikalistisk taktik. Jag skall inte trötta kammarens ledamöter med vad som kan läsas i massor av broschyrer och manifest, men vad jag sagt bidrar kanske till att förklara att ett samgående mellan LO och SAC aldrig blivit aktuellt. En gång har man förhandlat om saken på 1920-talet, men när LO satte som villkor för sammanslagningen att syndikalisterna skulle avhålla sig från den revolutionära fackliga propagandan i LO-fackföreningarna, gick förhandlingarna i stöpet.

Ärade kammarledamöter! Jag har med detta inlägg bara velat erinra om det samförstånd som har kommit till uttryck mellan syndikalister och folkpartister i denna fråga. Vad samförståndet ytterst bottnar i är svårt att säga, men också den s. k. arbetarliberalismens seglar ju i svår motvind. Vill man här åstadkomma ett fackligt äktenskap? Vart kan det då ta vägen med syndikalismens skarpt skurna profil och arbetarliberalismens betydligt konturlösare linjer?

Nu är emellertid folkpartiet inte ensamt i sin ambition att på denna punkt anmärka på socialministern. Centerpartiet har ju intagit en rakryggad hållning i denna fråga och utgör en del av utskottsmajoriteten, men uppfattningarna hos högern tycks gå isär, då konstitutionsutskottets förstakammarhöger inte undertecknat reservationen, medan motsvarande andrakammarhöger gör gemensam sak med reservanterna och syn-

Ang. viss statssekreterares uppdrag såsom styrelsemedlem i Aktiebolaget Aerotransport

dikalisterna. Man har emellertid svårt att tänka sig att de högermän som sitter här i riksdagen i egenskap av representanter för näringslivet och som genom praktiskt förhandlingsarbete är väl förtrogna med dessa frågor kan finna något sakligt skäl att rikta en anmärkning mot socialministern. De arbetsgivarrepresentanter som till äventyrs vill ge reservanterna rätt kan ju misstänkas för att ha andra långtgående funderingar. För den sistnämnda gruppen är det konsekvent att ställa sig på samma sida som reservanterna, men då talar inte sakskalet.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Det gäller ju förhandlingsrätten, och jag hoppas att socialstyrelsen och socialministern inte har bedömt den av SAC inlämnade ansökningen mot den bakgrund som herr Palm här tecknat. Frågan gäller ju ändå inte detta.

Herr Damström sade att det har skett en utveckling på förhandlingsområdet som lett till att man fått flera centrala förhandlingar nu än man hade tidigare. Det ger mig anledning att säga att på grund därav har ju faktiskt den enskildes möjligheter att genom en organisation få förhandlingsrätt avsevärt försämrats. Jag kan därför inte finna att det är fel att — såsom reservanterna har gjort — slå vakt om brandmännens rätt i det här fallet. Såsom herr Damström påpekade har det ju faktiskt skett en förskjutning av förhandlingsomgången mot kommunernas — arbetsgivarernas — och de anställdas centrala organisationer. Därför är det väl mer angeläget nu än det har varit tidigare att man påminner om departementschefens uttalande år 1940.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara påminna herr Hilding om att sedan kommunerna fått rätt att delegera sin förhandlingsrätt till kommunförbunden har dessa träffat riksavtalsöverenskommelser. De

gäller också brandmännen. Menar herr Hilding verkligen att de 20 brandmän det här är fråga om skulle kunna bryta en överenskommelse mellan huvudorganisationerna och därmed bryta ett för hela avtalsområdet gällande avtal? Jag förmodar att en sådan uppfattning är felaktig. Det finns ingen möjlighet att på det sättet få förhandlingsrätt.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Om man resonerar så som herr Damström gör, då blir det mycket svårt att över huvud taget ha konkurrerande organisationer på arbetsmarknaden, utan då får vi en faktisk monopolsituation.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Herr Hilding svarade inte på min fråga. Jag frågade om herr Hilding skulle vilja vara med om att bryta ett riksavtal därför att brandmännen i Gävle ville ändra på riksavtalets bestämmelser.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Om jag är missnöjd med någonting och andra också är missnöjda, då har vi väl den möjligheten att inom organisationen framföra vår kritik. Men om vi inte där får gehör för kritiken skall vi väl också ha rätten att på annat sätt arbeta för våra intressen.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Förhandlingsrätten innebär inte att man skall ge sitt missnöje till känna, utan att man skall kunna få ändring i ett riksavtal. Det gäller ju ändå lönevillkor.

Ang. viss statssekreterares uppdrag såsom styrelsemedlem i Aktiebolaget Aerotransport

Enligt en beträffande punkten IV avgiven reservation hade herr *von Friesen*, med instämmande av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Sveningsson*, *Kronstrand*, *Magnusson* i Tumhult, *Braconier* och *Hamrin* i Jönköping, inom utskottet

Ang. viss statssekreterares uppdrag såsom styrelsemedlem i Aktiebolaget Aerotransport

yrkat anmälan utan återopande av § 107 regeringsformen för det Kungl. Maj:t utsett statssekreteraren i kommunikationsdepartementet till ledamot av och ordförande i representantskapet för statens aktier i Aktiebolaget Aerotransport.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Beträffande kritiken mot att ett uppdrag givits åt en byråchef i försvarsdepartementet att vara revisor vid marinverkstäderna i Karlskrona var utskottet enigt. Utskottet kritiserade att han skulle vara revisor i ett företag där statssekreteraren i samma departement var styrelseledamot, och man framhöll betydelsen av att ett upprepande förhindrades.

Redan förra året uppmärksammades detta fall i dechargede-batten, och då lades stor vikt vid att förhindra ett jävsförhållanden eller bisysslor fick inkräkta på den ordinarie tjänstens rätta utövande. Redan förra året anmärktes också i konsekvens därmed i en reservation det olämpliga i att en statssekreterare — som ju som departementschefens närmaste man intar en särställning — har uppdrag inom de hel- eller halvstatliga företag som ligger inom departementets verksamhetsområde.

Utskottets majoritet önskade förra året avbida författningsutredningens slutliga ställningstagande till statssekreterarnas framtida ställning. Det kan inte hjälpas, men nog förefaller det mig, herr talman, att vara ett bekvämt sätt att komma ifrån en intrikat fråga. Samma inställning har man även i år intagit, då kritik framkommit mot att statssekreteraren i kommunikationsdepartementet fungerar såsom ledamot av och ordförande i ABA:s representantskap.

Utskottet pekar med en viss tillfredsställelse på att hans inval skett med tillstyrkan från representantskapet. Men man glömmer då att mot denna tillstyrkan förekom i år reservationer från herrar Ohlin och Svärd. Genom att utskottets majoritet inte vill rikta någon kritik mot detta förhållande kommer en

man att år från år inta en sådan position att han som statssekreterare kan få ta ställning till äskanden som görs av representantskapet. Han skall med andra ord bedöma, om staten eventuellt skall subventionera ett företag eller i någon form tillskjuta kapital till ett företag för vars skötsel han själv är medansvarig. Det må vara att utskotts majoriteten tycker att man skall vänta på författningsutredningen, men i andra punkter har man som tidigare omvittnats i dag fått se att utskottet kan ta initiativ i den riktning som man förmodar att författningsrevisionen skall gå. Man har, i detta fall synes det mig, slagit sönder sitt eget resonemang och därmed avstått från att förhindra en ordning som måste framstå som stötande för det allmänna rättsmedvetandet.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Som fru Segerstedt Wiberg framhållit är detta avsnitt av dechargememorialet ett ärende som återkommer i samma form som förra året. Vid utskottets granskning 1961 tog man upp till behandling det förhållandet, som också tagits fram vid tidigare tillfällen, att statssekreterare och andra högre departementstjänstemän vid sidan av sin tjänst innehar uppdrag som styrelseledamöter i hel- och halvstatliga företag som sorterar under departementet.

Vad som vi reserverar närmast har uppmärksammat — men säkert finns det fler liknande förhållanden — är att statssekreteraren i kommunikationsdepartementet genom Kungl. Maj:ts förordnande under 1961 varit utsedd ledamot av och ordförande i det svenska bolaget Aerotransports representantskap med anledning av statens aktieinnehav där. Han har även som en följd härav under 1961 varit ordförande i ABA:s styrelse.

Kungl. Maj:t har också förordnat denne statssekreterare till samma uppdrag under 1962.

Fru Segerstedt Wiberg har berört förhållandena vid Karlskrona-varvet, som är ett statligt aktiebolag. Det var något som vi tog fram i dechargede-batten för-

Ang. lämnande till riksdagen av upplysningar i samband med proposition

ra året. Där har nu, vilket vi är tillfreds med, utskottet sagt sin mening. Även om förhållandena där har rättats till på annat sätt, så ger utskottet där till känna sin principiella uppfattning. Med anledning av vad fru Segerstedt Wiberg här uttalat skall jag avstå från att vidare yttra mig om detta avsnitt.

Däremot vill utskottet inte vara med om att försöka rätta till ett annat missförhållande som vi pekat på och som vi påtalar i vår reservation. Det måste enligt vår mening principiellt vara lika oriktigt att en statssekreterare skall vara styrelseordförande i ett bolag vars angelägenheter han i annat sammanhang får vara med om att handlägga som statssekreterare.

Inte heller i år har utskottet som sagt velat reagera mot det dubbelkommando som förekommer i aktiebolaget Aero-transport. Hänvisning sker även nu till författningsutredningen och till att frågan om de statliga företagsformerna ännu inte är slutbehandlad.

Jag vill, herr talman, hänvisa till debatten i följande denna fråga och därutöver bara anföra ett par citat intagna i den kansliutredning i frågan som upprättats av utskottets kansli.

Det första är ett citat ur en skrift av den kände professor Sundberg. Han säger i denna skrift av 1954: »I den mån staten i ärendet äger ett ekonomiskt intresse, som myndigheten har att tillvarata, kan den uppenbarligen icke samtidigt fungera såsom opartisk myndighet, men något formellt jäv föreligger icke. Det är även av denna grund som myndighetsutövning och affärsdrift böra organisatoriskt särhållas.»

Ett annat citat är av den kände tidigare ledamoten av konstitutionsutskottet, professor Herlitz, som i en statlig utredning 1946 yttrade: »Det är uppenbarligen på förvaltningens område lika angeläget som på rättskipningens att i möjligaste mån förebygga att avgöranden å det allmännas vägnar träffas av personer, som kunna tänkas låta sig bestämmas av de personliga intressen de äga av att avgörandena utfalla i den ena eller den andra riktningen.»

I principiellt viktiga frågor har utskottet sagt sin mening, och vi kan vara tillfredsställda med detta, men vi anser att så borde ha skett även i denna fråga. Vi reserverar oss som vår skyldighet att giva vår uppfattning till känna även denna gång. Vad vi siktar till är att samma principer skall tillämpas för statssekreterare som tillämpas för ämbetsmän i många andra allmänna sammanhang.

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Jag kan fatta mig mycket kort. Här är det bara fråga om en fråga från förra året fortsatt debatt. Jag behöver inte säga så många ord, eftersom fru Segerstedt Wiberg och herr Sveningsson varit vänliga nog att tala om vad jag skulle säga.

Vad utskottet har hänvisat till är att utredning pågår inom finansdepartementet rörande de statliga företagsformerna, och vi har också hänvisat till författningsutredningen. Fru Segerstedt Wiberg tycker att detta är ett bekvämt sätt att komma ifrån det hela. Jag tycker att det är naturligt att hänvisa till författningsutredningen, och ingen torde väl kunna bestrida att författningsutredningen sedan förra året kommit ett år närmare sin avslutning. Det förefaller därför ännu naturligare att i år hänvisa till den.

Ang. lämnande till riksdagen av upplysningar i samband med proposition

Enligt en angående punkten V avgiven reservation hade herr *Braconier*, med instämmande av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Sveningsson*, *Kronstrand*, *Virgin*, *Magnusson* i *Tumhult* och *Hammar*, ansett att utskottet bort besluta att för riksdagen göra anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen med anledning av att chefen för handelsdepartementet icke delgivit riksdagen viss framställning från norska regeringen, vilken framställning ägde samband med propositionen nr 199 år 1961, angående verksamheten vid Svenska

Ang. lämnande till riksdagen av upplysningar i samband med proposition skifferoljeaktiebolaget, och därmed sammanhängande spörsmål.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Under de senare tio åren har från norskt håll gång efter annan uttryckts oro för produktionen av kväve i Kvarntorp.

Ingen, som litet känner till stämningarna i Norge, kunde vänta annat än att den form som avvecklingen av Kvarntorpsaffären erhöll i Sverige skulle oro norrmännen. Det är möjligt att deras oro varit obefogad och att framtiden skall visa att det på den svenska marknaden finns utrymme för produkterna både från Norsk Hydro och Salpeterverken. Det är ju inte heller meningen att vi i dag skall upprepa den ekonomiska debatt som ägde rum i höstas vid behandlingen av proposition nr 199. Framläggandet av propositionen föranledde norska regeringen att till den svenska överlämna en not, vari den uttryckte sin oro över de svenska planerna på en utvidgad kväveproduktion.

Då den norska skrivelsen överlämnades behandlade statsutskottets första avdelning propositionen. Men från regeringens sida gjordes ingenting, herr talman, för att statsutskottet skulle få tillgång till skrivelsen. Först efter det att den omnämns i pressen erhöll statsutskottet en muntlig redogörelse för innehållet. Detta skedde tydligen sedan ärendet i det närmaste slutbehandlats och på ett sådant sätt att ledamöterna erhöll en mycket oklar bild av notens innebörd.

Statsrådet Lange har ju egentligen själv bekräftat att här begicks ett fel. Han sade den 7 februari i andra kammaren: »Vid närmare eftertanke tror jag också att det kanske hade varit klokare att vi lämnat vederbörande utskott inte bara en redogörelse för den norska noten utan också tillställt utskottets ledamöter eller den avdelning i utskottet som behandlade detta ärende denna not.»

Hade så skett — utan att frågan först diskuterats i pressen — hade riksdagen erhållit alla de uppgifter den borde ha haft för att kunna bedöma hela frågan och norrmännen hade fått ett mera till-

fredsställande och kanske mera lugnade svar. Nu måste det ha framstått som egendomligt ur norsk synpunkt att den svenska regeringen besvarade den norska noten redan den 12 december, medan riksdagen behandlade ärendet först den 13. Av riksdagsdebatten och framför allt av utskottets utlåtande framgick att man varit tämligen okunnig om hur allvarligt norrmännen såg på denna fråga. Man har inte heller i utlåtandet nämnt något om norrmännens not. Genom den oskickliga behandlingen av ärendet växte det norska missnöjet till verklig indignation. Hänsynen till norrmännen gör att denna sak än mindre kan förbigås med tystnad. Det är inte på det sättet man bygger ut ett samarbete. Detta framgår tydligt av den kritik som framkom på norskt håll i Nordiska rådet i våras. Där framhöll herr Finn Moe att det just var det sätt, på vilken affären hade handlagts, som stötte norrmännen. Han tyckte att detta var så mycket mera anmärkningsvärt som det annars fanns ett gott samarbete mellan handelsministrarna »som ju har telefonert til hverandre både dag og natt for å konferere om både dette og hint».

»Det var virkelig synd att den norske PM ikke kom frem til utskottet», sade herr Röiseland. Han fortsatte: »For det som hendte var at det svenske svaret med avvisning ble overlevert til den norske ambassadør dagen for saken ble avgjort i Riksdagen. Også det har nok skapt en viss forstemmelse i norsk opinion og mellom norske politikere.»

I den debatt som tidigare i januari ägde rum i norska stortinget fälldes också många hårda ord av både statsråd och stortingsmedlemmar om den svenska handläggningen av ärendet. Man reagerade mycket starkt mot påståendet att det från norsk sida endast rörde sig om en inofficiell skrivelse. Tvärtom var det fråga om en högst officiell skrivelse, framhöll den norske handelsministern Skaug. Formen för det svenska svaret bekräftade också att så var fallet ansåg han.

I debatten uttalades även förhoppningen att den svenska reaktionen inte skul-

Ang. lämnande till riksdagen av upplysningar i samband med proposition

le utebli utan att man i Sverige skulle kunna läsa både på och mellan raderna vad som kommit till uttryck i Norge med tanke på kommande samarbete och framför allt med tanke på den nordiska samarbetskonventionen.

Utskottet hade haft andra möjligheter, herr talman, att fara varliga fram gentemot den norska opinionen, om man från handelsdepartementet överlämnat promemorian. Genom att delge utskottet innehållet hade handelsministern främjat den nordiska kontakten på ett bättre sätt. Ävenså, herr talman, framhöll handelsministern själv detta i Nordiska rådet, då han förklarade att »jag vill inte dölja att om vi hållit bättre kontakt skulle vi ha kunnat undvika att frågan fått så stora proportioner. Answeret för att en sådan kontakt icke togs får jag väl själv ta på mig.» Det är ju ett sympatiskt erkännande av att fel har begåtts. Vi reserverar oss emellertid ändå velat understryka att riksdagen inte får nonchaleras i ett sammanhang som detta. Vi har gjort det, herr talman, i den förhoppningen att därmed skall nås bättre förutsättningar för ett fortsatt nordiskt samarbete. Genom att med tystnad gå förbi en fråga av denna art gagnas förvisso inte samarbetet.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall här inte gå in på själva sakfrågan om proposition 199 utan endast hålla mig till den konstitutionella sidan av den fråga, som den senaste talaren var inne på.

När statsutskottets första avdelning behandlade propositionen var saken känd, inte genom en skrivelse från handelsdepartementet utan genom en tidningsnotis. Vid beslutets fattande i utskottet fanns en reservant, herr Ståhl, som tog upp saken vid behandlingen i avdelningen. Sekreteraren i avdelningen införskaffade då upplysningar från handelsdepartementet och delgav avdelningen dessa. Efter denna redogörelse förklarade sig avdelningen nöjd med de upplysningar som lämnats. Statssekreteraren i departementet erbjöd sig att själv redogöra för ärendet, men det ansåg av-

delningen inte vara nödvändigt. Ärendet gick därefter till statsutskottet in pleno. Inte heller utskottet ansåg sig ha anledning att införskaffa flera uppgifter än de muntliga man redan hade fått. Utskottet ansåg sig således ha fått alla de upplysningar som kunde vara erforderliga för att avgöra ärendet.

Jag vill ytterligare understryka att utskottet uttalar att utskottet vill framhålla betydelsen av att riksdagens vederbörande utskott erhåller alla de upplysningar som skäligen kan vara av betydelse vid behandlingen av till utskottet hänvisade propositioner. Man har emellertid inte funnit chefens för handelsdepartementet handläggning av ärendet böra föranleda någon erinran från utskottets sida.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Det är riktigt att utskottet fick vissa upplysningar, men det skedde inte på handelsdepartementets initiativ utan först sedan den norska skrivelsen omnämnts i pressen och sedan en redogörelse begärts av enskild utskottsledamot. Herr Ståhl ansåg att han i det läget inte kunde göra annat än att avge en blank reservation. Herr Ståhl sade i den senare debatten, att »Vi vet ju ganska väl hur det gick till vid den muntliga redogörelsen och hur utskottet fick anstränga sig för att få fram de ytterst knapphändiga uppgifter som slutligen lämnades.» Han yttrade vidare: »Den berörda avdelningen av statsutskottet är van att handskas med hemliga handlingar. Vi har till och med ett särskilt brandfritt skåp för dokument som är betydligt viktigare att hemlighålla än denna not från Norge, som vi sedan läste om i tidningarna två dagar efteråt. Den mörkrädsla som här kommer till uttryck från handelsdepartementets sida är ganska förbluffande.»

Skall vi hålla oss till den konstitutionella sidan, herr Damström, måste vi ju konstatera att handlingen icke utan påstötning överlämnats till utskottet, oaktat detta borde haft tillgång till alla handlingar i det ärende som behandlades.

Ang. tillstånd för vissa banker att anordna lotteri

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det är riktigt att första avdelningen telefonledes fick vissa upplysningar i denna fråga på särskild begäran. Upplysningarna var emellertid ofullständiga. För det första meddelades det inte att det var en officiell skrivelse, utan det angavs att det var fråga om en personlig skrivelse från den norske ambassadören till den svenska handelsministern. För det andra gavs mycket summariska upplysningar om innehållet. Det angavs helt kort att norrmännen inte var belåtna. Det är alldeles uppenbart att om skrivelsen tillställts utskottsavdelningen och där kunnat noggrant studeras, hade med säkerhet behandlingen av ärendet blivit sådan, som mer hade gynnat det samarbete vi alla önskar mellan Sverige och Norge.

Jag har bara velat göra denna korrigerande. Hade man anat vad brevet verkligen innehöll, hade avdelningen säkerligen inte varit så återhållsam med att begära ytterligare upplysningar.

Herr DAMSTRÖM (s):

Herr talman! Menar herr Lundström att om avdelningen och statsutskottet hade fått del av regeringens framställning, så hade ärendet fått en annan utformning i statsutskottet? Skulle det ha ändrat på sakinnehållet? Den som tagit del av själva sakinnehållet efteråt och senast vid Nordiska rådets sammanträde i Helsingfors har den uppfattningen att norrmännen nästan helt har avskrivit ärendet.

För övrigt vill jag bara tillägga att avdelningen och utskottet ansåg sig ha full vetskap om framställningens innehåll. De hade kunnat begära att få och de skulle ha fått noten in extenso, men det ville de inte efter de muntliga upplysningar de hade fått.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tror inte att detta i sak hade medfört någon ändring beträffande utskottets ståndpunkt. Jag har ju deltagit i behandlingen och skrivit under

utskottets utlåtande, som jag anser är i och för sig riktigt. Men den attityd som kom till uttryck i skrivningen hade kanske blivit fördelaktigare, och jag tror att detta hade varit till allmän nytta. I själva sakfrågan vill jag understryka att de upplysningar som vi fick icke var av sådan beskaffenhet som man har rätt att begära vid utskottsbehandling av en sådan här fråga.

Ang. tillstånd för vissa banker att anordna lotteri

Enligt en rörande punkten VI avgiven reservation hade herr *Sveningsson* ansett, att utskottet bort besluta att för riksdagen göra anmälan utan åberopande av § 107 regeringsformen för det Kungl. Maj:t, efter föredragning av chefen för handelsdepartementet, i visst fall statsrådet *Hermansson* såsom tillförordnad chef för nämnda departement, lämnat tillstånd för vissa banker att anordna utlottning av penningbelopp bland bankernas kontoinnehavare.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Dechargede-batten börjar lida mot sitt slut. För den sista reservationen i detta dechargememorial svarar jag som reservant ensam. Det gäller om Kungl. Maj:t har beaktat lotteriförordningens bestämmelser och den praxis som länge har tillämpats när lotteritillstånd lämnats.

Även om reservationen inte gäller den saken vill jag passa på att framhålla att anordnande av lotterier i allmänhet förekommer i mycket stor omfattning, och man kan ifrågasätta om inte takten i denna form av rörelse behövde dämpas ned.

Jag vill även från början framhålla att min reservation inte på något sätt är riktad mot sparbanksvärlden. Det är ju de över 400 sparbankerna som de senaste åren mest har sysslat med dessa lotterier i sin propaganda. Inte heller är reservationen riktad mot Svenska handelsbanken, som i samband med firandet av sitt 90-årsjubileum 1961 fick ett liknande tillstånd att bland insättarna ha

Ang. tillstånd för vissa banker att anordna lotteri

vinstutlottning varje dag under en veckas tid på alla sina 391 kontor.

Sparbankerna, som börjat med den här lotteriverksamheten, fyller en uppgift av sådan art och fyller denna uppgift på ett sådant sätt, att alla måste uppskatta och värdera dessa penninginstitut. Nog måste det bero på det allmänna, goda anseende sparbankerna har, att de fått dessa kollektivt sökta lotteritillstånd. Hade inte sparbankerna fått tillstånd, hade nog inte heller Svenska handelsbanken fått det. Det ena har givit det andra, ty enligt min mening finns inte stöd i lotteriförordningen för de tillstånd Kungl. Maj:t här har lämnat.

I den mån dessa ansökningar har varit remitterade för yttrande har remissinstanserna varit mycket tveksamma. När överståthållarämbetet hade ansökan från Svenska handelsbanken för yttrande, avstyrkte ämbetet denna ansökan. Bank- och fondinspektionen sade att med hänsyn till att sparbankerna fått liknande tillstånd ville inte inspektionen för sin del motsätta sig att tillstånd beviljades. Det var, kan man säga, ett svagt tillstyrkande.

Jag har den uppfattningen att bankvärlden, våra penninginstitut, fyller en så stor och fin uppgift i vårt samhälle och har en sådan ställning och ett sådant anseende hos alla, att de inte skall bedriva lotterirörelse. Det ger inget ökat förtroende. Och skall denna form av banklotterier förekomma, bör lotteriförordningen vara så utformad att den ger sitt medgivande härtill.

Om man studerar tillkomsten av 1939 års förordning, som alltså gäller, finner man inte något som helst stöd för antagandet att dessa banklotterier skulle vara tillåtna. Tanken på banklotterier under denna form och i reklamsyfte fanns inte vid den tidpunkt då förordningen skrevs. Dessa banklotterier var i slutet av 1930-talet ett fullständigt okänt begrepp. De har utformats först de allra senaste åren.

När frågan om en ny lotteriförordning utreddes i slutet av 1930-talet, sysslade man både i utredningen, i den kungl.

propositionen och i riksdagsbeslutet mycket med sådana saker som tivoli- och marknadsnöjen, spelautomater, ringkastningsanordningar och skjutbanor. Man gjorde t. ex. ett uttalande om att marknads- och tivolinöjen inte behövde anordnas i samband med marknad och tivoli.

Jag har sagt i min reservation att anordnandet av lotterier bygger på principen att lottförsäljning skall förekomma. Den som skall ha möjlighet till vinst genom slumpens avgörande skall också vara med om ett risktagande, större eller mindre. Något risktagande förekommer inte för deras del som blir deltagare i banklotteri.

Jag är medveten om att när riksdagen 1939 antog lotteriförordningen utsades det att s. k. tidningslotterier skulle kunna tillåtas utan att därvid erlades någon avgift. Man sade t. ex. i riksdagsbeslutet att om ett sådant tidningslotteri var knutet till en korsordstävlan, fick man inte fordra att lösningen skulle insändas på ett urklipp i tidningen, deltagandet fick med andra ord inte bindas vid innehavet av ett tidningsexemplar. Man kan därför inte göra gällande att det uttalande om tidningslotteri som förekom på den tiden och i den formen ger något stöd för anordnandet av banklotterier.

Ett ytterligare stöd för min uppfattning är att när utredningsförslaget i slutet på 1930-talet skickades ut på remiss så sändes det till den ambulande nöjesindustrien, som då förekom mycket mer än nu, till de basarvaruföretag som säljer färdigställda lotterier, till Folkets parks centralorganisation, till Lisebergs aktieägareförening och till vissa organisationer men inte på något sätt till bankvärlden.

Vad är då ändamålet med dessa banklotterier? Ja, man försöker göra gällande att syftemålet är att öka sparintresset. Jag anser att även om bankföretagen under de dagar då vi har utlottning av penningpris bland insättarna rätt mycket ökar sin inlåning, så vet man inte om detta är något nysparande eller om det befrämjar sparandet i allmänhet.

Ang. ökat sekretesskydd för upphandlingsärenden inom statens affärsdrivande verk

Jag har för min del svårt för att tro att man i allmänhet får ett ökat sparande som resultat genom att utnyttja de krafter som befrämjar ett ökat spelintresse. I verkligheten anordnas dessa lotterier allra mest och enbart i reklam-syfte för de bankföretag det gäller, och att lotteri skall få användas och utnyttjas direkt i propagandans och reklamens tjänst av den som anordnar lotteriet är ökänt i lotteriförordningen.

Det kan även finnas anledning att fästa uppmärksamhet på att det har skjutit upp en del andra sidoskott utanför lotteriförordningen. I den mån som roulettspel förekommer här i landet delar jag de myndigheters uppfattning som gör gällande att roulettspel inte är tillåtet enligt vår svenska lagstiftning. Jag motionerade också förra året om en utredning i syfte att få en översyn av lotteriförordningen, men motionen blev i vanlig ordning avstyrkt.

Jag vill endast till sist säga att om banklotterier skall få anordnas så behöver lotteriförordningen utformas på ett annat sätt än den nu är utformad. Intill dess att lotteriförordningen blir ändrad och ramen för anordnande av lotterier blir vidgad kan jag inte, herr talman, finna det vara riktigt att tillstånd lämnas till dessa banklotterier av Kungl. Maj:t vare sig för den ena bankinrättningen eller för den andra.

Herr PETERSSON, GEORG, (s):

Herr talman! Den lotteriförordning vi har är sådan att man kan lämna tillstånd till lotterier som anordnas även av bankföretag. Den kritik som herr Sveningsson här för får gälla lotteriförordningen som sådan. I detta fall har man för att stimulera till ett sparande eller, man kan kalla det, i reklamsyfte gjort vissa utlottningar. Jag anser inte att vi här i riksdagen skall bedöma hur Svenska sparbanksföreningen skall bära sig åt för att driva reklam för ett nysparande. Det bör sparbanksföreningen själv få avgöra.

Lotteriförordningen ger regeringen, som jag nämnde, rätt att ge tillstånd till

dylika lotterier, och det framgår också av konstitutionsutskottets memorial. Det finns inte någon som helst anledning till någon anmärkning.

Ang. ökat sekretesskydd för upphandlingsärenden inom statens affärsdrivande verk

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar jämte i ämnet väckta motioner.

Till konstitutionsutskottet hade båda kamrarna den 11 april 1962 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 149, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga i propositionen intaget förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 34 §§ lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

I propositionen hade föreslagits dels förstärkning av sekretesskyddet för handlingar i upphandlingsärenden m. m. såvitt avsåge statens affärsdrivande verk, dels ock utökad sekretesskydd för handlingar rörande signalskyddstjänsten inom totalförsvaret.

Kungl. Maj:ts förslag om ökat sekretesskydd för statens affärsdrivande verk innebar, att den maximala sekretesstiden för sådana i 34 § sekretesslagen avsedda handlingar, som upptogs villkoren i slutna avtal, skulle utsträckas från två till fem år.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehäft följande i anledning av densamma väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen dels de likalydande motionerna nr 702 i första kammaren av herr Jacobsson, Gösta, samt nr 866 i andra kammaren av herr Bohman m. fl., dels ock de likalydande motionerna nr 721 i första kammaren av herr Stefanson m. fl.

Ang. ökat sekretesskydd för upphandlingsärenden inom statens affärsdrivande verk samt nr 867 i andra kammaren av herrar Källenius och Kollberg.

I motionerna hade föreslagits, att riksdagen skulle avslå propositionen, såvitt den avsåg statens affärsdrivande verk.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt att riksdagen med bifall till propositionen nr 149 och med avslag å motionerna I: 702 och II: 866 samt I: 721 och II: 867 måtte antaga i utlåtandet infört förslag till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar.

Reservation hade avgivits av fru *Segerstedt Wiberg* samt herrar *Sveningsson*, *Kronstrand*, *von Frisen*, *Magnusson* i *Tumhult*, *Hammar* och *Braconier*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till förevarande motioner måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition i vad den avsåg ökat sekretesskydd för statens affärsdrivande verk.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! När det gäller Kungl. Maj:ts proposition nr 149 med förslag till en utökning av sekretesskyddet för upphandlingsärenden inom statens affärsdrivande verk har högerns och folkpartiets representanter i utskottet inte blivit övertygade om att denna utökade sekretess är vare sig nödvändig eller lämplig och kanske inte heller till någon nytta. Vi har mera blivit övertygade om att de synpunkter är riktiga som föres fram i de två motioner med yrkande om avslag vilka har lämnats med anledning av den kungl. propositionen.

I dessa båda motioner framhålls att de redan nu gällande sekretessbestämmelserna används i ringa omfattning. Offentlighetsprincipen som tillämpas i allmänna sammanhang i vårt land bör gälla så långt som möjligt.

Av remissutlåtandena framgår att de statliga verk som så att säga är parter i målet inte har någonting emot att en

längre sekretesstid införes, så att tiden, som nu är två år, förlänges till fem år.

Riksräkenskapsverket, som inte motsätter sig förslaget, anser kritiken mot den rådande offentligheten i upphandlingsärenden överdriven. Det finns även remissinstanser som avstyrker förslaget, men om deras synpunkter liksom om vad motionärerna anför har icke utskottet gjort något uttalande. Ett avslagsyrkande får även stöd, kan man säga, i vad offentlighetskommittén sagt i ärendet.

Secretesslagen antogs 1937, och i motion nr 866 i andra kammaren finns ett par uttalanden som jag tycker är så värdefulla vid bedömningen av denna fråga att det finns anledning att också intaga dessa uttalanden i dagens protokoll. Det sägs där: »I förarbetena till sekretesslagen underströk de sakkunniga att behovet av offentlig kontroll framträder med särskild styrka på de områden där stora ekonomiska intressen står på spel och där en alltför långt gående sekretess lätt skulle kunna bana vägen för mindre önskvärda förfaranden.» I överensstämmelse härmed anförde vederbörande departementschef, att det icke borde ifrågakomma att utsträcka den tid av två år, under vilken handlingar som anger villkoren i slutna avtal skulle kunna hemlighållas. Departementschefen gjorde även följande uttalande: Det förbises icke att olägenheter i vissa fall kunna uppkomma för staten eller kommunen genom offentligblivandet av exempelvis leveransavtal redan efter två år, men skulle tiden förlängas, torde den kontroll som offentligheten är avsedd att medföra alltför mycket förlora i effektivitet.

Således är det den gången utsagt att allmänhetens intresse för insyn i de statliga företagen inte får eftersättas.

Genom det förslag som i dag föreligger är det meningen att de statliga verken skall få ännu större och starkare befogenheter. Intresset härför tycks vara större än behovet att använda en förlängd sekretesstid.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Ang. inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping

Herr ELMGREN (s):

Herr talman! Det är alldeles naturligt, att med de förändringar, som i år har företagits för att effektivisera den statliga affärsverksamheten man också ser till, att de statliga affärsverken får åtnjuta något så när samma sekretesskydd som enskilda företag. Jag erinrar om vad som sagts från affärsverkens sida, att anbudsgivandet snedvridits därför att det fotar sig inte så mycket på kostnads kalkyler som mera på ett studium av vilka anbud konkurrenterna lagt fram vid föregående tillfällen. Jag erinrar även om att den kommitté som framlade förslaget på denna punkt var enhällig, och den kommittén inrymde representanter för alla partier.

Herr Sveningsson hänvisar till offentlighetskommitténs yttrande. Jag har själv varit med om att avge detta yttrande, och jag vill påpeka att offentlighetskommittén har sagt att om Kungl. Maj:t bedömer det vara nödvändigt att framlägga ett sådant här förslag, så bör det begränsas till att omfatta de statliga affärsverken. Det har också skett.

Med dessa få ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 42.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ang. inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 117 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 9 mars 1962, föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtal angående anordnande och upprätthållande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping, dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för statens sjuksköterskeskola i Norrköping, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Norrköping, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, dels ock för samma budgetår under elfte huvudtiteln till Statens sjuksköterskeskola i Norrköping: Avlöningar och Omkostnader anvisa två förslagsanslag av 98 000 kronor och 80 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

Ang. inrättande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping

dels två liklydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 645) och den andra inom andra kammaren av fru *Nettelbrandt* (II: 805),

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström m. fl.* (I: 646) och den andra inom andra kammaren av herr *Dahlgren m. fl.* (II: 804).

I motionerna I: 645 och II: 805 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att vid den nya sjuksköterskeskolan i Norrköping skulle inrättas ytterligare en instruktionsskötersketjänst för de teoretiska kurserna, samt att i den mån det vore möjligt antalet instruktionsskötersketjänster för den praktiska undervisningen skulle beräknas efter normen 12 elever per instruktionssköterska.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 9 mars 1962 redovisat avtal angående anordnande och upprätthållande av en statlig sjuksköterskeskola i Norrköping;

II. att riksdagen måtte godkänna i utlåtandet införd personalförteckning för statens sjuksköterskeskola i Norrköping;

III. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 645 och II: 805, såvitt de avsåge inrättande av ytterligare en instruktionsskötersketjänst för de teoretiska kurserna,

a) godkänna i utlåtandet införd avlöningsstat för statens sjuksköterskeskola i Norrköping, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Statens sjuksköterskeskola i Norrköping: Avlöningar för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 98 000 kronor;

IV. att riksdagen måtte till Statens sjuksköterskeskola i Norrköping: Om-

kostnader för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 80 000 kronor;

V. att motionerna I: 645 och II: 805, såvitt de avsåge instruktionsskötersketjänster för den praktiska undervisningen, icke måtte av riksdagen bifallas;

VI. att motionerna I: 646 och II: 804 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts, utom av annan, av herr *Edström*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! I anslutning till denna proposition har jag i denna kammare väckt en motion, i vilken hemställts att riksdagen måtte besluta att vid den nya sjuksköterskeskolan i Norrköping inrättas ytterligare en instruktionsskötersketjänst för de teoretiska kurserna samt att i den mån det är möjligt antalet instruktionsskötersketjänster för den praktiska undervisningen beräknas efter normen 12 elever per instruktionssköterska, alltså inte 16 som i propositionen har föreslagits.

Utskottet har främst med hänsyn till bristen på instruktionssköterskor avstyrkt motionen. Bristen på sjuksköterskor i allmänhet är dock relativt sett ännu större. Det är just denna stora allmänna sjuksköterskebrist som är djupaste motiveringen till motionen. Om skolan nämligen bättre utrustas med lärare skulle det bli lättare att här inta extra elever och på så sätt ganska snart utvidga skolan, vilket är synnerligen angeläget i dessa dagar med vår besvärande sjuksköterskebrist.

Detta är motiveringen till föreliggande motion. I dagens situation har jag, herr talman, dock intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. statsbidrag till hörapparater m. m.

Föredrogs änyo statsutskottets utlåtande nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till ortopediska hjälpmedel och hörapparater m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr 1 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1962/63 beräkna dels till Bidrag till stödbandage och proteser vid ortopediska lasaretsavdelningar m. m. ett förslagsanslag av 5 200 000 kronor, dels ock till Bidrag till anskaffande av hörapparater ett förslagsanslag av 1 450 000 kronor.

Därefter hade Kungl. Maj:t i propositionen nr 82 föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade ändrade grunder för statsbidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. och till hörapparater, dels ock för budgetåret 1962/63 under elfte huvudtiteln såsom förslagsanslag anvisa till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. 6 000 000 kronor och till Bidrag till hörapparater 1 400 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Jonasson* (I: 614) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Gustavsson* i *Alvesta* och *Wahrendorff* (II: 747), i vilka hemställts, att riksdagen vid sin behandling av propositionen nr 82 måtte besluta, att statsbidrag skulle utgå jämväl till de med användningen av colostomi- och ileostomibandage förenade kostnaderna för påsar samt för påsar som används utan bandage samt att till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. för budgetåret 1962/63 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 300 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Thorsten Larsson* och *Sundin* (I: 615) samt den andra inom andra kam-

maren av herrar *Wahrendorff* och *Dahlgren* (II: 750), i vilka anhållits, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 82 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsam prövning och förslag angående bidrag till löpande kostnader för drift och reparation av hörapparater i enlighet med vad i motionerna anförts,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ringaby m. fl.* (I: 616) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedin m. fl.* (II: 748),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 617) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* och herr *von Friesen* (II: 746), i vilka föreslagits, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 skulle besluta, att statsbidrag till hörapparat även skulle kunna utgå i de fall hörselskadade undersöktes av öronspecialist och av denne ordinerades hörapparat, som utprovades och förmedlades av behörig firma, samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om att utbildningen av hörselvårdsassistenter måtte överföras till staten,

dels en inom andra kammaren av fru *Sjövall* väckt motion (II: 449), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att frågan om bidrag till colostomi- och ileostomipatienter för bandage och påsar måtte beaktas av 1961 års sjukförsäkringsutredning,

dels en inom andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm *m. fl.* väckt motion (II: 739), vari yrkats, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 82 skulle besluta, att bidrag jämväl skulle utgå till förbrukningsartiklar för colostomi- och ileostomiförband,

dels en inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Degerfors *m. fl.* väckt motion (II: 740), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att det i Kungl. Maj:ts proposition nr 82 framlagda förslaget om ändrade grunder för bidrag

Ang. statsbidrag till hörapparater m. m.

till hörapparater skulle träda i kraft den 1 juli 1962,

dels ock en inom andra kammaren av fru *Sjövall* väckt motion (II: 749), vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att samtliga i motionen angivna problem avseende vidgad bidragsgivning för medicinskt-tekniska hjälpmedel måtte beaktas av 1961 års sjukförsäkringsutredning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 616 och II: 748 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att motionerna I: 617 och II: 746, såvitt de avsåge viss utvidgning av rätten att erhålla statsbidrag till hörapparat, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 617 och II: 746, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört angående utbildning av hörselvårdsassistenter;

IV. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 615 och II: 750, såvitt de avsåge frågan om bidrag till kostnader för reparation av hörapparater, samt motionen II: 749 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt 1961 års sjukförsäkringsutredning att enligt vad utskottet därom närmare anfört utreda frågan om vidgad bidragsgivning för medicinskt-tekniska hjälpmedel;

V. att motionerna I: 615 och II: 750, såvitt de avsåge frågan om bidrag till kostnaderna för drift av hörapparater, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionen II: 449 ävensom med bifall till motionerna II: 739 och II: 740 samt I: 614 och II: 747, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna av utskottet förordade ändrade grunder för

statsbidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. och till hörapparater, att tillämpas från och med den 1 juli 1962;

VII. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 614 och II: 747, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till ortopediska hjälpmedel m. m. för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 7 200 000 kronor;

VIII. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Bidrag till hörapparater för budgetåret 1962/63 å driftbudgeten under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh* och *Staxäng*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile, *Nelander* och *Turresson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 617 och II: 746, såvitt nu vore i fråga, besluta, att statsbidrag till hörapparat även skulle kunna utgå i de fall hörselskadade undersöktes av öronspecialist och av denne ordinerades hörapparat, som utprovades och förmedlades av därtill auktoriserad firma.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Jag har biträtt reservationen vid detta utlåtande som avser viss utvidgning av rätten att erhålla statsbidrag till hörapparat.

Reservationen går ut på att hörapparater skall få utprovas inte bara vid hörcentralerna utan hos vilken öronspecialist som helst. Hörapparat skall vidare kunna få inköpas av auktoriserade försäljare. Avsikten med det förslaget är uppenbart: man vill underlätta för allmänheten att anskaffa hörapparater.

Mer än detta är inte att säga om denna sak. Jag ber därför, herr talman, att med denna korta motivering få yrka bifall till reservationen.

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Efter det exemplariskt korta inlägg som reservanternas talesman här gjort borde jag kanske egentligen ha nöjt mig med att endast yrka bifall till utskottets förslag, men frågan tarvar ytterligare några ord.

Det är ett mycket betydelsefullt ärende som kammaren nu går att avgöra, ett komplement kan man säga till det stora ärende som avgjordes förra onsdagen.

Utskottet har tillmötesgått en rad motionärer och i vissa fall gått betydligt längre än vad motionärerna själva har hemställt om. Det är bara på en enda punkt som vi har varit oense, nämligen i fråga om hörapparaterna.

Motionärerna har önskat att hörapparater skall få utprovas inte bara vid hörcentralerna utan även av privatpraktiserande ögonspecialister och att dessa apparater dessutom skall få inköpas på annat sätt än vad som har föreslagits i propositionen. Vi som tillhör majoriteten förmenar att motionen, till vilken reservanternas har anslutit sig, innebär att man skulle få en byråkratisering av det hela som inte skulle vara till gagn för någon. Därest vi skulle låta andra än hörcentralerna utprova dessa apparater skulle vi tvingas till en registrering som inte skulle underlätta reformen. Dessutom finns öronspecialister egentligen endast i de allra största städerna, medan motionärerna anser att det är avstånden till hörcentralerna som motiverar att man skulle underlätta anskaffandet av hörapparater. Men i de stora städerna är ju inte avstånden så stora, och när det i landsdelar med stora avstånd icke finns några privatpraktiserande öronläkare utan endast landstingens hörcentraler, har vi ansett det ganska rimligt att avstyrka den motionen.

Jag vill till slut, herr talman, endast hemställa om att kammaren bifaller det föreliggande förslaget som innebär en fortsättning på den sociala lagstiftning vi beslöt i onsdags.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yr-

kats propositioner komme att framställas särskilt beträffande punkten II av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan och särskilt beträffande utskottets hemställan i övrigt.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande punkten II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition utskottets hemställan i övrigt i detta utlåtande.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 112, i anledning av väckta motioner om pension eller understöd åt vissa personer, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 februari 1962 dagteknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 114, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst;

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 1 juni 1951 (nr 442) om rätt att av riksskatte-nämnden erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor; samt

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

3) förordning angående ändrad lydelse av 49 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272).

I propositionen hade, på grundval av ett av skatteutredningen angående ackumulerad inkomst avgivet betänkande (SOU 1961: 56), framlagts förslag om utvidgning av tillämpningsområdet för 1951 års lagstiftning om ackumulerad inkomst. I samband härmed hade förordats vissa förtydliganden av lagstiftningen, betingade av erfarenheterna under den tid bestämmelserna varit i kraft. Vidare hade föreslagits, att riksskatte-nämnden skulle äga meddela förhandsbesked i frågor rörande tillämpningen av lagstiftningen samt att anstånd med skattebetalning skulle kunna medgivas, då ansökan om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst gjorts.

I Kungl. Maj:ts förslag till förordning om ändring i förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst hade 2 § erhållit följande lydelse:

»Till grund för skatteberäkning enligt 1 § skall ligga den ackumulerade inkomsten minskad med avdragsgilla kostnader för dess förvärvande (*netto* beloppet av den ackumulerade inkomsten) eller, om den skattskyldiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst är lägre, denna inkomst.

Skatteberäkning enligt 1 § må ske endast under förutsättning att den inkomst, som skall ligga till grund för skatteberäkningen, uppgår till minst 5 000 kronor och tillika utgör minst en femtedel av den skattskyldiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst.»

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 691, av herrar *Kronstrand* och *Stefanson*, samt II: 831, av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Larsson* i Umeå, vari hemställdts, att riksdagen med ändring av vad Kungl. Maj:t föreslagit i proposition nr 114 måtte besluta, att minimibeloppet

för rätt till beskattning för ackumulerad inkomst skulle fastställas till 4 000 kronor och att den s. k. kvotregeln — att den ackumulerade inkomsten skulle uppgå till viss del av den skattskyldiges inkomst — skulle slopas, samt att således 2 § 2 stycket förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst skulle erhålla i motionerna angiven lydelse;

II) de likalydande motionerna I: 692, av herr *Sundin m. fl.*, samt II: 832, av herrar *Hansson* i Önnarp och *Fälldin*, vari anhållits,

dels att riksdagen måtte besluta,

a) att särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst skulle medgivas för i arrendesammanhang utgående ersättning, som utgjorde inkomst av rörelse, i enlighet med vad i motionerna anförts;

b) att den maximala fördelningstiden för särskild skatteberäkning av ackumulerad inkomst skulle utgöra femton år;

c) att beskattningsmyndighet icke skulle äga rätt att utan yrkande av den skattskyldige hänföra ackumulerad inkomst till mindre antal år än enligt schablonregeln; samt

d) att nuvarande beloppsspärr på 4 000 kronor för rätt till särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst fortfarande skulle gälla,

dels ock att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt prövning och förslag rörande inrättande av brand- och stormskadefond för skog i enlighet med vad i motionerna hade anförts; ävensom

III) de likalydande motionerna I: 693, av herr *Virgin m. fl.*, och II: 830, av herr *Cassel*, vari föreslagits, att riksdagen skulle

1) antaga det vid propositionen nr 114 fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst med den ändring, att 2 § samt 3 § 2 mom. erhöles i motionerna angiven lydelse;

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

2) antaga i motionerna infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 89 § taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623);

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte

a) i taxeringskungörelsen införa bestämmelse om att taxeringsnämndsordförande, till vilken inkommit ansökan om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst, skulle vidarebefordra denna till prövningsnämnden;

b) snarast förelägga riksdagen förslag till inrättande av brand- och stormskadefond vid skogsbruk med rätt till skattefri avsättning i enlighet med vad i motionerna anförts; samt

c) med beaktande av vad i motionerna anförts företaga fortsatt utredning rörande frågan om den skattemässiga behandlingen av ackumulerad inkomst.

De i motionerna I: 693 och II: 830 under 1 och 2 framlagda förslagen avsågo, att bestämmelserna om särskild skatteberäkning skulle få tillämpas vid partiell avveckling av jordbruksdrift i sådant fall att driften upphörde på sambrukad fastighet. Beträffande tvångsåterföring av skogskontomedel vid avyttring av fastighet, vid skifte av dödsbo och vid bodelning skulle bestämmelserna om ackumulerad inkomst få tillämpas. Enligt motionärerna vore den nuvarande beloppsgränsen 4 000 kronor tillfredsställande och någon kvotbegränsning skulle icke erfordras. Motionärerna hade funnit det befogat, att ansökan om särskild skatteberäkning för ackumulerad inkomst skulle vara avgjord senast den 30 juni året näst efter ansökningsåret.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit följande vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 2, av av herr *Kronstrand m. fl.*, och II: 1, av herr *Carlsson i Tibro m. fl.*, vari hemställdt,

1) att riksdagen måtte antaga det av 1957 års skatteutredning redovisade för-

slaget till förordning om rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst i vissa fall dels med ändringen att gränsen för rätt till utjämning fastställdes till 10 000 kronor, dels med kompletteringen att progressionsutjämning även skulle kunna ske vid fallande inkomst och att deklarationsskyldighet skulle ha förelegat antingen jämförelseåret eller något av de två närmast föregående beskattningsåren, dels ock med den justering som föranleddes av de av 1961 års riksdag beslutade nya skatte-skalorna för statlig inkomstskatt;

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att utredning måtte företagas om möjligheterna till öppen resultatutjämning vid beskattningen genom rätt till skattefri avsättning å särskilda konton och beskattning vid uttag (den s. k. kontometoden) och att förslag i detta syfte måtte föreläggas riksdagen;

II) de likalydande motionerna I: 18, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 42, av herr *Hedlund m. fl.*, vari anhållits,

1) att riksdagen måtte antaga det av 1957 års skatteutredning framlagda förslaget till förordning om rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst i vissa fall samt till anvisningar till densamma, dock med följande ändringar:

dels att som villkor för rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst enligt nämnda förordning måtte gälla, att den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten för skattskyldig uppginge till belopp som med minst 10 000 kronor överstege den skattskyldiges motsvarande inkomst under det nästföregående beskattningsåret (jämförelseåret),

dels att som villkor för rätt till sådan progressionsutjämning vidare måtte gälla, att deklarationsskyldighet förelegat under jämförelseåret eller något av de två närmast föregående beskattningsåren,

dels att rätt till progressionsutjämning jämväl skulle föreligga vid fallande

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

inkomst, då skattskyldigs till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst från något av de två närmast föregående beskattningsåren minskats med minst 6 000 kronor, och att utjämning då måtte verkställas på så sätt, att den sammanlagda statliga inkomstskatten för det beskattningsår för vilket den skattskyldige begärde utjämning och de två närmast föregående beskattningsåren skulle utgöra det belopp varmed nämnda skatt skulle ha utgått, om inkomsten fördelats lika på de tre beskattningsåren, i enlighet med vad ovan anförts;

2) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla,

a) att vid pågående allmänna skatteberedning måtte prövas möjligheterna till en fullständig resultatutjämning i enlighet med vad i motionerna anförts; samt

b) att härvid eller genom särskild utredning frågan om resultatutjämning genom kontometoden måtte prövas så skyndsamt, att förslag i ämnet kunde föreläggas senast 1963 års riksdag;

III) de likalydande motionerna I: 339, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 408, av herr *Heckscher m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen skulle

1) antaga i motionerna infört förslag till förordning angående ändring av 2, 8 och 9 §§ förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

2) antaga i motionerna infört förslag till förordning om rätt till utjämning i vissa fall av statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning;

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande allmän öppen resultatutjämning, innebärande bland annat rätt till skattefri avsättning å särskilda konton — motsvarande nuvarande skogskonto — vid beräkning av intäkt av jordbruk och av annan fastighet (hyresfastighet); även som

IV) de likalydande motionerna I: 344, av herr *Schött m. fl.*, och II: 415, av herr *Källenius m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsamt utredning i syfte att så ändra beskattningsreglerna i fråga om beräkning av inkomst av annan fastighet (hyresfastighet) att avdrag finge göras med visst belopp för avsättningar avsedda för framtida reparationsbehov.

De i motionerna I: 339 och II: 408 framlagda förordningsförslagen avsågo vissa kompletteringar av gällande bestämmelser om rätt till förlustutjämning, nämligen beträffande kravet på deklarationsskyldighet förluståret eller något av de två närmast föregående beskattningsåren och beträffande familjebolag. Vidare hade förordats progressionsutjämning enligt 1957 års skattutredningsförslag, dock med vissa ändringar.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 114, antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst;

2) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 1 juni 1951 (nr 442) om rätt att av riksskatte-nämnden erhålla förhandsbesked i taxeringsfrågor; samt

3) förordning angående ändrad lydelse av 49 § 1 mom. uppbördsförordningen den 5 juni 1953 (nr 272);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 2, av herr *Kronstrand m. fl.*, och II: 1, av herr *Carlsson i Tibro m. fl.*,

2) de likalydande motionerna I: 18, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 42, av herr *Hedlund m. fl.*,

3) de likalydande motionerna I: 339, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 408, av herr *Heckscher m. fl.*,

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

4) de likalydande motionerna I: 334, — i anledning av de inbördes likalydande motionerna I: 2, av herr Kronstrand m. fl., och II: 415, av herr Källenius m. fl.,

5) de likalydande motionerna I: 691, av herrar Kronstrand och Stefanson, samt II: 831, av herrar Gustafson i Göteborg och Larsson i Umeå,

6) de likalydande motionerna I: 692, av herr Sundin m. fl., samt II: 832, av herrar Hansson i Önnarp och Fälldin, ävensom

7) de likalydande motionerna I: 693, av herr Virgin m. fl., och II: 830, av herr Cassel,

måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Hagberg, Söderquist, Lundström, Gösta Jacobsson, Sundin, Nilsson* i Svalöv, *Christenson* i Malmö, *Magnusson* i Borås, *Larsson* i Umeå och *Fälldin*, vilka ansett, att utskottet i nedannämnda avseenden bort hemställa:

I. *beträffande spärregeln och tvångs återföring av avsättning till skogskonto* under A 1 att riksdagen — med förklaring att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat av riksdagen oförändrad antagas samt i anledning av de inbördes likalydande motionerna I: 691, av herrar Kronstrand och Stefanson, samt II: 831, av herrar Gustafson i Göteborg och Larsson i Umeå, I: 692, av herr Sundin m. fl., samt II: 832, av herrar Hansson i Önnarp och Fälldin, ävensom I: 693, av herr Virgin m. fl., och II: 830, av herr Cassel — måtte antaga det vid propositionen nr 114 fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 30 november 1951 (nr 763) angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst med de ändringar, att 2 § samt 3 § 2 mom. erhöles i reservationen angiven lydelse;

II. *beträffande förlustutjämning, progressionsutjämning och allmän resultatutjämning* under B 1—B 3 att riksdagen

a) antaga det vid motionerna I: 339 och II: 408 fogade förslaget till förordning angående ändring av 2, 8 och 9 §§ förordningen den 8 april 1960 (nr 63) om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, dock med den ändringen, att 2 § i förslaget erhöles i reservationen angiven lydelse;

b) antaga det vid motionerna I: 339 och II: 408 fogade förslaget till förordning om rätt till utjämning i vissa fall av statlig inkomstskatt i samband med inkomststegring eller inkomstminskning;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att skyndsamt utredning måtte företagas om möjligheterna till en fullständig resultatutjämning samt att härvid i första hand frågan om resultatutjämning genom kontometoden måtte prövas och att förslag i detta syfte skyndsamt måtte föreläggas riksdagen;

III. *beträffande reparationsfond för hyresfastighet* under B 4 att riksdagen — i anledning av de likalydande motionerna I: 344, av herr Schött m. fl., och II: 415, av herr Källenius m. fl. — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning i syfte att möjliggöra skattefria avsättningar för framtida reparationsbehov å hyresfastigheter;

IV. *beträffande brand- och stormskadefond för skog* under B 6 och B 7 att riksdagen — i anledning av de inbördes likalydande motionerna I: 692, av herr Sundin m. fl., samt II: 832, av herrar Hansson i Önnarp och Fälldin, ävensom I: 693, av herr Virgin m. fl., och II: 830, av herr Cassel — måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning och förslag rörande inrättande av brand- och stormskadefond för skog.

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

Reservanternas förslag till ändrad lydelse av 2 § förslaget till förordning om ändring i förordningen angående beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst hade följande lydelse:

» Till grund — — — denna inkomst.

Skatteberäkning enligt 1 § må ske endast under förutsättning att den inkomst, som skall ligga till grund för skatteberäkningen, uppgår till minst 4 000 kronor.»

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! I det föreliggande förslaget till revision av lagstiftningen om ackumulerad inkomst har bl. a. vidtagits den justeringen av de s. k. spärrreglerna, att den nuvarande beloppsgränsen 4 000 kronor höjts och att kvotgränsen ändrats från en tredjedel till en femtedel av den skattskyldiges till statlig inkomstskatt taxerade inkomst.

Spärrreglerna har ju tillkommit för att man inte skall behöva besvära skattemyndigheterna med sådana fall där det gäller småinkomster som faller på mer än ett år. Erfarenheten har emellertid visat att dessa regler slagit ganska ojämnt ut i praktiken. Skatteutredningen angående ackumulerad inkomst har gjort en undersökning och för sin del blivit övertygad om att systemet med dubbla spärrar inte bör bibehållas. Det övervägande flertalet av remissinstanserna har delat utredningens uppfattning och anfört många konkreta exempel på grundval av sina erfarenheter. Det är kvotregeln man har vänt sig mot. Inte sällan har en godtagbar ackumulerad inkomst höjt den ordinarie inkomsten så avsevärt att den ackumulerade delen kommit att understiga en tredjedel av den på detta sätt uppkomna totalinkomsten, varvid progressiviteten i våra skatteskalor lett till att vederbörande drabbats av en oproportionerligt hög beskattning. Trots avstyrkandena har finansministern ansett att en kvotregel bör bibehållas, men han har som jag nämnde föreslagit vissa justeringar.

Motiveringen till förslaget om höjd beloppsgräns är att penningvärdet fal-

lit. Åtskilliga remissorgan har kritiserat även tanken att höja beloppsspärren över nuvarande 4 000 kronor. Dit hör de tre stora löntagarorganisationerna. LO framhåller för sin del att oaktat penningvärdets fall sedan lagen infördes slår även 4 000 kronor i ackumulerad inkomst hårt ur marginalskattesynpunkt. Samma uppfattning har TCO och SACO, som emellertid diskuterar möjligheten att göra en annan avvägning med hänsyn till storleken av den skattevinst som skulle uppkomma; skulle den understiga 50—100 kronor borde man inte få åtnjuta den förmån som ligger i beräkningen för ackumulerad inkomst.

Reservanterna har ansett att övervägande skäl talar för att kvotregeln helt och hållet tas bort och att penningvärdets fall inte bör motivera en höjning av beloppsspärren. Vi intar därmed i princip samma ståndpunkt som LO, TCO och SACO.

Att använda några andra slags kvoteringsregler är enligt vår mening onödigt och leder till svårigheter för den skattskyldige, som då alltid har besvär att veta när han får åtnjuta fördelen av beräkning enligt reglerna för ackumulerad inkomst. Jag vill erinra om att den starkt stegrade progressiviteten i skatteskiten mellan 20 000 och 30 000 kronor kan medföra att de skattskyldiga drabbas mycket hårt genom en ackumulerad inkomst på mindre än 5 000 kronor.

Även i en annan fråga har högerns, folkpartiets och centerpartiets ledamöter i utskottet reserverat sig, nämligen när det gäller frågan hur ackumulerad inkomst skall beräknas. Vissa remissorgan har framfört tanken att som ackumulerad inkomst också skulle räknas intäkt som uppkommit därigenom att avsättning till skogskonto tvångsvis överförts till beskattning i samband med försäljning av jordbruksfastighet eller skifte av dödsbo. Departementschefen har inte velat vara med härpå.

Vi reservanter delar den uppfattning som kommer till uttryck från nyssnämnda remissorgans sida, bland vilka återfinns kammarrätten, riksskattenämnden

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

samt åtskilliga länsstyrelser. Den omständigheten att skatteflyktskommittén skall överväga inkomstbeskattningen av dödsbo tycker vi inte heller bör föranleda ett uppskov med frågan om dödsbos rätt att åtnjuta fördelarna av ackumulerad inkomst i sådana fall som jag nyls talade om.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen i den del som betecknas med I och som gäller 2 och 3 §§ i förordningen om beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Föreliggande betänkande avser den skattelagstiftning som syftar till att mildra verkningarna av den progressiva beskattningen. I och med att man säger detta inser kammarens ledamöter att det bara är fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser som kan komma att få dessa förmåner, eftersom företagsbeskattningen inte är progressiv.

Hela detta spörsmål har uppkommit på grund av att den ursprungliga lagstiftningen kan slå ojämnt och orättvist, nämligen om man vid ett tillfälle uppstår lön som egentligen avser en tidigare period, ett eller flera år tidigare. I sådana fall blir inkomstsumman alltför hög, och då inträder progressionen.

Motionärerna vill nu vidga området för lagens tillämpning på så sätt att man vill få med även jordbruksfastighet och rörelse, och man anser också att skogsbruket skall omfattas av författningen. Den skogskontometod som herr Lundström talade om är ett alternativ till den föreslagna lagstiftningen. Den syftar till en fördelning av inkomsterna på ett antal år.

Den reservation som är fogad till betänkandet skulle alltså innebära att man först får tillämpa en författning för att undanröja progressiviteten och sedan tillämpa en annan författning för att erhalla ytterligare förmåner. Det är inte rimligt att ordna lagstiftningen på det sättet.

Motionärerna har också tagit upp önskemålet om en resultatutjämning, och det är klart att det kan finnas skäl för en sådan. Då det här emellertid är fråga om en mycket ingripande åtgärd i hela vår skattelagstiftning får vi väl vänta med den saken till den dag då vi får en bättre översyn över hela vårt skattesystem. Vi har prövat dessa frågor både vid 1960 och 1961 års riksdagar, och det föreligger ingen anledning att nu ta upp en debatt om dessa ting. Allmänt vill jag ha sagt, att det är tämligen tröstlöst att vara chef för finansdepartementet och lägga fram det ena förslaget efter det andra till reformer i en generös anda, om det varje gång kommer yrkanden från oppositionen om ännu mer långtgående åtgärder för att bättra på reformerna. Senast när det gällde frågan om avskrivningsregler för skogsbilvägar ville oppositionen ha ännu mer långtgående åtgärder. Nu gick det som väl var så, att riksdagens beslut blev att oppositionen inte fick någonting. Vi hade försökt kompromissa inom utskottet, men det avvisades blankt. Jag hoppas att det i alla fall inte skall bli några kompromisser utan att kammaren skall bifalla utskottets förslag, till vilket jag hemställer om bifall.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det förslag som framförts av reservanterna bottnar inte i enskilda intressenters önskan att få mer och mer utöver vad finansministern har föreslagit. I väsentliga avseenden finns det ju ett starkt stöd bakom reservanternas yrkande från olika myndigheters sida, i vissa fall även från så kunniga och erfarna beskattningsorgan som kammarrätten och riksskattenämnden. Jag tycker därför att reservanternas ståndpunkt är nog så väl grundad som utskottsmajoritetens.

Eftersom jag försummade, herr talman, att förra gången yrka bifall även till reservationen i övrigt, ber jag härmed att få göra det.

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets förevarande betänkande komme att framställas först särskilt beträffande 2 § i det under punkten A 1 behandlade förordningsförslaget, därefter särskilt angående punkten A 1 i övrigt, vidare särskilt rörande punkterna A 2 och A 3, ytterligare särskilt i fråga om punkterna B 1 — B 3, härpå särskilt avseende vardera av punkterna B 4 och B 5 samt slutligen särskilt rörande punkterna B 6 och B 7.

I fråga om utskottets hemställan såvitt avsåge 2 § i det under punkten A 1 behandlade förordningsförslaget, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 47 punkten A 1 såvitt avser 2 § i det under punkten behandlade förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 57.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att hans avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de rörande utskottets hemställan i punkten A 1, såvitt punkten ej förut avgjorts, förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 47 punkten A 1 såvitt punkten ej förut avgjorts, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ang. beräkning av statlig inkomstskatt för ackumulerad inkomst, m. m.

Ja — 68;

Nej — 56.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härpå vad utskottet i *punkterna A 2 och A 3* hemställt.

Vidare gjorde herr talmannen i enlighet med de avseende *punkterna B 1 — B 3* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 47 *punkterna B 1 — B 3*, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen, såvitt nu är i fråga.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 68;

Nej — 54.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjordes enligt de beträffande *punkten B 4* framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del; och förklarades den förra propositionen vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i *punkten B 5* hemställt.

I vad anginge *punkterna B 6 och B 7*, yttrade nu herr talmannen, hade yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 47 *punkterna B 6 och B 7*, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen, såvitt nu är i fråga.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

De emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 55.

Ang. vissa ändringar i stämpelförordningen

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. vissa ändringar i stämpelförordningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 mars 1962 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 128, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

I propositionen hade framlagts förslag till vissa ändringar i stämpelförordningen, föranledda av annan lagstiftning.

Till behandling i detta sammanhang hade utskottet jämväl upptagit de vid riksdagens början väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 341, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 417, av herr *Ohlin m. fl.*, vari bland annat hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till årets riksdag angående justering av avgifterna i stämpelförordningen i anledning av den förra året avslutade utredningen angående översyn av lösen- och stämpelförordningarna.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 128, antaga det vid propositionen fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

2) att de likalydande motionerna I: 341, av herr *Lundström m. fl.*, och II:

417, av herr *Ohlin m. fl.*, i vad de avsåge stämpelavgiften, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Söderquist* och *Lundström*, fru *Nettelbrandt* samt herr *Enskog*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 341, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 417, av herr *Ohlin m. fl.*, i vad avsåge förevarande fråga, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till årets höstsession angående justering av stämpelförordningen i anledning av den avslutade utredningen (SOU 1961: 37).

Herr SÖDERQUIST (fp):

Herr talman! Genom den reservation till utskottets betänkande som jag och ytterligare tre ledamöter har avlämnat, har vi önskat framhålla som vår mening, att förslag till en justerad taxa för avgifter enligt stämpelförordningen bör framläggas för riksdagen redan vid årets höstsession. I motioner vid riksdagens början av herr *Lundström m. fl.* i första kammaren och herr *Ohlin m. fl.* i andra kammaren yrkas på skrivelse till Kungl. Maj:t i samma syfte. I motionerna hänvisas till att utredning redan verkställts och att remissbehandling skett. Vi reserverar delar motionärernas uppfattning och gör deras yrkande till vårt.

Naturligtvis kan det nu sägas — och det kommer väl möjligen också att sägas — att finansministern inte behöver påminnas om en möjlighet att få ökade statsinkomster. Det är nämligen här fråga om ökade statsinkomster. Men, herr talman, man åstadkommer säkerligen ingen skada genom en sådan påminnelse; möjligen kan den vara till nytta. Det rör sig, som bekant, om en icke föraktlig inkomst för statsverket, och vi finner det ingalunda opåkallat att riksdagen begär den proposition som här avses.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Ang. inrättande av ett institut för exportkrediter

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Herr Söderquist har ju talat om vad han tror att jag tänker säga. Jag kan meddela att här föreligger en utredning som är mycket omfattande och att det gäller en besvärlig materia. Kungl. Maj:t har därför inte kunnat bli färdig med den proposition som herr Söderquist vill ha fram. Jag kunde inte föreställa mig, att man från herr Söderquists parti skulle få höra, att finansministern skulle glömma att ta ut nya statsinkomster. Det är tvärtom motsatsen han brukar anklagas för.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Därefter gjordes enligt de beträffande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. inrättande av ett institut för exportkrediter

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett institut för exportkrediter, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 2 mars 1962 dagtecknad proposition, nr 125, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av ett institut för exportkrediter i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder,

b) till Teckning av aktier i ett institut för exportkrediter å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 50 000 000 kronor.

Förevarande proposition hade hänvisats, såvitt den avsåge anvisande av anslag, till statsutskottet samt i övrigt till bankoutskottet.

I propositionen hade föreslagits inrättande av ett institut för exportkrediter. Institutet avsåges skola organiseras som aktiebolag och få benämningen Aktiebolaget Svensk Exportkredit. Aktiekapitalet hade föreslagits bli 100 miljoner kronor, varav hälften skulle tillskjutas av staten och hälften av affärsbankerna.

I anledning av propositionen hade väckts de likalydande motionerna I: 648, av herr *Virgin*, och II: 807, av herr *Bohman m. fl.*, vari bland annat yrkats, att riksdagen skulle, i anledning av proposition nr 125, i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för att de i propositionen berörda affärsbankerna måtte beredas möjlighet att inrätta ett institut för exportkrediter utan statligt delägarskap.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 648 och II: 807, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av ett institut för exportkrediter i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder.

Vid utlåtandet fanns fogat ett särskilt yttrande av herrar *Regnéll*, *Gustaf Henry Hansson* och *Gorthon*, vilka anförde:

»För att ej fördröja inrättandet av exportkreditinstitutet, vill vi ej föreslå någon ändring gentemot propositionen. Vi vill dock ansluta oss till de synpunkter, som framförts i motionerna I: 648 och II: 807, att staten icke utan vägande skäl bör ingå som delägare i ytterligare kreditinstitut.»

Herr GORTHON (h):

Herr talman! Tillsammans med herrar *Regnéll* och *Gustaf Henry Hansson* har

Ang. inrättande av ett institut för exportkrediter

jag avgivit ett särskilt yttrande i fråga om statens delägarskap i Aktiebolaget Svensk exportkredit. Vi vill ytterligare understryka den principiella uppfattning som kommit till uttryck i motionerna I: 648 och II: 807, nämligen att staten icke bör åtaga sig arbetsuppgifter som det enskilda näringslivet visat sig kunna lösa. Då det emellertid är nödvändigt att institutet träder i funktion snarast möjligt, har vi nöjt oss med att avgiva ett särskilt yttrande.

I detta sammanhang vill jag icke underlåta att framhålla nödvändigheten av att de villkor som blir förknippade med kreditgivningen från detta institut är lika fördelaktiga som de som andra länders exportindustrier kan erhålla. Särskilt tänker jag på den svenska varvsrörelsen. De svenska varvens produktion i ton räknat går till 70 procent på export. Under de senaste åren uppgick denna i pengar räknat till cirka 850 miljoner kronor per år, och därmed torde de svenska varven vara den gren av svensk kapitalvaruindustri som kan göra anspråk på att vara den mest exportriktade. Med den knivskarpa internationella konkurrens som råder inom denna näringsgren har endast de varv chans att överleva, som kan erbjuda internationellt konkurrenskraftiga priser och dessutom kreditvillkor som när det gäller såväl räntans höjd som kredittidens längd är fullt jämförbara med vad som kan erbjudas utomlands. I betraktande av varvens stora export uppskattar man kreditbehovet för de närmaste fem åren till en miljard kronor, varför det synes ofrånkomligt att en ökning av bolagets aktiekapital och därmed förknippade upplåningsmöjligheter kommer till stånd.

I detta sammanhang vill jag som sjöfartsman påpeka, att dessa krediter icke kommer den svenska sjöfartsnäringen utan snarare dess konkurrenter till godo. Men lika litet som de svenska varven kan begära att vi skall bygga våra fartyg hos dem, lika litet kan vi begära att de svenska varven skall ge de svenska rederierna någon preferens.

Med glädje har jag emellertid konstaterat, att den enda remissinstans —

försäkringsinspektionen — som yrkade avslag på motionen om fartygsinteckningarnas bonitet, nu när det gäller krediter mot säkerhet av inteckningar i utländska fartyg, intar en vänligare hållning. Detta anser jag som ett gott omen för möjligheten att få denna för vår sjöfart så viktiga fråga löst. Det är väl inte meningen att vi skall komma tillbaka till 1930-talets förhållanden, då det var lättare för utlänningar än för svenska rederier att erhålla kredit till fartygsbyggande i Sverige. Meningen är väl inte att vi skall tvingas bygga våra fartyg utomlands.

Herr ASPLING (s):

Herr talman! Eftersom det inte föreligger någon reservation till detta bankoutskottets utlåtande nr 22 ämnar jag inte gå in på någon debatt. Herr Gorthons synpunkter här i dag är ju på sitt sätt omnämnda i propositionen i den allmänna redovisningen angående detta instituts framtida verksamhet. Jag skall bara på en punkt, herr talman, göra en kommentar.

I de motioner som föreligger från högerhåll har man tagit upp den mera principiella sidan av saken. Man anser att staten icke utan vad man kallar vägande skäl bör ingå som delägare i ytterligare ett kreditinstitut. I utskottsutlåtandet refererar vi en sak, som jag vill fästa uppmärksamheten på, nämligen att Svenska bankföreningen i sitt yttrande inte anmäler något önskemål av denna innebörd. Det är klart att det kan vara ett partinit från högerns sida att även i denna fråga framföra kravet på en privatisering. Å andra sidan kommer detta institut utan tvekel att få stor betydelse, vilket herr Gorthon även har understrukit. Jag tror att herr Gorthon också kommer att erfara värdet av att samhället, staten, här utgör den ena parten av institutets grundläggare och uppbyggare samt framtida delägare.

Med dessa ord, herr talman, vill jag i korthet yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 110, i anledning av Kungl. Maj:s proposition angående inrättande av ett institut för exportkrediter, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna avser medelsanvisning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 2 mars 1962 dagtecknad proposition, nr 124, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder;

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelse å 6 000 000 kronor att ingå i det föreslagna institutets garantifond;

c) till Teckning av aktier i ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Propositionen hade, såvitt avsåge anvisande av anslag, hänvisats till statsutskottet och i övrigt till bankoutskottet.

I propositionen hade framlagts förslag om inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora företag, företrädesvis avsett för sekundärkrediter. Det nya institutet

hade föreslagits skola organiseras som aktieföretag och få benämningen AB Företagskredit. Institutet avsåges skola ägas gemensamt av statens och affärsbankerna samt organisatoriskt bliva anknutet till AB Industrikredit. Aktiekapitalet hade föreslagits bliva 4 miljoner kronor, och dessutom avsåges bolaget få en särskild garantifond å 12 miljoner kronor. Den sammanlagda utlåningsmöjligheten beräknades tills vidare bliva 100 miljoner kronor.

I samband med tillkomsten av det nya institutet hade AB Industrikredits långgivning föreslagits skola helt inriktas på primärkrediter. Bolagets utlåningsmöjligheter avsåges bliva vidgade med 76 miljoner kronor till inemot 400 miljoner kronor.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner:

A) de likalydande motionerna I: 687, av herr *Gösta Jacobsson*, och II: 835, av herr *Nordgren m. fl.*, vari hemställdes att riksdagen måtte besluta, att aktiekapitalet i AB Företagskredit skulle höjas från i propositionen föreslagna 4 till 5 miljoner och att garantikapitalet skulle höjas från i propositionen föreslagna 12 till 14 miljoner kronor i syfte att möjliggöra gynnsammare upplåningsvillkor för AB Företagskredit och bibehålla bolagets upplåningskapacitet vid i propositionen föreslagna storlek, 100 miljoner kronor;

B) de likalydande motionerna I: 688, herr *Per Jacobsson*, samt II: 836, av herrar *Westberg* och *Berglund*;

C) de likalydande motionerna I: 689, av herr *Mattsson* och herr *Torsten Andersson*, samt II: 834, av herrar *Hansson* i Önnarp och *Nilsson* i Tvärålund, vari bland annat anhållits, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 124 måtte

I. i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t måtte vid underhandlingar med affärsbankerna söka träffa överenskommelse

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

a) om att AB Företagskredits utlåningskapacitet måtte utgöra 150 miljoner kronor samt om att som förutsättning härför aktiekapitalet måtte utgöra 6 miljoner kronor och garantifonden 18 miljoner kronor, i båda fallen fördelade med hälften på staten och hälften på affärsbankerna;

b) om att för AB Industrikredits utlåningsverksamhet pant skulle utgöras av inteckning i fast egendom eller tomt-rätt liggande inom 70 procent av det värde, till vilket styrelsen uppskattat den fasta egendomen eller den till tomträtten hörande byggnaden;

c) om att för såväl AB Industrikredits som AB Företagskredits utlåningsverksamhet amorteringsfrihet för lån måtte kunna medgivas upp till fem år;

II. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte till ledamöter av den för AB Industrikredit och AB Företagskredit gemensamma styrelsen utse minst två personer med särskilda insikter och praktisk erfarenhet i fråga om de mindre företagens skötsel och kreditproblem, i enlighet med vad i motionerna anförts;

III. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelse å 9 000 000 kronor att ingå i det föreslagna institutets garantifond;

D) de likalydande motionerna I: 690, av herr *Virgin*, och II: 833, av herr *Bohman m. fl.*

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

A. avslå motionerna I: 690 och II: 833, såvitt nu vore i fråga;

B. — med avslag å följande motioner, nämligen

1) motionerna I: 687 och II: 835,

2) motionerna I: 688 och II: 836, samt

3) motionerna I: 689 och II: 834, såvitt nu vore i fråga, samt med bifall till föreliggande proposition —

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder,

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelse å 6 000 000 kronor att ingå i det föreslagna institutets garantifond.

C. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anförts angående en upplysningsbroschyr.

Reservationer hade anförts

I. av herrar *Regnell*, *Custaf Henry Hansson*, *Gorthon*, *Stefanson*, *Berglund* och *Larsson* i Umeå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottets hemställan under B. i bort utgå och utskottet under en ny punkt D. bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 687 och II: 835 besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte upptaga underhandlingar med berörda banker i syfte att höja aktiekapitalet i AB Företagskredit från 4 till 5 miljoner kronor och att öka garantikapitalet från 12 till 14 miljoner kronor;

II. av herrar *Torsten Mattsson* och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 687 och II: 835 samt I: 689 och II: 834 samt med avslag å motionerna I: 688 och II: 836

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal om inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag i huvudsaklig överensstämmelse med vad reservationerna anförts,

b) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att utfärda garantiförbindelse å 9 000 000 kronor att ingå i det föreslagna institutets garantifond.

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! Jag vill först erinra om att den reservation I, som jag varit med om att avge till bankoutskottets utlåtande nr 23, innebär att Kungl. Maj:ts förslag i propositionen av oss reservervanter godtas i avvaktan på att Kungl. Maj:tt måtte uppta förhandlingar med bankerna för att aktiekapitalet i Aktiebolaget Företagskredit skall ökas från 4 till 5 miljoner kronor och att garanti-kapitalet skall ökas från 12 till 14 miljoner.

Det är ju så att när man går ut på penningmarknaden för att låna, är det en sak som är av väsentlig betydelse, nämligen den säkerhet som kan ställas till förfogande. Ju bättre denna säkerhet är, desto bättre blir lånevillkoren. Detta är ju nästan en truism. Det företag som nu startas till förmån för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag är i hög grad beroende av att få låna in pengar till lägsta möjliga ränta för att i sin tur kunna låna ut dem så billigt som möjligt till låntagarna. Om nu förhållandena är sådana att ett bolag med större aktiekapital och med större egna fonder, i detta fall i form av garantikapital, har bättre utsikter att få fördelaktiga lån än ett bolag med mindre aktiekapital och mindre fonder, bör ju reservervanternas förslag leda till fördelaktigare villkor för Aktiebolaget Företagskredit, vars ränta ju skall vara marknadsmässig.

Med denna motivering yrkar jag, herr talman, bifall till reservation I av herr Regnéll m. fl.

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Jag vill uttrycka centerpartiets tillfredsställelse över att detta förslag om ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag så snabbt kommit på riksdagens bord. Vi vet ju alla att vi har diskuterat denna fråga tidigare i anledning av motioner från vårt håll, och då var kanske inte enigheten eller vil-

jan att göra något lika stor. Därför är det så mycket mera glädjande att finansministern tillkallat en utredning och att den arbetat så snabbt. Jag vill här uttala både min egen och jag tror även många företagares tack för att detta förslag framlagts.

Om vi i de flesta fall varit ense i utskottet, är det dock några punkter som jag vill beröra. Man tycker kanske framför allt att själva utlåningskapaciteten borde ha varit något större av den anledningen, att det säkert finns ett mycket stort lånebehov för de företagargrupper som berörs av förslaget. Finansministern har i sin skrivning uttalat sin villighet att uppmärksamma detta spörsmål. Vi har i en motion från vårt håll ansett att utlåningskapaciteten borde utgöra åtminstone 150 miljoner kronor, men på grund av de synpunkter, som i högermotionen anförts angående säkerheten, har vi ansett oss böra acceptera ett något lägre belopp. Vi föreslår därför att aktiekapitalet skall ökas och att utlåningsmöjligheterna med anledning därav skall bli drygt 125 miljoner kronor.

Sedan vore det givetvis mycket att säga om sättet för beviljande av dessa lån. Jag är övertygad om att man när det gäller dessa mindre och medelstora företag får ta mycket stor hänsyn till den enskilde företagarens personliga kvalifikationer. Det är ju så att det förutsättes en realsäkerhet vid beviljandet av lånen, men om vi ser på den utlåningsverksamhet som bedrivs av företagareföreningarna, kan vi konstatera att förlustriskerna när det gäller de personliga säkerheterna varit mycket små. Jag skulle vilja hoppas att den styrelse som skall sköta detta kommer att ta tillbörlig hänsyn till företagens struktur och lånebehov samt även till företagarens personliga kvalifikationer.

Här har sagts att räntan skall vara marknadsmässig, och det är givetvis riktigt, om man med marknadsmässighet inte menar att den skall stå i paritet t. ex. med gällande bankräntor utan att den skall bestämmas av företags upp-

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

lånings- och säkerhetssynpunkter. Vi hoppas att den skall hållas så lågt som möjligt. Vi bör komma ihåg att de mindre företagen när det gäller kapitalanskaffningen skall konkurrera med de stora företagen, som har tillgång till obligationsmarknaden, och att institutet skall ersätta denna marknad. Jag vill således rekommendera att man ordnar administrationen så rationellt som möjligt. I motionen har vi framhållit värdet av att ta kontakt med företagarföreningarna för att därigenom minska administrationskostnaderna, då Företagskredit skall ha sitt säte i Stockholm och icke ha lokal anknytning.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig och herr Börjesson i Falköping avgivna reservationen vid bankoutskottets utlåtande nr 23.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Även jag vill uttrycka min tillfredsställelse över det förslag som nu behandlas här i kammaren. Jag tror att det nya institutet kommer att bli av stor betydelse för de mindre företagens kapitalförsörjning, inte minst därför att det kommer att medverka till att ATP-fondernas växande kapitalresurser kommer dessa företag till godo.

I de båda reservationer, som bifogats detta utlåtande, föreslås att staten upptar förhandlingar med bankbolagen om en utökning av AB Företagskredits eget kapital — såväl aktiekapital som garantifond. Men motiven i dessa båda reservationer är olika. I en av centerpartirepresentanter avgiven reservation vill man verka för en utökning av det egna kapitalet bl. a. för att därigenom ge bolaget en ökad utlåningskapacitet redan vid starten av denna verksamhet. I den av folkparti- och högerrepresentanter avgivna reservationen anses — som herr Hansson mycket riktigt framhöll — att en höjning av bolagets aktiekapital och garantifond bör möjliggöra att bolaget erhåller en lägre inlåningsränta, vilket i sin tur skulle innebära förmånligare rän-

tevillkor för de företagare, som vill utnyttja bolaget för sina krediter. Jag är, herr talman, av den åsikten att om man vid årets riksdag skall föreslå att staten skall uppta förhandlingar med affärsbankerna för en utökning av bolagets egna kapital, bör det sistnämnda motivet tillmätas den största betydelse.

Som stöd härför vill jag framhålla att både bank- och fondinspektionen och ATP-styrelserna anfört att det vore önskvärt att sänka relationstalet mellan bolagets eget kapital och utlåningsvolymen för att därigenom möjliggöra en förmånligare upplåningsränta. Jag tror visserligen att det kommer att visa sig att AB Företagskredits utlåningskapacitet är i minsta laget, men — som redan framhållits i debatten — kommer den antagligen att vara tillräcklig under den första tiden av bolagets verksamhet. I detta sammanhang bör även framhållas att AB Industrikredit genom det föreliggande förslaget får en utökad utlåningsvolym. Relationen mellan detta bolags eget kapital och upplåning föreslås ändrad från för närvarande åtta till tio, vilket betyder en ökad utlåningsvolym för bolaget med 76 miljoner kronor. AB Företagskredit får enligt förslaget en utlåningskapacitet på maximalt 100 miljoner kronor. Ett föreliggande förslag innebär således ett tillskott för de mindre och medelstora företagens kreditförsörjning med 176 miljoner kronor. Under den närmaste framtiden kommer det att visa sig, huruvida detta tillskott är tillräckligt. Skulle så inte vara fallet finns det möjligheter att ta upp frågan vid en kommande riksdag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den med I betecknade reservationen till detta utlåtande avgiven av herr Regnéll m. fl.

Herr ASPLING (s):

Herr talman! I dessa frågor föreligger på en mycket avgörande punkt samstämmighet från alla parter sida i bankoutskottet, nämligen när det gäller behovet och önskvärdheten av inrättandet

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

av ett institut för långfristig kreditgivning för mindre och medelstora företag, företrädesvis avsedd för sekundärkrediter. Trots detta har de borgerliga partiernas representanter till utskottets utlåtande fogat två reservationer.

Låt mig i korthet, herr talman, understryka, att det institut, som nu föreslås inrättat, AB Företagskredit, utan tvekan kan komma att få stor betydelse för de mindre och medelstora företagen i vårt land. Den stegrade konkurrensen såväl inom landet som på utlandsmarknaderna innebär att dessa företag ofta ställs inför behovet av att företa betydande investeringar för att kunna vidmakthålla och öka sin avsättning. Det är naturligtvis också angeläget, att dessa företag blir delaktiga av den investeringsexpansion som pågår inom näringslivet.

Jag vill också erinra om att det inte endast är genom det nyinrättade institutet, som de mindre och medelstora företagen nu får ett väsentligt ökat stöd. Staten har som bekant sedan länge aktivt medverkat i kreditgivningen till de mindre företagen, och en effektivisering av dessa stödformer skedde bl. a. genom beslutet vid 1960 års riksdag, då AB Industrikredits kreditmöjligheter väsentligt vidgades. Bolagets utlåning har sålunda ungefär fördubblats sedan omorganisationen genomfördes, och den kan väntas stiga snabbt även i fortsättningen. De svårigheter, som dock kvarstod för de mindre företagen, har framför allt gällt bristande tillgång till en mera långfristig upplåning.

Den organisationsform, som föreslås, innebär att det nya institutet blir ett aktiebolag, vars kapital till hälften ägs av staten och till hälften av affärsbankerna, inklusive Sparbankernas bank AB och Jordbrukets bank. Det är alltså fråga om samma ägandeförhållanden som gäller beträffande AB Industrikredit.

I motionsyrkanden har föreslagits, att berörda affärsbanker måtte beredas möjlighet att dels förvärva statens aktier i AB Industrikredit, dels inrätta AB Företagskredit utan statligt delägarskap.

Liknande motioner framfördes avseende AB Industrikredit år 1960. Riksdagen avvisade dem emellertid. Vid detta tillfälle anförde bankoutskottet, att statens medverkan i bolaget måste te sig naturlig mot bakgrunden av den dittills av bolaget bedrivna verksamheten och dessutom ur säkerhetssynpunkt samt med hänsyn till fördelarna för låntagarna genom de lägre räntesatser, som kunde tillämpas till följd av den statliga medverkan. Det är skäl, som alltjämt i hög grad är relevanta. Låt mig också tillägga, att de berörda bankernas organisation tillstyrkt den föreslagna organisationsformen och inte framställt några önskemål i den av motionärerna angivna riktningen.

De principer, som uppställs för verksamheten, innebär även ett krav på att den ränta, som uttages av låntagarna, skall vara marknadsmässig. Samtidigt är det naturligtvis ett önskemål att institutets administration och upplåningsvillkor utformas med sikte på att kostnaderna för låntagarna skall bli så låga som möjligt. Genom den samförvaltning, som föreslås för AB Industrikredit och AB Företagskredit, bör administrationskostnaderna kunna hållas nere.

I fråga om upplåningsrätten förordar departementschefen i enlighet med företagskreditutredningens förslag, att upplåningen skall få uppgå till högst sex gånger summan av bolagets eget kapital och garantifond. Denna regel överensstämmer med den, som föreslagits för AB Exportkredit, och är väsentligt strängare än vad som i propositionen föreslås för AB Industrikredit. För detta institut skulle således relationen mellan upplåning samt eget kapital och garantifond höjas från för närvarande åtta till tio, en relation som för övrigt också gäller för hypoteksinstitutet. Departementschefen har i detta fall anför, att med den av honom föreslagna upplåningsrätten för AB Företagskredit förutsättningar bör ha skapats för att institutet skall kunna erhålla en upplåning på förhållandevis gynnsamma villkor.

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

I motionsyrkanden uttalas att det blivande institutet bör organiseras så att upplåningen inte bara kan ske på förhållandevis gynnsamma villkor utan över huvud taget på så goda villkor som marknaden erbjuder. Mot denna bakgrund förordar motionärerna, att multipeln sänkes från sex till fem, varvid dock samtidigt aktiekapital och garantifond förändras, så att utlåningskapaciteten förblir oförändrad. Häremot anför vi i utskottets utlåtande att, även om förhållandet mellan upplåningsrätten och den ränta institutet kan utverka vid sin upplåning knappast låter sig närmare precisera, den av departementschefen föreslagna multipeln synes väl avvägd.

I enlighet med utredningsförslaget förordar departementschefen, att med AB Företagskredits aktiekapital och garantifond på 4 respektive 12 miljoner samt med den nyssnämnda multipeln sex upplåningskapaciteten för institutet skulle uppgå till hundra miljoner. I utskottets utlåtande instämmer vi i departementschefens uttalande om att i avaktan på erfarenheterna av låneverksamheten detta belopp tills vidare skall kunna godtas.

Jag vill, herr talman, återknyta till vad jag inledningsvis underströk, att det här är frågan om att inrätta ett institut, som nu och för framtiden kan komma att vara av utomordentligt stor betydelse för de mindre och medelstora företagen i vårt land. Det är en insats från såväl samhällets som bankernas sida, och vi har all anledning att vara tillfredsställda med det resultat, som i detta avseende uppnåtts.

De reservationer, som föreligger, ger mig inte anledning till annan reflexion än att man gott kunde ha låtit institutets upprättande efter nu föreliggande principer komma till stånd utan att omedelbart framföra önskemål om förändringar. Vad saken till sist gäller är ju att ge dessa företag ett vidgat stöd för deras betydelsefulla verksamhet.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! I det sista herr Aspling sade här kan jag till alla delar instämma. Jag vill dessutom hänvisa till vad jag sade i början av mitt föregående anförande, att vi har accepterat Kungl. Maj:ts proposition i detta ärende. Men eftersom det nu har kommit på tal skulle jag vilja komplettera med att detta gäller endast under för handen varande omständigheter.

När motionerna väckts har det utslutande skett i syfte att försöka få fram så fördelaktiga villkor som möjligt, för att lånen skulle bli billigare för de mindre företagarna och man därigenom skulle kunna tillfredsställa dem.

Man kan naturligtvis tvista om hur stort lånebehovet är. Jag för min del anser, att de 100 miljoner som medges här bör vara tillräckliga från den tidpunkt då bolaget kan starta och intill nästa års riksdag, då det ju finns möjligheter att återkomma, om det skulle visa sig att det är av behovet påkallat.

Herr ASPLING (s):

Herr talman! Jag vill bara göra ett tillägg med anledning av det allra sista herr Hansson sade. Vi kan nog vara överens om att ställningstagandet beträffande kapaciteten i framtiden kan tas upp till ny prövning, men det är alldeles uppenbart att den här föreslagna ramen är fullt tillräcklig för det år som kommer. Om det senare visar sig finnas anledning att öka kapaciteten, kan man ju komma igen.

Låt mig dock göra ett tillägg till. Det är ju inte fråga om att tillgodose de mindre och medelstora företagarnas hela kreditbehov genom det nya institutet. Huvuddelen skall alljämt tillfredställas genom de vanliga kreditinstituten. Det här avsedda kreditbehovet är av mera speciell art och avser långfristiga krediter i bunden form och mot annan säkerhet än botteninteckning. Att gå högre i fråga om kapaciteten på nuvarande stadium anser jag vara tämligen meningslöst.

Ang. inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag

Jag ber med detta, herr talman, att återigen få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten A av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan, därefter särskilt angående punkten B utom i vad avsåge att motionerna I: 687 och II: 835 skulle avslås, vidare särskilt i fråga om avslag å sistnämnda motioner samt slutligen särskilt rörande punkten C.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

I fråga om punkten B utom i vad avsåge att motionerna I: 687 och II: 835 skulle avslås, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan i denna del skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Torsten Mattsson och herr Börjesson i Falköping vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mattsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23 punkten B utom i vad avser att motionerna I: 687 och II: 835 skall avslås, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Torsten Mattsson och herr Börjesson i Falköping vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mattsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 15.

Därjämte hade 24 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som framkommit beträffande utskottets hemställan i punkten B i vad avsåge att motionerna I: 687 och II: 835 skulle avslås, propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Regnéll m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23 punkten B i vad avser att motionerna I: 687 och II: 835 skall avslås, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Regnéll m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans upp-

Ang. tillsynen över sparbankerna

fattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hansson, Gustaf Henry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 40.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten C hemställt.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av ett institut för långfristig kreditgivning till mindre och medelstora näringsföretag, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, såvitt propositionen och motionerna avser medelsanvisning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. tillsynen över sparbankerna

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 16 mars 1962 dagtecknad proposition, nr 134, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker;

2) lag angående ändring i lagen den 15 juni 1934 (nr 300) om sparbankernas säkerhetskassa; samt

3) lag om överflyttande på bankinspektionen av de uppgifter och befogenheter, som enligt lag eller författning tillkomme bank- och fondinspektionen eller sparbanksinspektionen.

De av Kungl. Maj:t framlagda lagförslagen inneburo, att tillsynen över spar-

bankerna, vilken nu vore uppdelad mellan en särskild sparbanksinspektion och länsstyrelserna, i sin helhet skulle anförtros åt en för sparbankerna, affärsbankerna och jordbrukets kreditkassor gemensam tillsynsmyndighet, benämnd bankinspektionen och bildad genom sammanslagning av sparbanksinspektionen med bank- och fondinspektionen.

Till utskottet hade hänvisats de i anledning av propositionen väckta likalydande motionerna I: 694, av herr *Akeson m. fl.*, samt II: 837, av herrar *Berglund* och *Antby*, vari yrkats, att riksdagen skulle avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 134.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: 694 och II: 837, antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker;

2) lag angående ändring i lagen den 15 juni 1934 (nr 300) om sparbankernas säkerhetskassa; samt

3) lag om överflyttande på bankinspektionen av de uppgifter och befogenheter, som enligt lag eller författning tillkomme bank- och fondinspektionen eller sparbanksinspektionen.

Reservation hade avgivits av herrar *Regnéll, Gustaf Henry Hansson, Gorthon, Stefanson, Mattsson, Berglund, Larsson* i Umeå och *Börjesson* i Falköping, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 694 och II: 837 måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker m. m.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! Av bankoutskottets utlåtande nr 25 framgår, att tillsynen över sparbankerna hittills utövats av en särskild sparbanksinspektion och av läns-

Ang. tillsynen över sparbankerna

styrelserna, veterligen utan att någon anmärkning framkommit mot det sätt på vilket inspektionen utövats. Nu föreslås i propositionen, att det skall inrättas en för sparbanker, affärsbanker och jordbrukskreditkassor gemensam tillsynsmyndighet, benämnd bankinspektionen. Omorganisationen skall ske på det sättet, att bankinspektionen och den nuvarande tillsynsmyndigheten för affärsbankerna, bank- och fondinspektionen, sammanslås, varjämte länsstyrelsernas befattning med tillsynen över sparbankerna skall upphöra.

Om tillsynen över sparbankerna hittills fungerat tillfredsställande och om sparbankerna genom sin förening hemställt att den nuvarande inspektionen bibehålles, har det förefallit oss reserveranter att den föreslagna ändringen är rätt opåkallad. Frågan om tillsynen över sparbankerna har ju vid flera tillfällen varit föremål för diskussioner och utredningar, utan att något direkt förslag framlagts förrän nu. Så sent som 1955 var tillsynen över sparbankerna föremål för departementschefens övervägande, som dock slutade med att frågan skulle ytterligare utredas, varvid man inte bara skulle ta hänsyn till den nuvarande decentraliserade tillsynen och en föreslagen centraliserad tillsyn, utan även skulle utreda ett tredje sätt, nämligen att tillsynen över sparbankerna skulle utövas av en institution som dessa banker själva upprättat.

Resultatet av dessa ytterligare överväganden är det som nu förelagts riksdagen i form av propositionen. Huvudsaken är självfallet att tillsynen blir effektiv, och jag är övertygad om att den kommer att bli det med den nya organisationen, men jag är också fullt övertygad om att den nuvarande inspektionen har utövat en tillsyn som är fullt tillfyllest, och då jag hyser den uppfattningen, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr ASPLING (s):

Herr talman! I föreliggande utskottsutlåtande föreslås i enlighet med i pro-

position nr 134 angivna riktlinjer och förslag att en sammanslagning skall ske av sparbanksinspektionen och bank- och fondinspektionen. Låt mig göra ett par återblickar.

Tanken på en centralisering av denna verksamhet är inte ny. Den framfördes redan av 1910 års sparbankskommitté. I utskottsutlåtandet erinras också om frågans tidigare handläggning. Sålunda behandlades tillsynen över sparbankerna av 1948 års sparbankssakkunniga. Även om de sakkunnigas förslag den gången inte föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd lämnade dåvarande chefen för finansdepartementet i en proposition med förslag till lag om sparbanker år 1955 en ingående redogörelse för frågans handläggning och de olika synpunkter som enligt hans mening kunde läggas på denna fråga.

I anslutning till förslag av 1945 års bankkommitté och 1951 års riksdagsrevisorerna hade de sakkunniga förordat genomgripande förändringar i fråga om tillsynens organisatoriska uppbyggnad. Enligt deras mening borde länsstyrelsernas befattning med tillsynsärendena upphöra och den centrala tillsynen omhänderhas av en nyinrättad myndighet, tillskapad genom sammanslagning av sparbanksinspektionen med bank- och fondinspektionen. De förordade reformerna avsåg framför allt att främja effektiviteten i tillsynen. Häremot anfördes bl. a. av en del remissinstanser, att sparbanksinspektionen borde behålla sin decentraliserade karaktär — herr Hansson berörde ju den saken i sitt anförande. Departementschefen underströk då att det inte kunde bestridas att vissa fördelar kunde vinnas med att den väsentliga tillsynsverksamheten utövades av en central myndighet. Han framhöll emellertid också att vissa invändningar kunde anföras mot en sådan ordning. I detta sammanhang framförde nämligen en del av remissinstanserna tanken på en annan form för lösning av frågan, som innebar att sparbankstillsynen skulle överlätas på ett av sparbankerna själva upprättat organ. Departementschefen ansåg detta uppslag vara värt en närma-

Ang. tillsynen över sparbankerna

re prövning. Det enda skäl som då anfördes för att man inte skulle skapa en gemensam tillsyn var för övrigt just detta att man ville utreda detta uppslag närmare. I den 1961 tillsatta utredningen, som i december samma år avlämnade sitt betänkande, har också detta alternativ övervägts. Utredningsmännen har därvid funnit att tillsynen även i fortsättningen bör utövas av statlig myndighet, vilken ståndpunkt genomgående accepterats av remissinstanserna. Detta innebär, att det enda skäl som framförts för att man inte skulle slå samman de båda inspektionerna nu har fallit.

I det nu föreliggande förslaget är det två huvudmoment som bör observeras, dels att länsstyrelsernas befattning med vissa tillsynsfrågor upphör och dels att således en sammanslagning sker av sparbanksinspektionen med bank- och fondinspektionen — i allt väsentligt i överensstämmelse med förslag som tidigare framförts av två olika statliga utredningar samt av riksdagens revisorer. Det bör också anföras att huvudparten av länsstyrelserna har tillstyrkt förslaget; endast sex länsstyrelser har motsatt sig en centralisering.

I fråga om de skäl som anförts mot förslaget har man framför allt betonat värdet av den lokala anknytningen. Det är en synpunkt som också reservanterna tar upp i sin till utlåtandet fogade reservation. Häremot har vi i utskottsutlåtandet anført, att en centralisering av tillsynen inte kan medföra några väsentliga olägenheter i detta avseende, särskilt som tillsynsmyndigheterna har att höra vederbörande lokala instanser i frågor där kännedom om ortens förhållanden är av värde. Att den nuvarande ordningen ingalunda är rationell framgår mycket klart av såväl utredningen som propositionen. Det framgår bl. a. av länsstyrelsernas remissyttranden att den nuvarande uppdelningen av tillsynsarbetet medför visst dubbelarbete och tidsutdräkt och inrymmer oklarheter beträffande ansvarsfördelningen. Självfallet är det angeläget att sådana brister i det statliga förvaltningsarbetets effektivitet så långt som möjligt avlägsnas. Att

en centralisering från denna synpunkt är motiverad framgår av att, samtidigt som länsstyrelsernas tillsynsarbete skulle bortfalla, skulle enligt sparbanksinspektionens bedömning återverkan på den centrala tillsynsmyndigheten bli obetydlig. I det fallet anför inspektionen bl. a.: »Att centraliseringen av tillsynsfunktionerna — registreringen därvid undantagen — kan vara en rationell åtgärd torde även bestyrkas av det förhållandet, att någon merbelastning i arbetshänseende i samband därmed knappast torde uppkomma för den centrala myndigheten, då nuvarande remissbehandling av eller framställningar i ärenden, som skola avgöras av länsstyrelse, i stället bortfölla.»

Vad slutligen angår frågan om en sammanslagning av sparbanksinspektionen med bank- och fondinspektionen har vi i utskottsutlåtandet erinrat om att riksdagen redan 1952 på förslag av ett enhälligt statsutskott uttalade, att den ansåg en sådan samordning fördelaktig. Utvecklingen på detta område har inte gett anledning till någon annan uppfattning. Tvärtom torde behovet av en tillsynsmyndighet med bättre överblick över en större del av kreditväsendet, rationaliserings- och personalrekryterings-synpunkter i dag än mer tala för en samordning än för tio år sedan.

Herr talman! Jag har velat ge denna kanske något långa återblick på ett ärende som faktiskt vid flera tillfällen har varit aktuellt men som nu står inför sitt avgörande. Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Med hänsyn till att så många av utskottets ledamöter har reserverat sig beträffande denna i och för sig opolitiska proposition har jag inte kunnat undgå att göra en del reflexioner för min egen del.

I viss mån har jag blivit litet överraskad. Regeringen har inte sett någon partipolitisk motsättning i denna fråga utan endast ansett den gälla att på ett rationellt och effektivt sätt ordna den

tillsyn och den inspektionsverksamhet som är erforderlig inom bankväsendet. Det har ju framgått av det inlägg som utskottets talesman, herr Aspling, har hållit, att det nuvarande dubbelkommandot i länsstyrelserna och sparbanksinspektionen inte har fungerat friktionsfritt i alla avseenden. Vid åtskilliga tillfällen kommer man på skilda linjer, vilket förleder svårigheter vid den slutliga lösningen. Jag har då och då i min funktion som finansminister fått ta hand om besvärsärenden, där sådana här frågor har spetsats till.

Det är ju också en alldeles obestridd sanning att vi är inne i en utveckling, som i grund har förändrat strukturen hos det gamla traditionella och konventionella sparbanksväsendet. Sparbankerna är i dag stora, moderna bankinstitut. Den nu gällande sparbankslagen av år 1955 innebär att sparbankerna har en s. k. fri sektor och möjlighet att låta kunderna öppna checkräkningar. Jag har på mitt bord för närvarande framställningar från sparbankerna om vidare marginaler för denna verksamhet, som ju traditionellt och konventionellt har varit en affärsbankernas verksamhet. Den gamla typen av sparbanker med en kamrer som kände hela sin kundkrets och med ett eller annat biträde börjar påtagligen försvinna. Kunderna är, om jag ser på de stora sparbanksinstitutet här i Stockholm, varken mer eller mindre kända än motsvarande kunder hos affärsbankerna.

Nu har sparbanksväsendet glädjande nog genomgått en explosiv utveckling under 1950-talet. De svenska sparbankerna hade år 1950 en medelsförvaltning på 7,5 miljarder, i dag är det 16 miljarder. Sparbankerna är alltså inte längre en faktor i den penningförvaltande administrationen som man kan nonchalera. De är fullt jämställda med de tyngsta och viktigaste penningförvaltande instituten. Vi verifierade ju också detta så sent som förra veckan, när riksdagen beslutade om den nya beredskapslagen angående likviditetskvoter, placeringskvoter och kassakvoter. I vissa väsentliga avsnitt jämfördes då

Ang. tillsynen över sparbankerna
sparbankerna i princip med övriga kreditinstitut, även om det förekom skillnader i kvoteringen. Denna utveckling talar enligt min mening för att det blir allt svårare att uppehålla de gamla distinkta gränserna mellan affärsbankssidan, sparbankssidan och jordbrukskassosidan. Bara genom att se på utvecklingen kommer man fram till att det är riktigt att ha en ensartad och uniformerad inspektions- och tillsynsmyndighet.

I propositionen anges nu att man skall bygga upp den bank- och fondinspektion, som i sin verksamhet har att inspektera affärsbanker och jordbrukets kreditkassor, med två parallellställda avdelningar under en gemensam ledning, den ena avdelningen för sparbankerna och den andra för affärsbankerna, med en mindre tredje avdelning för jordbrukskreditkassorna. Denna anordning innebär att man vinner vissa organisatoriska och rationella fördelar. Man kan samordna personalfrågorna på ett riktigare och bättre sätt, man kan över huvud taget driva verksamheten mera rationellt och ekonomiskt, och man kan, som det sagts i utredningen, räkna med att komma tillbaka till en inspektions-täthet på två år, medan den för närvarande är sex à sju år för sparbankerna.

Herr Aspling har understrukit att en alldeles dominerande majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt förslaget om en ensartad inspektion. Det underliga är att just de institutioner som nu blir fråntagna en verksamhet de hittills har haft är i alldeles övervägande grad positiva till sammanslagningen. Majoriteten av länsstyrelserna tillstyrker förslaget om en ensartad inspektion, d. v. s. sparbanksinspektionens läggande under bank- och fondinspektionen. Länsstyrelserna går miste om ett visst inflytande, men de har utifrån, som jag ser saken, rationella synpunkter kommit fram till denna slutsats.

Ännu mera intressant är kanske att den centrala statliga myndighet som här föreslås bli avvecklad, alltså sparbanksinspektionen, ehuru inte med någon större entusiasm men ändå på rent sakliga grunder har ansett att det är en

Ang. tillsynen över sparbankerna

riktig linje att inrätta en ensartad inspektion och som statligt organ tillstyrkt sin egen avveckling. Det är, ärade kammarledamöter, någonting som jag aldrig förut har varit med om, fastän jag under mina 17, 18 år i regeringsställning har lagt åtskilliga organisationsförslag på riksdagens bord.

Däremot är jag medveten om att sparbankerna själva har varit kritiska mot förslaget att göra en förändring i avseende på inspektionsformerna. Jag vill inte säga att detta skulle vara något uttryck för en alldeles specifik konservatism — jag har läst deras utförliga argumentering och det finns väl skäl för deras uppfattning — men kvar står ändå att Kungl. Maj:ts rationaliseringsförslag i alla övriga instanser har vunnit avslutning.

En av reservanterna har sagt, att man måhända hade kunnat undersöka möjligheten av en sparbankernas egen inspektionsverksamhet, och han hänvisade i det avseendet till system som för närvarande tillämpas i Finland.

Det kanske då bör sägas, att man i Finland var ytterst tveksam innan man introducerade den i övrigt alldeles unika metoden att sparbankerna inspekterar sig själva, och man har också omgärdat beslutet med många säkerhetsventiler och försiktighetsåtgärder. Denna egna inspektionsverksamhet från sparbankernas sida i Finland är mera att betrakta som en försöksverksamhet, och det har klart sagts ifrån att om det inte skulle gå bra är man beredd att snabbt återinföra det statliga inspektionsorganet igen.

Utredningen har undersökt hur denna verksamhet i övrigt är ordnad i andra länder och redovisar att statliga inspektioner där svarar för verksamheten.

Det finns ytterligare ett argument för detta ståndpunktstagande. Med de siffror rörande sparbankernas medelsomslutning, som jag förut nämnde, är det klart att för den händelse — vilket vi naturligtvis inte har någon anledning att räkna med men som vi ändå hypotetiskt kan diskutera, eftersom det har

hänt förr — att ett fallissemang, eftersom det har hänt förr — att ett fallissemang skulle ske inom en sparbank, så är verksamheten av den omfattningen och av den naturen, att jag föreställer mig att det är omöjligt för samhällets organ att avstå från att ingripa och rädda insättarnas intressen. Om man har detta klart för sig, anser jag att logiken bjuder att även inspektionsverksamheten skall ha en samhällelig karaktär.

Jag är angelägen om att understryka ytterligare en synpunkt. Sparbankernas negativa inställning vill jag närmast se som ett naturligt uttryck för den uppfattning som säger: Vi har haft en verksamhet, som vi har varit ganska tillfredsställda med; varför skall vi då gå över till en ny form av verksamhet? Jag kan ju erinra om att jordbrukskassorna, som tidigare låg utanför bank- och fondinspektionens verksamhet, var ungefär lika tveksamma innan de lades under den uniformerade och samlade inspektions- och kontrollverksamheten. I dag finns det ingen önskan från deras sida att bryta sig ut ur denna verksamhet, utan de har funnit sig väl till rätta i det nya fadershuset. Jag är övertygad om att vi kommer att få avläsa samma situation och samma utveckling i fråga om sparbankerna.

Det finns naturligtvis, utan att dock nämna det med tanke på en kompromiss, någonting av värde i denna sparbankernas önskan att själva få handha sin inspektionsverksamhet. Jag tror att det finns utrymme för en sparbankernas egen konsultativa verksamhet när det gäller sparbankernas organisation, deras ekonomi, deras bokföringsmässiga uppläggning och deras förvaltning. Även om antalet sparbanker reduceras för varje år som går samtidigt med att omslutningssumman sväller, finns det naturligtvis allttjämt åtskilliga små, självständiga sparbanker som har en hel del att lära i fråga om en modern och ekonomisk administration. Här kan säkert sparbankerna och sparbanksföreningen göra någonting själva; och jag tror att de tankegångarna har börjat göra sig gällande hos sparbanksmännen under

senare tid. Vi har en motsvarighet inom kooperationen med en rådgivande verksamhet, och jag föreställer mig att någonting liknande skulle ha fog för sig och vara av värde även inom sparbankernas verksamhet. Ett sådant konsultativt organ kommer säkerligen att kunna etablera ett fullgott samarbete med bankinspektionen.

Herr talman! Jag har velat säga dessa ord närmast därför att jag till en viss grad blivit förvånad och överraskad av att förslaget i denna fråga, som jag betraktade såsom helt opolitisk och gällande en rationell förvaltningsform, skulle föranleda en så mangrann mobilisering av reservanter i bankoutskottet. Jag är fortfarande mycket angelägen om att vi håller denna fråga utanför partipolitiken och bedömer den så som jag anser att den skall bedömas. Och, ärade kammarledamöter, om Kungl. Maj:t någon gång framlägger ett förslag av denna art som inte leder till att vi får en ny kategori av ämbetsmän — ibland har ju oppositionen i deklasserande mening använt uttrycket »portföljbärare» — utan som innebär att man vill dämpa ned den statliga administrationen genom att låta ett ämbetsverk uppgå i ett annat, som redan finns, så skulle jag ju vara synnerligen glad och tacksam om det kunde tas emot av oppositionen i den anda som ligger bakom propositionens utformning, och som jag har trotsat skulle vara förenlig med åtskilligt av vad oppositionen i andra sammanhang gjort sig till tolk för.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! Jag skulle vilja säga att när jag haft att ta ställning till denna fråga har det inte varit mer av politik med i bilden än att jag, som har en konservativ inställning, självfallet inte anser mig behöva medverka till att ändra sådant som fungerar något så när hyggligt.

Jag har inte fäst någon särskilt stor vikt vid det som står i propositionen om att intressekonflikter förekommit mel-

lan länsstyrelserna och sparbanksinspektionen om tudelning och kompetensfrågor. För mig var det en överraskning när statsrådet talade om att sparbankerna numera är stora och välskötta företag — antalet sparbanker är ju betydligt över 400, och en hel del av dem torde knappast vara så stora att de har möjlighet att rationalisera i någon högre grad.

Men om man jämför dagens situation med den som kommer till stånd när Kungl. Maj:ts proposition nu går igenom, kan man konstatera att skillnaderna inte blir så stora. Den största skillnaden är egentligen att länsstyrelsen befrias från att ha med sparbankerna att göra. För närvarande har vi en bank- och fondinspektion och en sparbanksinspektion, och förslaget innebär att det i fortsättningen kommer att finnas en bankinspektion, men såvitt man utifrån kan bedöma det måste ju den nya inspektionen arbeta på avdelningar, och då ligger det väl ganska nära till hands att den ena avdelningen under sin chef sysslar med sparbankerna och den andra under sin chef med affärsbankerna. Vad är det då som har inträffat? Jo, att vi har fått en överdirektör eller generaldirektör som chef för båda dessa avdelningar, vilka egentligen funnits förut.

Detta är inte på något sätt för mig en stor fråga. Om statsrådet och chefen för finansdepartementet och regeringen i fortsättningen föreslår rationaliseringar av inte alltför revolutionerande omfattning så kan jag lova att jag inte skall resa något större mostånd, men i detta fall hyser jag faktiskt den uppfattningen att det inte är direkt nödvändigt att centralisera allting till Stockholm. Det finns kanske litet förstånd kvar ute i landsorten också.

Herr SVÄRD (h):

Tillåt mig, herr talman, att förlänga debatten genom att konstatera att de som företrätt propositionens linje enligt min ödmjuka uppfattning har anfört de starkaste argumenten i denna debatt.

Om vissa ungdomsfostrande åtgärder

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 28, i anledning av styrelsens för riksdagsbiblioteket framställning angående ändring i reglementet för riksdagsbiblioteket, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om återföring av vissa enligt lagen om allmän sjukförsäkring m. m. fonderade medel, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1962/63, såvitt angår jordbruksärenden;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, såvitt propositionen avser jordbruksärenden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss kronoegendom, m. m.; och

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillsyn över skogar tillhörande allmänna inrättningar av kyrklig natur m. m.,

varvid utlåtandena nr 18 och 21 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 45, i anledning av väckta motioner angående mark för fritidsområden; ävensom

nr 46, i anledning av väckta motioner om utredning rörande alkoholfrågan, om upplysningsverksamhet rörande alkohollagstiftningen, om utredning angående forskning avseende behandlingen av alkoholskadade samt om utredning rörande de kroniska alkoholisternas vårdproblem.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om vissa ungdomsfostrande åtgärder

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 47, i anledning av väckta motioner om vissa ungdomsfostrande åtgärder.

I de till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 501, av herrar *Bengtson* och *Ferdinand Nilsson*, samt II: 583, av herrar *Elmwall* och *Svensson* i Vä, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla

1) om skyndsamt undersökning av behovet av ungdomsledare och prövning av möjligheterna till ett effektivare stöd till ungdomsledarutbildningen;

2) om skyndsamma åtgärder som kunde främja ungdomens intresse för idrott och friluftsliv;

3) om undersökning av behovet av fritidsgårdar och andra lämpliga sysselsättningsplatser för ungdomen samt om åtgärder i syfte att främja sådan fritidsverksamhet; samt

4) om skyndsamt prövning och förslag angående ytterligare åtgärder mot spritlangningen i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 501 och II: 583 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Ferdinand Nilsson* och *Björkånge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 501 och II: 583 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanterna anført.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! I motioner har vi pekat på vissa problem som är aktuella för ungdomsvården, framför allt sådana som stöd till ungdomsledarutbildning och till fritidsgårdar samt främjande av ungdomens intresse för idrott och friluftsliv, men likaså på problem i samband med spritlangningen, där vi anser att så allvarliga missförhållanden råder att det skyndsamt borde göras något åt dem. Detta har förordats och understrukits både av statens ungdomsråd och sedan av utskottet, och jag vill här bara kortfattat anmärka, att det händer alldeles för litet på detta område. Alla är överens om att något bör göras och att det brister på en del håll, men det går alltför sakta med lösningarna. Under den tid vi diskuterar förhållandena och klankar på att det är så illa ställt på många områden inom ungdomsvården, så sker ingenting särskilt.

Utskottet har, kan man säga, enbart litat på att någonting i alla fall skall ske. Det har understrukit betydelsen av allt som framförts i motionerna, men har sedan främst fäst sig vid att det aviserats att det skall tillsättas en utredning, som skall ta hand om allt detta. Jag tycker det är alltför obestämda och vaga uttryck, som används i utskottets utlåtande, och därför har trots välviligheten i skrivningen anmälts en reservation till detta utskottsutlåtande, där kraven fått en bestämdare ordalydelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Den uppfattning herr Bengtson här har uttalat uttrycks även

Om vissa ungdomsfostrande åtgärder

av utskottet, nämligen att något bör göras. Utskottet refererar utförligt en skrivelse från statens ungdomsråd, vari rådet räknar upp de åtgärder som är aktuella och under utförande, icke minst den kampanj i fråga om ungdomsvården som kommer att starta under hösten. Men att man skulle göra någonting utöver detta just nu, har ungdomsrådet inte ansett vara angeläget.

Den andra frågan som upptas i motionerna gäller spritlangningen. Riksdagen skrev ju senast förra året till Kungl. Maj:t för att fästa uppmärksamheten på denna fråga och begära skärpning av åtgärderna, vilket delvis har skett.

Att riksdagen nu skulle i en liknande skrivelse ytterligare fästa uppmärksamheten på dessa frågor, är väl ändå en överloppsgärning. Jag tror att vi med tillförsikt kan bifalla allmänna beredningsutskottets utlåtande, till vilket jag yrkar bifall.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Jag skall inte orda om detta i vidare mån än att säga, att när det gäller spritlangningen har det knappast vidtagits tillräckliga åtgärder. Riksåklagaren har understrukit detta, och jag tror att man allmänt har en känsla av att det bör tas bra mycket hårdare tag.

Därför tycker jag att det inte hade varit ur vägen att riksdagen påmint Kungl. Maj:t ytterligare en gång om att det bör göras någonting, så att vi får ett slut på detta som vi på allt sätt avskyr, nämligen att en del människor med sitt geschäft försöker leda ungdomen in på dåliga vägar.

Herr **MÖLLER** (s):

Herr talman! Av handlingarna framgår det, att just denna fråga är under beredning i finansdepartementet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som

innefattades i den vid utlåandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny organisation av totalförsvarets högsta ledning m. m.;

nr 245, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1962/63 till högre utbildning och forskning jämte i ämnet väckta motioner;

nr 246, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1962/63 till de tekniska högskolorna;

nr 247, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1962/63 till regeringsrätten;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statliga avlönings- och pensionsförfattningar, m. m.; samt

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en allmänna arvsfonden tillfallen fastighet, m. m.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 254, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av rekognitionsavgifterna till Danviks hospital; och

nr 255, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud mot sämjedelning av fast egendom.

Anmälades och bordlades följande till kammararen överlämnade kungl. propositioner:

nr 148, angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.; och

nr 168, angående organisation m. m. av försvarets centrala intendenturförvaltning.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1961 och 1962 vid dess trettonde ordinarie möte fattade beslut;

nr 4, i anledning av motion angående de svenska territorialvattens- och fiskegränsernas sträckning;

nr 6, i anledning av motioner om avgivande av viss förklaring rörande den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av samarbetsöverenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels med förslag till lag om särskilda förmåner för vissa internationella organisationer m. m., dels ock angående godkännande av det fjärde tilläggsprotokollet till den allmänna överenskommelsen rörande Europarådets privilegier och immunitet;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 113, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1962/63;

nr 114, i anledning av riksdagens år 1961 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medelsbehoven under försvarsgrenarnas avlöningsanslag för budgetåret 1962/63 m. fl. anslagsfrågor m. m. inom försvarsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckt motion;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1962/

63 till Armén: Avlöningar till viss arbetarpersonal;

nr 117, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1962/63 för Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet) m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om överlåtelse av viss kronan tillhörig mark jämte i ämnet väckt motion;

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nya gränser för Stekenjokks statsgruvefält m. m.;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående teckning av aktier i Aktiebolaget Statens skogsindustrier, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 122, i anledning av väckta motioner om statsbidrag till kommunala musikskolor;

nr 123, i anledning av väckt motion om bidrag till restaurering av Karl XIV Johans födelsehus i Pau;

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidgad vuxenutbildning jämte i ämnet väckta motioner;

nr 125, i anledning av väckta motioner om anslag till Religionspedagogiska institutet i Uppsala;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående grunder för avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förhöjning av vissa ersättningar i anledning av yrkesskada m. m., i vad propositionen hänvisats till statsutskottet;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organisationen av centrala sjukvårdsberedningen m. m.;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1962/63 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändringar i det till grund för samarbetet inom SAS liggande konsortialavtalet;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa televisionsfrågor jämte i ämnet väckta motioner;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till stat för riksgälds-fonden för budgetåret 1962/63; samt

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62, i vad propositionen avser avskrivning av nya kapitalinvesteringar m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av punkterna 6 och 7 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 30 § lagen den 17 juni 1948 (nr 433) om försäkringsrörelse m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande godkännande av en internationell konvention om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram samt radioföretag;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av konvention mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge angående in-drivning av underhållsbidrag, m. m.; samt

nr 39, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 4:o), 14:o), 16:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, dels ock i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag angående grunder för avlöning och andra ersättningar åt civilförsvarspliktiga m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskottet;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förhöjning av vissa ersättningar i anledning av yrkesskada m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott; samt

nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av Internationella arbetsorganisationens konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

trejde lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), m. m., jämte i anledning av propositionen väckta motioner, dels ock motioner angående höjning av maximihastigheten för tyngre lastbilar och bussar;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående yrkesutbildningen på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående besiktningsveterinärernas vid kontrollslakterier anställningsförhållanden m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

allmänna beredningsutskottets memorial nr 48, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden; ävensom

särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reformering av den obligatoriska skolan m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skollag m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1961/62 till förberedelseåtgärder för skolreformen m. m.; samt

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande lärarutbildning jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och bordlades en av herr *Persson, Helmer*, under sammanträdet till talmannen avlämnad motion, nr 737, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående statstjänstemännens löner under åren 1962 och 1963 m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.39.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Lördagen den 19 maj

Kammaren sammanträdde kl. 10.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad anhåller härmed om tjänstledighet från riksdagsarbetet den 21—den 31 maj för utrikes resa i samband med deltagande som svensk delegat i nedrustningskonferensen i Genève.
Stockholm den 16 maj 1962.

Alva Myrdal

Den begärda ledigheten beviljades.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 148, angående huvudmannaskapet för polisväsendet m. m.; och
nr 168, angående organisation m. m. av försvarets centrala intendenturförvaltning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 737.

Föredrogos och bordlades ånyo utrikesutskottets utlåtanden nr 3, 4 och 6—8, statsutskottets memorial nr 113 och utlåtanden nr 114—133, bevillningsutskottets betänkanden nr 46 och 52, första lagutskottets utlåtanden nr 36—39, andra lagutskottets utlåtanden nr 24—26, tredje lagutskottets utlåtande nr 34, jordbruksutskottets utlåtanden nr 20 och 26, allmänna beredningsutskottets memorial nr 48 samt särskilda utskottets utlåtanden nr 1—4.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att å föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde särskilda utskottets utlåtanden nr 1—4 skulle i nu nämnd ordning uppföras näst efter bevillningsutskottets memorial nr 54, statsutskottets utlåtande nr 126 näst efter andra lagutskottets utlåtande nr 24 ävensom statsutskottets utlåtande nr 127 näst efter andra lagutskottets utlåtande nr 25.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10.03.

In fidem

Fritz af Petersens